

BOK OG BIBLIOTEK

– med medlemssider fra Norsk Bibliotekforening

Nr. 2/2016

Lokalhistorie og bibliotek

Fremtidsrettet og trygt

Bibliofil, med aner tilbake til 1980-tallet, har en lang og spennende historie. Fokus har har hele tiden vært på **stabil drift og fornyelse**. Bibliofil har alltid vært ledende i utviklingen av nye løsninger for bibliotekene i Norge. Dette har vi fått til bl.a. fordi vi har kreative kunder som utfordrer oss, kunder som stadig er på jakt etter løsninger som kan forenkle arbeidshverdagen, løsninger som kan gi bedre service til lånerne samt spare tid og ressurser.

Dette har resultert i **velutviklede løsninger** for det enkelte bibliotek og for samarbeid bibliotekene i mellom. Det har gitt stadig bedre nettjenester og apper for mobile enheter.

Vi fortsetter videreutviklingen av Bibliofil med nye funksjoner og med ytterligere fokus på sikkerhet og stabil drift. 2016 vil by på spennende nyheter i Bibliofil.

**BIBLIOTEK
SYSTEMER**

Bibliotek-Systemer As | Postboks 2093 | 3255 Larvik
Tlf: 33 11 68 00 | firmapost@bibsyst.no | www.bibsyst.no

Samle, formidle, dele

75 år med bibliotekarutdanning

Redaktør: Professor Ragnar Audunson,
Høgskolen i Oslo og Akershus, avdeling ABI

Har vi behov for bibliotek når «alt ligger på nettet»?

Hva skal vi med fagutdannede bibliotekarer når folkebibliotekene helst vil være kultur- og litteraturhus?

Bibliotekene og bibliotekarprofesjonen er under debatt. Utvidelsen av formålspara-
grafer i Lov om folkebibliotek har fått biblio-
tekleidere til å spørre om man trenger andre
typer kompetanse enn den bibliotek- og in-
formasjonsfaglig utdanning tilbyr. Andre ar-
gumenterer for at bibliotekets og biblioteka-
renes betydning blir mindre når man har
tilgang til hele internettet fra nærmeste te-
lefon og nettbrett.

Bibliotekets oppgave var opprinnelig å ha gode samlinger. I dag er oppgaven å sikre tilgang til de beste kildene. Derfor trenger vi fortsatt hjelp av fagpersoner til skille skitt fra kanel i en stadig mer kompleks verden av kulturuttrykk, kunnskap og informasjon.

Det er 75 år siden Statens bibliotekskole startet. Bibliotek- og arkivutdanningene videreføres i dag av Høgskolen i Oslo og Akershus. I denne boka diskuteres problemstillinger knyttet til ulike deler av utdanningens og profesjonens historie. Videre inviteres til debatt om bibliotekene og bibliotekarenes roller i dagens samfunn.

Boka er å få kjøpt i bokhandelen eller direkte frå forlaget
ABM-media as. E-post: post@abm-media.no.

Pris: kr. 200,-

INNHold

BOK og BIBLIOTEK

Nr. 2-2016 – Årgang 83

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening. Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff		Ferdigtrykt
Nr. 1	15.01.	11.02.
Nr. 2	25.02.	17.03.
Nr. 3	12.05.	09.06.
Nr. 4	11.08.	08.09.
Nr. 5	06.10.	03.11.
Nr. 6	03.11.	01.12.

ABONNEMENT

DB Partner as, Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no – Tlf 67 11 38 08

Forsidebilde:

Dugnad for å legge torvtak på Aune i Tydal omkr. 1915. Kilde: Norsk Folkemuseum/Wikipedia

Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

ANNONSEPRISER

Innside av omslag	kr. 11 900,-
Baksiden	kr. 13 900,-
Dobbelside	kr. 16 900,-
Helside	kr. 10 900,-
1/2 side	kr. 6 900,-
1/4 side	kr. 5 500,-

Lokalhistorie og bibliotek

I hvilken grad bibliotekene er opptatt av lokalhistorie, varierer omkring i landet. Noen steder lever biblioteket og de lokalhistoriske miljøene side om side, noen ganger sitter de på hver sin tue, andre steder er integrasjonen stor. Vi håper glimtene her i bladet kan gi inspirasjon til et tettere samarbeid. Både bibliotekene og de lokalhistoriske miljøene har nytte av det. Lokalhistorisk materiale gir biblioteket tilvekst av spennende og viktig stoff. De lokalhistoriske miljøene får på sin side nytte fordel av bibliotekets formidlingskompetanse. 12-23
Bli med på lokalhistorisk dugnad (leder) 5

Bok

Lesetips	32
Lyrikk. Terje Dragseth	48
Leseopplevelse. Julian Barnes	50
Portrettet. Lars Saabye Christensen	52
Ebøker – gjør dansker nysgjerrige	66

Bibliotek

Nytt på Furuset – møteplass på tvers	24
Gamle bibliotek blir som nye. Tønsberg rigges for nye oppgaver	41
Årets bibliotek 2015. Berg på Senja	62
Bedre plass på Finnoy	68
Scott Bonner – en sarkastisk optimist.	70
Leksaksbibliotek i Filipinerna	72

Meninger

Pliktavlevering – utvidet tilgang til digitalt materiale.	28
Bibliotekene som arenaer for offentlighet	30
Driter norske foreldre i barnas utdannelse?	76

Bokomtaler

Formidling – aktualitet, alsidighet og kvalitet	58
Samle, formidle, dele – 75 år med bibliotekarutdanning	60

MEDLEMSSIDER FRA NORSK BIBLIOTEKFORENING

– et bilag til Bok og Bibliotek	33
---------------------------------------	----

Bli med på lokalhistorisk dugnad

Vi bringer i denne utgaven en temaseksjon om lokalhistorie og bibliotek. Når vi på forsiden har brukt et gammelt svart-hvitt-foto av takteking, er det for å lede tankene inn på dugnad. For lokalhistorie er svært ofte et resultat dugnadsarbeid.

De lokalhistoriske navene i lokalsamfunnet kan være lokalhistoriske lag, foreninger for slektsforskning eller enkeltpersoner som brenner for den kunnskapen som finnes i lokalmiljøet. I tillegg kommer de profesjonelle miljøene, som bygdebokforfattere og forskere. De dataene og den kunnskapen som dekkes av vignetten lokalhistorie, kan være så å si *alt*. I denne utgaven viser vi bare noen små glimt: I Ski har man etablert Ski lokalarkiv som en egen avdeling i biblioteket. I Røyken har biblioteket ansvar for Cementmuseet og Geologisenteret. I Eiker-kommunene har biblioteket godt samarbeid med Eiker Arkiv. I Tromsø er den lokalhistoriske samlingen i biblioteket en av Norges største.

I hvilken grad bibliotekene er opptatt av lokalhistorie varierer omkring i landet. Noen steder lever biblioteket og de lokalhistoriske miljøene side om side, noen ganger sitter de på hver sin tue, andre steder er integrasjonen stor. Vi håper glimtene her i bladet kan gi inspirasjon til et tettere samarbeid. Både bibliotekene og de lokalhistoriske miljøene har nytte av det. Lokalhistorisk materiale gir biblioteket tilvekst av spennende og viktig stoff. De lokalhistoriske miljøene får på sin side nytte fordel av bibliotekets formidlingskompetanse.

Midt i det hele finnes det eget nettsted for lokalhistorie – *Lokalhistoriewiki.no*. Lokalhistoriewiki er en fag- og forskningswiki som drives av Norsk lokalhistorisk institutt (NLI). Det er først og fremst frivillige med interesse for og kompetanse innen områdene den dekker, som skriver artikler og laster opp bilder, og både faghistorikere og amatører er velkomne som bidragsytere, får vi vite fra NLI.

De forteller at det allerede er flere bibliotekarere som bidrar til wikien. Med utgangspunkt i for eksempel lånereglement, utlånsprotokoller, jubileumshefter og annet fra bibliotekets arkiv, har noen av dem skrevet artikler om sitt eget bibliotek. Andre har gjort det samme

på den wikien som ble opprettet i forbindelse med Norsk Bibliotekforenings 100-årsjubileum. I 2015 ble dette NBF-prosjektet avsluttet, og innhold fra Bibliotekhistorie.no er nå i ferd med å bli overført til Lokalhistoriewiki. NLI har opprettet egne hjelpesider i forbindelse med prosjektet, med oversikt over aktuelle kilder, sjekklister for hva det kan være fornuftig å ha med i en artikkel og eksempler på ulike måter å bygge dem opp på.

Har du lyst til å skrive om lokalhistorie eller bibliotekhistorie, er det bare å bli bidragsyter til Lokalhistoriewiki. På den måten får biblioteket ditt enda et formidlingsbein å gå på.

Se temaseksjon side 12-23

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Bok og Biblioteks redaksjonsråd

Magnhild Johansen, biblioteket, Bodin vgs, Bodø

Petter von Krogh, Buskerud fylkesbibliotek

Live Kvale, UB, Universitetet i Oslo

Line Nybakk Akerholt, UB, Universitetet i Oslo

Kristin Elisabeth Røijen, Læringscenteret, Høgsk. i Oslo og Akershus

Åse Kristine Tveit, Høgskolen i Oslo og Akershus, avd ABI

Suksess. Litteraturviter Arne Borge i samtale med Hanne Ørstavik på biblioteket i Spjelkavik.

Livsfarlig å legge ned bibliotek!

AV: ELDRI H. FAGERLUND
FRILANSJOURNALIST

Det er livsfarlig å legge ned bibliotek, mener sjefen for Ålesundbibliotekene, Berit Hjertø.

Berit Hjertø har sammen med sin kollega Kari Nesdal de siste to-tre årene opplevd at bibliotekfilialen i Spjelkavik har vært truet av nedlegging. For 2016 har det ikke kommet reprise på tidligere trusler. Fra nærmest å ha levd på nødbluss, seiler biblioteket nå i medvind. Dette ikke mist takket være publikum og engasjerte bibliotekansatte. Som en fugl Phønix har filialen reist seg fra asken og svarer med gjenoppretting av åpningstid til seks dager i uka samt flere litterære arrangement både i fjor og i år. Fakta og fiksjonen møtes, det levde liv og litteraturen forenes i et smørøye av fortid, nåtid og fremtid. Hva skyldes så denne administrative omvendelsen?

– Et engasjert publikum, sier avdelingsleder Kari Nesdal. – Folk har skrevet avisinnlegg, vært til stede på kommunestyremøter og startet Facebookgruppe for å bevare biblioteket. Det gledelige er at folk i alle aldre har brukt stemmen sin.

Nesdal legger til at det også har vært en betydelig vekst i utlån siden filialen ble etablert i 1979/80. – Det første året

hadde vi et utlån på 32 000, i 2013 var tallene nærmere 90 000, og det til tross for redusert åpningstid. Det ser med andre ord ut til at bruken av ytringsfriheten har vært en drivende kraft når det gjelder å verne om bibliotekfilialen.

Tilgjengelighet

Biblioteket på Moa/Spjelkavik skal dekke en befolkning på 21 000 mennesker. Inn til byens hovedbibliotek i sentrum, er det cirka tolv kilometer. I 1998 offentliggjorde SSB en undersøkelse om folkebibliotekene som blant annet slo fast at den største hindringen for publikums bruk av biblioteket, er lang fysisk avstand. Geografien i Ålesund er slik at sentrum så å si ligger på et skjær mot Atlanterhavet. Byen smyer seg videre innover mot bydelene i øst og sydover. Mellom den ytterste bydelen Emblem og sentrum, er det 25 kilometer.

Nesdal sier at hun vet at flere av dagens brukere ikke hadde kommet til å reise inn til sentrum for å oppsøke biblioteket.

– Med de avstandene vi har i Ålesund kommune, oppfyller vi derfor en viktig del av bibliotekloven ved å ha en fulltidsåpen filial i Spjelkavik, sier Nesdal. Hun viser også til de populære åpne arrangementene der litteraturviteren Arne Borge holder foredrag om samtidslitteratur. Det fungerer slik at publikum får vite hva slags bøker som skal diskuteres, og de får da anledning til å lese dem i forkant. Til nå har litteraturviteren tatt for seg romaner av blant andre Hanne Ørstavik, Karl Ove Knausgård og Anne Oterholm. Jon Fosses prisbelønte triologi Andvake, Olavs draumar og Kveldsvævd står også på programmet.

Suksessen med åpen lesesirkel forteller egentlig hvor potent språk og litteratur er for folk flest. Litteraturen fyller et stort behov. Det at biblioteket ligger tett ved både kirke, helsesenter og kjøpesenter på Moa, ser ut til å være en fordel. Å gå innom biblioteket er for mange like vanlig og viktig som å gå i matbutikken. ■

SORTERINGSANLEGG

- Modulbasert – enkel å bygge ut
- Fleksibel
- Flere innkast
- Ubegrenset sorteringsenheter
- Ergonomisk
- Lavt støynivå
- RFID, strekkode eller EM alarm

Våre løsninger tar hensyn til alle bibliotekers behov. Uansett om det er budsjettet eller plassen som er begrenset, eller om du har behov for kompliserte sorteringssystemer som kan alt, så har vi en løsning som passer til nettopp ditt behov.

Automatiserte avleverings- og sorteringssystemer gir bibliotekets personal frihet og fleksibilitet til å tilbringe mer tid sammen med lånerne.

Vi produserer din løsning ut fra dine spesifikasjoner. Og selv om det er mange forhold å ta høyde for når du skal velge den helt riktige løsningen til ditt bibliotek, sørger vi for å guide deg gjennom prosessen slik at det blir enkelt og lettvint for deg.

Boktips og minibibliotek

Fra 12. til 21. februar 2016 ble det andre Ungdoms-OL, i Oslo, Hamar, Lillehammer, Gjøvik og Øyer arrangert. Foruten idrettsglede og idrettsprestasjoner stod kultur og læring sentralt i lekene gjennom programmet Learn& Share.

Programmet Learn & Share var et hovedelement før, under og etter lekene – en fullt integrert kultur- og læringsdel som utøverne kunne delta i når de ikke konkurrerte. Leder for Oppland fylkesbibliotek Tone Nyseter, mener biblioteket er en naturlig del av arenaen.

– For oss er det viktig å motivere og inspirere ungdom til leselyst, og å fatte interesse for læring og litteratur sier hun.

Administrerende direktør i Ungdoms-OL 2016, Thomas Holmestad, er veldig glad for samarbeidet med Oppland fylkesbibliotek.

– Ungdoms-OL er et stort idrettsarrangement som også handler om kultur og utdanning, og nettopp derfor passet leseglede og interesse for bøker og kunnskap så godt inn i dette konseptet. Bibliotek i Hedmark lagde egne utstillinger med bøker som passer inn under slagordet vårt «spreng grenser, skap morgendagen», og det er utrolig stas og inspirerende for oss.

I tillegg til minibibliotek i Håkons Hall deltok 35 små og store bibliotek

rundt omkring i hele Oppland. Bibliotekene fikk bøker og en Ipad hvor det var spilt inn små filmsnutter med boktips

– Kjente idrettsutøvere som Kjetil Jansrud, Maiken Caspersen Falla og Nikko Kokslien, Sjur Røthe og Anne Line Gjersem delte sine boktips. Vi vet at det er mange som ser opp til disse, og at de synes det er gøy å lese det samme som dem, sier prosjektleder i Oppland fylkesbibliotek Eva Ernestus.

I Håkons Hall i Lillehammer, som var en av OL-arenaene, bidro Oppland fylkesbibliotek med et minibibliotek. Håpet var å øke leselysten blant ungdom også der.

Utøvere, trenere og ledere kunne lenge tilbake å finne bøker på norsk, fransk, engelsk, tysk og russisk. Bøkene var blant annet lånt fra Deichmanske, Oppland fylkesbibliotek og Gjøvik bibliotek og litteraturhus. Det ble også kjøpt inn en rekke bøker for anledningen. Utvalget av litteratur var variert, og mange var lettlesete bildebøker med tanke på at de skulle leses der og da.

Thea Helle Frydenlund og Inga Elise Vik var frivillige under Ungdoms-OL. De var ikke i tvil om at kjente ungdomsutøvere kan bidra til å motivere til lesing blant unge.

– Etter å ha sett boktipsene kunne vi tenke oss å lese *The Martian* som er anbefalt av Jansrud. Et minibibliotek var også en god ide.

– Det var godt å være et sted der det ikke bare var spill og konkurranser. Fint å se at også idrettsutøvere faktisk også leser bøker, synes de. ■

– Red.

Vil ha sladder på biblioteket

BOKVENN: – Når vi skal skape ideen om biblioteket i hodene på folk, må vi ikke gjøre feilen som særlig danskene gjorde for noen år siden. Nemlig å tro at boka forsvinner fra biblioteket, sier Nasjonalbibliotekets direktør Aslak Sira Myhre.

– Postkontoret er borte. Samvirkelaget er borte. Platebutikkene er borte, og bedehusene står tomme. Bibliotekrommet er et av de få møtestedene igjen i lokalsamfunnet.

TEKST OG FOTO: LILL-KARIN NYLAND
FRILANSJOURNALIST

Det var et av flere poeng som kom frem da Nasjonalbibliotekets direktør Aslak Sira Myhre gjestet oppstartsseminaret for regional bibliotekplan i Troms i februar. Direktøren snakket om bibliotekets rolle i samfunnet, og ikke minst i lokalsamfunnet. Til stede var også representanter fra Berg folkebibliotek, som vant prisen Årets bibliotek 2015. Berg folkebibliotek ligger på yttersiden av Senja, i en kommune med rundt 900 innbyggere, og kan dermed være et eksempel på bibliotekenes rolle i griskrendte strøk.

– Troms var først ute i Norge med samarbeid med Sametinget. Og nå er vi det første fylket som utreder samarbeid for å fremme det kvenske språket. Vi har hatt fokus på utvikling i flere år, takket være midler fra Nasjonalbiblioteket og

regionale utviklingsmidler, sa fylkesråd for helse, kultur og næring, Willy Ørnebakk.

– Men det er utfordringer også. Med små enheter, store avstander og store oppgaver. Kan felles tjenester og økt samarbeid være en del av løsningen?

Seminaret markerte avspark for arbeidet med regional bibliotekplan 2016-2027. «Planen skal være samordnende og avklare felles retning, strategier og tiltak. Planen skal fungere som et kvalitets- og evalueringstiltak og gi forankring til å jobbe målrettet og rasjonelt. Den skal fungere som hjelp til bedre ressursutnyttelse og kunne utløse nye midler til bibliotekene i Troms», heter det i innledningen. Høringsfrist er satt til 31. oktober, med formål om politisk behandling i fylkestinget i desember.

Del av samfunnet

– Det er mange små kommuner i Troms. Innbyggerne i de små kommunene trenger en plass å snakke på. Hvem som har giftet seg, at ordføreren er en idiot, hvem som har klint med hvem. Folk vil småsnakke. Sladderet er det sosiale limet i samfunnet, sa Aslak Sira Myhre og trakk altså frem biblioteket som den perfekte arena for småsnakk.

– Vi trenger et sted både for det store snakket, og det små snakket. Biblioteket er snart den siste arenaen å gjøre det på. Alt vi legger inn i biblioteket, debattene, arrangementene, alt vi gjør, kommer av at samfunnet har behov for å møtes. Bibliotekrommet er derfor viktigere enn noensinne, samtidig som at det har flere funksjoner enn før, sa Sira Myhre.

Han er tidligere sitert i flere medier på

PLANARBEID: Troms fylkesbibliotek er i gang med bibliotekplanene for de neste 11 årene.

at biblioteket fortsatt skal være «et hus med bøker».

– Ideen om hva et bibliotek er, er i endring. Den ideen er vi i ferd med å forme nå, og den vil kanskje være skjellsettende for de neste 100 år.

Han trakk frem to faktorer som i dag påvirker bibliotekets rolle; nemlig oljeprisen og migrasjonsbølgene. De senere år har flere bibliotek i landet blitt en viktig arena for flyktninger og asylsøkere, også i Troms.

– Vi må alltid ha et blikk på hvem vi er, for vi opptrer ikke i et vakuum. Vi må forholde oss til samfunnet slik det er til enhver tid, sa Sira Myhre.

Fremtidig kunnskapsformidler

Så hva er folkebibliotekets rolle i lokalsamfunnet, i tillegg til å være en møteplass?

– I dag har vi et helt annet tilbud om underholdning enn da folkebibliotekene oppstod. Den viktigste endringen for dere som bibliotekarere og formidlere er kanskje ikke nettet, men at dere må jobbe for det. Dere må få folk til å komme inn

på bibliotekene. Det er en helt annen rolle enn før, sa Aslak Sira Myhre og viste til at behovet for kunnskap fortsatt er grunnleggende.

Men det er få i dag som kommer til biblioteket for å låne en bok om puddel, og en bok om Golden Retriever, når de skal kjøpe hund.

– Det som før var kunnskap på papir, som oppslagsverk og kokebøker, går over på nett. Ikke til e-bøker, men til kunnskapsressurser på nett. Nettet er ikke begrenset av sidetall, nettet vokser. Det betyr at biblioteket må være en tilgangsarena for digitale ressurser.

Direktøren pratet varmt for at de som jobber på biblioteket, må bli like flink til å søke i google, som i dewey.

– Et relevant og godt treff om et tema, for eksempel fra nettsiden til et universitet, er ofte på side 17 i google. Det er dette folk trenger hjelp til; å få hjelp til å sortere kunnskap på nettet. Bibliotekaren må vite hvor du skal søke etter de relevante ressursene, og gi publikum tilgang til ressursene som ellers er lukket.

Økt tilgang

Direktøren brukte også tid på å snakke om statens rolle, og hva staten kan gjøre.

– Nasjonalbiblioteket jobber systematisk for å øke tilgangen til informasjon i folkebibliotekene. Det vil si at vi jobber med å gjøre tilgjengelig våre digitale ressurser for alle, ikke bare for de som bor i Frogner bydel i Oslo. Alle skal ha lik tilgang til sin egen historie, og til norsk offentlighets historie.

Han viste til prosessen med forskriftene til den nye pliktavleveringsloven, der man arbeider for at studenter og forskere skal gis tilgang til digitalt pliktavleveringsmateriale.

– Slik vil forskere kunne sitte hvor som helst i landet og få tilgang, uten å nødvendigvis måtte oppsøke et av de store fag- og forskningsbibliotekene, sa Sira Myhre.

Dermed kan bibliotekenes rolle i lokalsamfunnene utvides ytterligere. ■

Her finner du tusenvis av bokskatter fra nord

Den lokalhistoriske samlingen i Tromsø bibliotek er en av de største i Norge.

Skattkammer.

Den lokalhistoriske samlingen på Tromsø bibliotek og byarkiv inneholder om lag 12 000 titler med nordnorsk og arktisk litteratur. Einar Dahl viser vei når publikum kommer med sine spørsmål.

TEKST OG FOTO: LILL-KARIN NYLAND
FRILANSJOURNALIST

- *Jeg har hørt at min oldefar satt i bystyret i Tromsø. Kan du finne ham for meg?*
- *Hvem har bodd i Storgata 358?*
- *Jeg leter etter en annonse fra en avis i august 1851.*
- *En av deltagerne i «Hvem tror du at du er», søker informasjon om kobberverket i Kåfjord. Kan du hjelpe?*
- *Har du opplysninger om et sagbruk i Målselv fra 1920?*

Dette, og mye mer, er spørsmål Einar Dahl forsøker å gi svar på, eller finne frem til, i sin jobb som leder for lokalhistorisk samling på Tromsø bibliotek. Samlingen består av 12 000 titler, i tillegg til nærmere 400 fagblader og andre godbiter. For her er ikke bare bøker.

– Bøkene er egentlig det enkleste å få tak i. Det kan være mer utfordrende å samle på konsertprogrammer, russeaviser og kampprogram fra TIL-kamper, sier Dahl.

Vi aner en lidenskap for det som er utenom det vanlige. Det som likevel forteller en historie om Tromsø, eller Nord-Norge, det som folk tilfeldigvis kommer innom med og lurer på om Dahl vil ha.

– Jeg pleier å si til folk at de gjerne må ta vare på ting og komme hit med det. ►

Det kan fort være at ting som man ellers kaster, har verdi for samlingen og generasjonene etter oss.

Skattejakt

Det er ingen selvfølge at biblioteket i Tromsø har en så bred og sammensatt lokalhistorisk samling, med trykte kilder fra hele landsdelen. Men bestemmelsen om, og bevisstheten rundt, det å samle trykt materiale, kom allerede for over 100 år siden.

– Vi hadde tidlig trykkeri her i byen. Den første avisa i Nord-Norge ble trykket i Tromsø i 1838, i første omgang samlet man kun på det som var trykket i byen, uavhengig om det inneholdt lokalhistorie eller ikke, forteller Dahl.

Alt fra praktiske beskrivelser av hvordan man lager maling, til nautiske tabeller og skillingsviser ble samlet på. Så lenge det var trykket i Tromsø skulle det som gikk gjennom trykkeriet, bevares.

– I Storgata 106 hadde bokhandler Urdahl butikk. Han ga ut den første romanen til Hamsun. Originalen finnes den dag i dag, i en bankboks, sier Dahl.

Utover 1900-tallet gikk det nærmest sport i å utvide samlingen. Dahl forteller at biblioteksjefene i Tromsø og i Narvik konkurrerte mot hverandre for å få tak i flest mulig titler. Man snuste opp bokskatter og kjøpte inn så langt det lot seg gjøre.

– Torstein Berg Larsen, biblioteksjef fra 1936 til 1978, var en drivende kraft for å bygge opp samlingen. Også i dag brukes det tid på å lete etter skatter på antikvariater, sier Dahl.

Bare se, ikke låne

Samlingen består av både faglitterær og skjønnlitterær avdeling. I tillegg er det en egen arktisk samling her, med stoff om polarferder og ishavsfangst. Som kjent startet mange av ekspedisjonene nettopp i Tromsø.

Kriteriene for å havne her er at selve handlingen i materialet må være lagt til Nord-Norge. De senere år har man konsentrert seg mest om Troms og Finnmark, og mindre om Nordland. For det finnes jo lokalhistoriske avdelinger på andre bibliotek også, selv om den i Tromsø i omfang er den største.

– Den eldste boka vi har, er fra 1646. Den er en reisebeskrivelse fra Island, og skiller seg derfor litt ut. Vi har også origi-

nalen av Knud Leems beskrivelse av lappene i 1767.

Knud Leem (1696-1771) var prest og språkmann, og skrev de første og for lang tid eneste arbeider over de norske samers språk.

– Gjennom årene har vi fått kommentarer på om vi er klar over hvor verdifulle verk vi har i samlingen. Det er vi, smiler Dahl.

Ingen av bøkene er til hjemlån, selv om enkelte ber på sine knær om å få lov.

– Før vi flyttet hit i 2005, ble det praktisert ei ordning med at du kunne låne med deg det ene eksemplaret. Resultatet var dessverre at bøker ble borte, eller at de ble så slitt at de måtte kastes.

Aktiviteter

På 1940-tallet kjøpte biblioteket en stor boksamling fra professor Oluf Kolsrud. Den ble den gang satt til en innkjøpspris på 60 000 kroner.

– Mange av de eldste bøkene vi har, er fra den samlingen. En del er gitt til Nasjonalbiblioteket, men vi har beholdt det som er om nordisk historie, og noe av de eldste, sier Dahl.

Kolsrud-samlingen alene besto av om lag 25 000 bøker. Gjennom historien er det flere som har donert bøker og annet til biblioteket i Tromsø, særlig embedsmenn har gitt sine private samlinger i forbindelse med for eksempel flytting. Fortsatt får biblioteket tilgang til private arkiver.

– Det kommer folk med privatarkiv i bærepåse, og spør om vi vil ha det. Som regel sier jeg ja. Så går jeg gjennom det etterpå, og eventuelt leverer til Statsarkivet, sier Dahl.

Han er likevel nøye på at lokalhistorisk samling ikke skal være et museum.

– Samlingen skal leve, og være i bruk. Derfor legger vi opp til aktiviteter som hyllevandringer og foredrag, med utgangspunkt i det vi har her. Det er bare fantasien som setter grenser for hvilke tema vi kan belyse.

Overganger

I et eget lagerrom står alle årgangene av avisene som er trykket i Tromsø.

– Årgangene er dessverre ikke fullstendig komplett, men det er få aviser vi mangler. Avisene finnes jo på mikrofilm, tilgjengelig for publikum på Universitets-

biblioteket, men mange vil likevel bla fysisk i avisen, sier Dahl. Som nå har sluttet å samle aviser.

– I dag er jo alt tilgjengelig digitalt. Vi får håpe det var et riktig valg å ikke samle mer, sier han ettertenksomt og finner frem det første nummeret av landsdelens første avis: Tromsø Stiftstidende nr. 1, årgang 1, fra 1838.

Under krigen ble Tromsø-avisa overtatt av okkupantene, som ga ut en ren propagandaavis i årene krigen varte. Også disse avisene er å finne i Dahls hyller. Det vi også finner i samme rom, er telefonkataloger fra og med 1972, til og med den siste som kom ut 2009.

– Jeg har brukt telefonkataloger selv, som kilder, i arbeidet med å skrive om de ulike husene i Tromsø sentrum. Ved å bruke telefonkatalogen kan man kryssjekke adresser og navn, sier han og lar fingrene gli over katalogryggene.

Lokalhistorisk samling kunne man tro var bare det – en samling. Men i tillegg til aktiviteter og formidling av samlingene for publikum, legger man opp til ulike prosjekter.

– Et av prosjektene som nå er avsluttet, gikk ut på at vi samlet og skannet alt vi kom over av reiseskildringer fra Tromsø. Dette gjorde vi så tilgjengelig på nettsidene våre.

Et annet, mer tidkrevende prosjekt som Einar Dahl selv er dypt involvert i, er å skrive historien til alle bygningene og husene i Tromsø sentrum. Ved hjelp av en lang liste kilder, som matrikler, folketellinger, telefonkataloger, panterregistre, bygdebøker og mye mer, finner han møysommelig hvert eneste hus sin historie. Hver eiendom han skriver om, legger han så ut på lokalhistoriewiki. Til stor glede og nytte for andre som er på jakt etter sin families historie, eller generell byhistorie.

– Til nå har jeg vel skrevet 700 artikler eller noe sånt. Fortsatt har jeg en del gater igjen, sier Einar Dahl, som ikke engang er fra Tromsø selv.

Han har «bare» bodd her i 40 år, og vært biblioteksjef i 14 av dem.

Plassbehov

Slektsforskning og lokalhistorie er populært som aldri før, skal man tolke ut fra programmer som «Hvem tror du at du er», «Anno» og «Tore på sporet». Vi ønsker å finne ut om våre forfedre. Ikke bare hva de het og hvor de bodde, men hvem

Anno 1916. Utstillingen er et eksempel på hvordan biblioteket formidler materialet fra Ski lokalhistoriske arkiv. Rådgiver Dagfinn W. Jakobsen (t.v.) og biblioteksjef Kirsten Annaniassen Furulund.

Lokalhistorisk arkiv som del av bibliotek

I det lokalhistoriske arkivet i Ski bibliotek kan du finne alt fra skole- og likningsprotokoller fra den gang farmor var ung til referater fra syklubben «Skravla».

AV ODD LETNES
REDAKTØR

Ski, sør for Oslo. En gang var området et fredfullt jorde. Så kom jernbanen, og Ski ble en såkalt stasjonsby og etter hvert et travelt sentrum.

– Da det første toget rullet inn på Ski stasjon i 1879 var stasjonsbygningen det eneste bygget i Ski sentrum på østsiden av jernbanesporet. De første husene ble reist på vestsiden, langs det som etter hvert ble Nordbyeveien. Det var også her de første butikkene åpnet, forteller råd-

giver Dagfinn W. Jakobsen og legger til: – Høsten 2014 hadde vi en utstilling om dette, med særlig vekt på Skis handelshistorie.

I dag er det en ny utstilling som preger underetasjen i Ski bibliotek, Anno 1916. Hvordan var det var å leve her i Ski for hundre år siden? Var det sånn jernbanestasjonen så ut? Er det mormor som er på det klassebildet, mon tro? Kjenner jeg noen av navnene på dem som vant kom-

munevalget i 1916? Så fredelig Kirkeveien var før bilen ble allemannseie... Interessen for røtter og tilhørighet er nesten som et menneskelig instinkt. Hvem er vi, hvor kommer vi fra, spør vi. Biblioteket kan som vanlig gi svar.

Fra kjeller til bibliotek

Biblioteksjef Kirsten Annaniassen Furulund og rådgiver Dagfinn W. Jakobsen leder oss forbi Anno 1916 og inn i et rom

bak en dør merket med «Lokalhistorisk arkiv» litt lenger inn i biblioteket. Her tilbringer Jakobsen rundt 50 prosent av sin arbeidstid. De andre 50 bruker han på andre gjøremål omkring i biblioteket.

En nokså kaotisk forløper til dagens lokalhistoriske arkiv lå i kjelleren til Kråkstad samfunnshus. På begynnelsen av 2000-tallet var det her stuet ned store bunker og sprengfulle esker med ulike typer lokalhistorisk materiale. Jakobsen presiserer: – Dette var restene av det gamle kommunearkivet som ble liggende igjen i kjelleren på samfunnshuset, som også var rådhus, da Kråkstad og Ski kommuner ble gjenforent i 1964.

– Den daværende biblioteksjefen tenkte at det er for galt at dette bare blir liggende å samle støv og så det som en oppgave å skape orden i dette kaoset, sier Furulund. – Da det ble vedtatt å bygge nytt bibliotek her i kjøpesenteret, ble det også bestemt at det lokalhistoriske arkivet skulle inngå som en avdeling i biblioteket.

Identitet

Fordelen ved å ha det lokalhistoriske arkivet som en del av biblioteket, er at det blir en del av bibliotekets formidling. For arkivet, som resten av bibliotekets samlinger, formidler seg ikke av seg selv.

Dokumentasjon. Arkivet inneholder en rekke protokoller som på ulikt vis er med på dokumentere livet i Ski før i tiden.

– Vi bruker selvsagt nettet og er tilgjengelige via arkivportalen.no. Vi utgir tidsskriftet «Gylne sider», vi lager utstillinger og andre arrangementer. Jeg blir også bedt ut til organisasjoner og foreninger for å fortelle om arkivet, sier Jakobsen.

– Ski historielag og Ski slektshistorielag holder også ofte sine møter her i bibli-

oteket. Det er med på å utvikle det lokalhistoriske nettverket her i Ski, sier Furulund, og legger til:

– Den store fordelen ved å engasjere seg i lokalhistorien, er at biblioteket blir mer delaktig i å bevare og formidle Ski kommunes historie og kultur. Det handler i bunn og grunn om kommunens identitet. ■

Ski lokalhistoriske arkiv ble opprettet i 2002 og er en del av Ski bibliotek. Arkivet har registrert 146 arkiv som utgjør i alt 222 hyllemeter. Dette omfatter både private og kommunale arkiv. I tillegg forvalter Lokalhistorisk arkiv også en betydelig fotosamling. Ski historielag har samlet inn rundt 5000 bilder som nå er digitaliserte. Disse bildene er nå gjort tilgjengelige på våre nettsider. I tillegg har arkivet fått inn en rekke bilder fra privatpersoner de siste årene. Mange av disse har blitt digitalisert. Det jobbes stadig med publisering av disse bildene.

«ABM-biblioteket» i Røyken

Sement og geologi er spennende lokalhistorie. Ta en tur til Røyken, så får du se.

Etter besøket på Ski bibliotek går kursen vestover, i tunnel under Oslofjorden. Etter tre kvarters tid svinger jeg av fra hovedveien og ned til Slemmestad sentrum. Der, omgitt av de ruvende bygningene fra den gamle sementfabrikken, ligger Røyken bibliotek i det som en gang var fabrikkens sekkefabrikk. Selv om ABM-utvikling ble lagt ned for snart ti år siden, lever deler av ABM-tanken i beste velgående her. I tillegg til å være et vanlig folkebibliotek, har

også biblioteket ansvaret for Cementmuseet og Geologiseret.

– Vi ligger omtrent midt i det geologiske området som kalles Oslofeltet. Derfor har geologien en spesiell betydning her i Røyken. Det samme gjelder

Kjendis. Professor Jørn Hurum ved Universitetet i Oslo er stadig på besøk i Slemmestad. Her følger en gutt nøye med når Hurum tegner og forteller om fossiler og annet liv på den tidligere havbunnen.

Emballasjeutstilling. Til å begynne med ble sementen pakket og fraktet i tønner, så overtok sekker. På veggen ser vi blant annet noen av tønneetikettene.

Oslofeltet. I geologisenteret finnes blant annet en modell av Oslofeltet. Bibliotekar Inger-Marie Morberg Gabrielsen (t.v.) og biblioteksjef Liv Holmesland.

sement, forteller biblioteksjef Liv Holmesland. Hun viser fram et kart over området hvor man kan følge en løype i nærområdet med en rekke Geologistopp og Industrihistoriske stopp.

– I tillegg til å være et helt ordinært bibliotek har vi naturlig nok lagt stor vekt på å levendegjøre geologien og industrihistorien, som er en viktig del av lokalhistorien i Slemmestad.

– Det du finner i Geologisenteret er på mange måter en avspeiling av det du finner i nærområdet, forteller bibliotekar

Inger-Marie Morberg Gabrielsen, som også er konsulent for geologisenteret. – Det kommer faktisk folk fra hele verden for å oppleve den spesielle geologien her, og vi har ofte besøk av skoleklasser. Da begynner gjerne turen inne i Geologisenteret og biblioteket, før vi går ut og ser på steiner, mineraler og fossiler i virkeligheten. Blant annet kan elvene bokstavelig talt vandre på gammel havbunn med store mengder fossiler av blekkspruter under føttene.

I begynnelsen var sementen, kan man

si om Slemmestad. Det begynte så smått på 1880-tallet, men skjøt først fart da Christiania Portland Cementfabrikk overtok i 1892. I 1920 var det 580 mann ansatt ved fabrikken og 120 jobbet med å bryte kalk på Langøya litt lenger sør i Oslofjorden. Fabrikken sørget for boliger, skole, folkebad, kirke og idrettsanlegg, forteller Holmesland.

– I museet finner vi i dag en rekke gjenstander, modeller, bilder og annen dokumentasjon på utviklingen av lokal-samfunnet rundt fabrikken. ■

Muligheter. To store bilder av Drammenselva tilbake til den industrielle barndommen preger Eikerrommet i Nedre Eiker bibliotek. – Lokalhistorie er alltid populært og det er med på å styrke kommunens identitet. Nesten «alt» i en kommune kan ses på som lokalhistorie, enten vi tenker i fortid eller samtid, er biblioteksjef Pål Ødemark og biblioteksjef Birgithe Schumann-Olsen enige om.

Lokalhistorie styrker identiteten i kommunen

Eikværingene liker å bli bedre kjent med bygda si, og lokalhistoriske foredrag trekker fulle hus på bibliotekene.

Begge bibliotekene har fullt program denne våren. I Mjøndalen inviterer for eksempel biblioteket til to lokalhistoriske fotokvelder i samarbeid med Eiker Arkiv, forteller biblioteksjefen i Nedre Eiker, Pål Ødemark.

– I mars holder Gjermund Glittfjell foredraget «Nedre Eiker sett fra lufta», og i april følger Reidar Andresen opp med å fortelle om «Livet på elva». Det

er på mange måter elva som preger utviklingen av Eiker-kommunene, så slikt stoff er alltid populært.

I mars kan innbyggere i Øvre Eiker bli bedre kjent med Hokksund husmorforening når Sissel Ek holder lokalhistorisk foredrag, forteller biblioteksjef Birgithe Schumann-Olsen. – Denne våren har vi også foredrag om gamle hus og verneverdig bebyggelse, og lokalhistoriker og deltidsansatt ved Eiker Arkiv, Bent Ek, vil presentere de nye bindene i Øvre Eikers historie ■

Eiker Arkiv

Det lokalhistoriske navet i Eiker-kommunene, er Eiker Arkiv. Det ble etablert 1. januar 2003 som et lokalhistorisk arkiv for kommunene Øvre Eiker og Nedre Eiker. Arkivet er et samarbeid mellom Eiker Historielag, Øvre Eiker bibliotek og Nedre Eiker bibliotek og er et ledd i bibliotekstjenesten i de to kommunene. Det vil si at biblioteket drifter arkivet og har også personalansvar, 40 prosent stilling i ØE og 25 prosent stilling i NE. I Nedre Eiker er det lokalisert i Kancelliet på Solberg Spindri i Solbergelva. På Øvre Eiker ligger arkivet vegg i vegg med biblioteket i Øvre Eiker Rådhus i Hokksund.

vi bibliotek

Brukerne av Mikromarc bygger sin egen hverdag!

mikromarc

Selvbetjent
utlån

Inn

Fjern-
lån

Skranke

Reserverin

Utlåns-
betingelser

Sentraldrif

Bibliotekenes IT-senter

22 08 34 00 - www.bibits.no

Bruk Lokalhistoriewiki'en!

Hvordan kan bibliotekarer bruke Lokalhistoriewiki – og hvordan kan Lokalhistoriewiki bruke bibliotekarer?

TEKST: MARIANNE WIIG, RÅDGIVER
NORSK LOKALHISTORISK INSTITUTT

Dugnad. Taktekking var et typisk dugnadsarbeid. Bildet er hentet fra Lokalhistoriewiki'en.

Damen på første rad vifter utålmodig med armen. Jeg kjenner henne fra før. Hun er historiker og jobber midt blant kildene i et arkiv. Hva kan hun ha reagert på bare fire ark inn i powerpointen? – Jo altså, jeg lurer på: Hva skal vi egentlig med Lokalhistoriewiki når vi har Wikipedia? Jeg biter tankene sammen. Enten er jeg en elendig

formidler eller så klarer ikke damen å vifte med armen og høre etter samtidig. Jeg motstår trangene til å antyde dette og gjentar i stedet rolig:

I den hel-analoge perioden fantes det et bredt utvalg både av generelle og spesielle leksika, og vi på Norsk lokalhistorisk

institutt (NLI) mener det må være rom for det samme mangfoldet på nett. Mens Wikipedia er et generelt leksikon med globalt perspektiv, er Lokalhistoriewiki en fag- og forskningswiki med lokalt og regionalt perspektiv. De leksikalske artiklene hos oss har ikke bare et avsnitt om historie, men er vinklet historisk og

lokalt eller regionalt. Artikkelen om Øvre Eiker handler pr definisjon om kommunens historie. Og i biografien om Sigbjørn Obstfelder (som vi ikke har ennå, tross jubileet), vil slikt som familiebakgrunn, oppvekst og steder han har bodd eller skrevet om, være viktigere enn analyse av og resepsjonshistorie for

de ulike verkene. Fagleksikonene kan altså ha artikler om de samme temaene som de generelle, men behandle dem ut fra et annet perspektiv og med ulike resultater.

Bli med på forskningsdugnad!

Samtidig er det sånn at mens Wikipedia,

og sikkert også Store norske leksikon og Allkunne, opererer med notabilitetskriterier, er ingen temaer for sære, for små eller hverdagslige for Lokalhistoriewiki. Det du skriver om kan gjerne være så spesielt at du er den eneste som kunne skrevet om akkurat dette. Fordi det bare er du som har tilgang til kildene som trengs for ►

at det i det hele tatt skal bli en artikkel. Enten det er et håndtegnet sangerdiplom fra loftet, en omsydd matrosdress fra kjelleren eller en gammel bakstedeie i nærmiljøet ditt, som kan vise deg hvordan «passe fast deig» til lefsekling kjennes ut. Denne typen kilder krever at du selv trekker slutninger og forsker i det små, og mens originalforskning ikke er tillatt på Wikipedia, vil vi gjerne ha det på Lokalhistoriewiki. Så altså: Lurer du på noe? Undersøk det ved å skrive om det!

Skriv om det du er interessert i

»Alle skal med» har vært et slagord for historieskrivingen de siste tiårene. Wiki-en er en god plattform for å gi slagordet en utvidet betydning. Idealet er ikke bare at alles historie skal fram, men at alle skal være med å skrive historie. Noen spør seg kanskje om hva som «kvalifiserer» som lokalhistorie. Og utdefinerer seg selv fra «alle skal med», fordi de tenker at det nok helst bør handle om økonomi og makstrukturer. Gårds og bruksnummer, industri og ordførere. Sann er det ikke! I hvert fall ikke bare. Hos oss kan du skrive om det du er opptatt av i hverdagen.

Flere kvinner på wikien

Dessverre, og stikk i strid med ambisjonen om at alle skal med, har det vist seg langt vanskeligere å rekruttere kvinner enn menn til wikien. I dag er omkring en av fem aktive brukere kvinner. Mange av mennene våre er klar over denne skjevheten og bidrar sterkt for å kompensere, blant annet gjennom å skrive om kvinner. Likevel er bare omkring 15 % av biografiene våre om kvinner. Dessuten dreier det seg ikke bare om biografi, men også om emnevalg og enkeltartiklers fokus. Mange temaer er lite dokumentert, kanskje nettopp fordi få har vurdert dem som viktige.

For tiden jobber vi med å få tak i de kvinnene som sitter inne med solide og ofte unike kunnskaper om et husflidshåndverk. Dette er kunnskap som ikke lenger blir naturlig overført til neste generasjon. I forbindelse med dette prosjektet ønsker NLI å arrangere arbeidsseminarer, der håndverkere demonstrerer ulike håndverk som wikibrukere dokumenterer gjennom intervjuer, beskrivelser, bilder og video. Altså møter mellom den fysiske og den digitale verden. Og slike møter kan

gjærne finne sted på et bibliotek nær deg!

Bibliotekshistorie

Vi har flere bibliotekarer som er brukere på wikien, og de bidrar på ulike måter. Med utgangspunkt i lånerelement, utlånsprotokoller, jubileumshefter og annet fra bibliotekets arkiv, har noen av dem skrevet artikler om sitt eget bibliotek. Noen har gjort det samme på wikien som ble opprettet i forbindelse med Norsk Bibliotekforenings 100-årsjubileum. Men i 2015 ble dette prosjektet avsluttet, og innhold fra Bibliotekshistorie.no vil bli overført til Lokalhistoriewiki, samtidig som bibliotekshistoriedugnaden videreføres hos oss. Det er opprettet egne hjelpesider i forbindelse med prosjektet, med oversikt over aktuelle kilder, sjekklister for hva det kan være fornuftig å ha med i en artikkel og eksempler på ulike måter å bygge dem opp på.

Om du ikke vil skrive

Noen skriver om temaer de ofte får spørsmål om i referansearbeidet, for eksempel fra skoleelever. Men det er ikke bare skrive som gjelder. Noen av bibliotekarene gjør litteratursøk for andre brukere, altså referansearbeid gjennom wikien. Informasjon om aktuell litteratur kan legges inn på samtalsidene, som er knyttet til alle artikler, om en ikke har mulighet for å jobbe direkte med artiklene selv. Mange bruker wikien som en informasjonskilde som inngår i en vekselvirkning med bibliotekenes egne nettsider. Alle kommuner har en forside på wikien, med smakebiter på artikler fra kommunen. De fleste av disse har også en lenke til Arbeidsoppgaver. Det kan være snakk om artikler som er veldig korte og trenger en hjelpende hånd, artikler og bilder som ikke er koordinatfestet og om uidentifiserte eller ukategoriserte bilder. Her er det litt av hvert å ta tak i både for bibliotekarer og for historielag, lokale Facebook-grupper og

andre med interesse for kommunens lokalhistorie.

Lokalsamlinger og bibliografi

Mange bibliotek har lokalsamlinger som er gull verdt både for faghistorikere og amatører, og ikke bare for de som bor på stedet eller som har tilknytning til det. Disse inneholder ofte materiale som ikke inngår i webkatalogene, men som Lokalhistoriewiki gjerne vil bidra til å synliggjøre.

I wikien har vi bibliografier for alle kommuner, der både lokalsamlinger og bildesamlinger er eller kan bli inkludert. Om det er ønskelig, kan vi også lage en samlet oversikt, basert på informasjon fra dere. Flere av brukerne har dessuten laget årboksregistre i wikien.

Vi ser at bibliografiene våre både inspirerer til artikkelskriving, og at brukere føyer til kilder de har brukt i forbindelse med artikkelskriving i bibliografiene. Flere av emnebibliografiene våre har oppstått på den måten.

Samarbeidsprosjekter

For bibliotek kan det kanskje også være aktuelt å sette i gang prosjekter for å få andre til å bidra på sosiale plattformer, og NLI samarbeider med mange institusjoner og organisasjoner om ulike typer prosjekter. Blant annet har vi hatt et samarbeid med bibliotekene på Hedmarken om Leksikon Hedmarken, som startet opp som en skriveugnad med kurs i flere etapper for bibliotekfolk, historielag og andre. Prosjektet var støttet av Nasjonalbiblioteket og har resultert i mange artikler fra regionen, skrevet i samarbeid med NLI. Et av prosjektets mål var mangfold av skribenter på nett.

Vi samarbeider gjerne med flere bibliotek om skriveugnader og andre typer prosjekter og arrangerer kurs ved behov. Ta kontakt om dette høres ut som noe for ditt bibliotek! ■

Lokalhistoriewiki drives av Norsk lokalhistorisk institutt, og oppsto i samarbeid med administratorer på Wikipedia. Wikien har vært i drift siden 2007 og har hatt et jevnt stigende antall bidragsyttere, artikler og bilder. I dag har vi omkring 2500 registrerte brukere. Av disse har 84 vært aktive siste måned. Vi har over 35 000 artikler og nærmer oss 150 000 bilder. I 2015 hadde vi over 1 million besøk som i snitt var inne på 3 sider hver.

Harry Potter-dag på Gjøvik bibliotek

I februar ble den årlige Harry Potter Book Night feiret over hele verden, og Gjøvik bibliotek og litteraturhus var med på feiringen. På dagtid var det åpent for skoleklasser, mens det på kveldstid ble arrangert «Night of spells». Da ble det leker, aktiviteter, høytlesning og quiz. «Vi har alltid vært fans av Harry Potter-bøkene fordi de har en unik dybde og tidløse tema. Alle kan lese disse bøkene, og få noe helt forskjellig ut av dem», sier prosjektleder ved biblioteket, June Solberg, til Oppland Arbeiderblad (oa.no). ■

Filmleiesuksess

Asker bibliotek satser stort på filmutleie, og har nå en samling på 6 000 filmer. «Vi låner ut 200 filmer hver dag i snitt. Det er mye», sier bibliotekar ved Asker bibliotek, Frid Feyling, til Budstikka.no. I sum ga det et utlån på 61 370 filmer i fjor. Første torsdag i måneden inviterer biblioteket til gratis foredrag og kvalitetsfilmer fra ulike tidsepoker fra flere verdensdeler. ■

Vil ha kokkeskole på biblioteket

Michelin-kokk Bent Stiansen mener restaurant- og matfaglinjen på Etterstad videregående ikke holder mål, og foreslår Deichmanske hovedbibliotek i Bjørvika som hjem for en ny kokkeskole. «På Deichman kan man ha fagskole kombinert med at elever og lærere sammen drifter en kantine, en kaffebar og kanskje et lite hotell. Slik kan vårt fag bli en integrert del av byen, og ungdom kan utdanne seg i en bransje i vekst», sier Stiansen til Aftenposten. ■

Språkkafé på biblioteket

Deichmanske Bibliotek i Nydalen har startet språkkafé for flyktninger og innvandrere, og trenger flere frivillige. «Å kunne språket er nøkkelen til deltagelse i samfunnet. Mange som flytter til Norge har ingen nordmenn å snakke med, og å øve seg på å snakke norsk med. På språkkaféen drikker vi kaffe og prater sammen», sier konsulent ved biblioteket, Mariann Youmans, til Nordre Aker Budstikke (nab.no). ■

DAG OG TID

TIPS ein typisk Dag og Tid-lesar som ikkje les Dag og Tid om Dag og Tid

Send SMS med kodeordet **TYPISK** til **2007** og vent på svarmelding for å tilby tre gratis prøvenummer med automatisk stopp til folk du trur vil ha glede av avisa. Eller sjå www.dagogtid.no/TYPISK

Skaper møteplass på tvers

Også lek. Alle biblioteksreolene er trukket inn til veggene i Furuset bibliotek og aktivitetshus. Det frigir mye plass til å boltre seg på.

Brukerperspektivet har vært med hele veien i utformingen av nye Furuset bibliotek og aktivitetshus. Det har satt sitt preg på de aktivitetene som fyller lokalet, for dette er ikke bare et bibliotek, det huser også en ungdomsklubb og frivillighetssentralen. Målet er at det skal bli en sosial møteplass for beboerne på Furuset.

TEKST: CAROLINE M. SVENSEN
JOURNALIST

FOTO: ANETTE ANDRESEN

Foreløpig er Furuset bibliotek først ute i Norge med en slik modell.

– Dette huset er til for brukerne, og derfor har det vært viktig for oss at brukerne selv har fått være med på å forme innholdet, forteller Stine Greni, daglig leder for Furuset bibliotek og aktivitetshus. Helt fra ideen til et slikt hus ble sådd i 2009 har brukerinvolveringen stått sentralt.

Prosjektet har involvert alle fra de eksisterende brukere av biblioteket, mer tilfeldige brukere, ungdommene fra ungdomsklubben, representanter fra frivillighetssentralen og helt opp til biblioteksjefen selv.

– Befolkningen på Furuset har deltatt gjennom åpne allmøter, foretatt tverrfaglig dypdeintervjuer, og snakket med «mannen i gata», for å kunne få til en så sterk involvering av brukerne som mulig, sier Greni.

Noe av det viktigste som kom ut av dette arbeidet var behovet for en sosial møteplass på Furuset.

Samorganisert

Resultatet har blitt Furuset bibliotek og aktivitetshus over to hele etasjer. Helsestasjonen og NAV ligger også i det samme bygget. Lokalene er dermed en samorganisering av Deichmanske bibliotek Furuset filial, Furuset ungdomssenter og Furuset frivillighetssentral, og består av bibliotek, kafe, kinotek, spillrom, storsal, møterom, lydstudio, lesesal, verkstedområde og lekehus. Huset vil driftes i tett dialog med brukerne som vil ha stor påvirkningskraft gjennom deltakelse i husråd og åpne møter og dessuten kan bidra som frivillige husverter. Bydel Alna og Kulturetaten, Deichmanske bibliotek deler finansiering av leieforholdet med 50 prosent hver. Furuset Bibliotek og aktivitetshus har et investeringsbudsjett på 16 millioner.

Slike samlokaliserte lokaler begynner å bli populært også i utlandet.

– Idea Store i London og Garaget i Malmø er to steder vi har tatt studieturer til og blitt inspirert av underveis i prosessen med å utforme Furuset bibliotek og aktivitetshus, sier Greni.

Både Idea Store og Garaget er bibliotek som også legger vekt på å være møteplasser og å tilby ulike aktiviteter til brukerne.

Jobber tverrfaglig

Det er en mangfoldig personalgruppe på Furuset bibliotek og aktivitetshus, bestående av ansatte fra blant annet frivillighetssentralen, ungdomsarbeidere, bibliotekarer, og litteraturformidlere. Stine Greni er daglig leder for alle de nesten 20 ansatte. Brukerne henvender seg til en informasjonsskranke og skal få hjelp til det de spør om, uansett hva det gjelder. Det stiller noen ekstra krav til de ansatte.

– Dette er et hus og en organisasjon, understreker Greni. Hun legger ikke skjul på at det har vært en stor og lang prosess for de ansatte å skulle venne seg til en ny organisasjonsmodell.

Mangfold. Stine Greni er daglig leder for Furuset bibliotek og aktivitetshus. Hun skal lede en mangfoldig personalgruppe, bestående av ansatte fra blant annet frivillighetssentralen, ungdomsarbeidere, bibliotekarer, og litteraturformidlere.

– Det har vi tatt på alvor og de ansatte som skulle være med på dette prosjektet har hele veien jobbet tverrfaglig i grupper og team, og jeg mener det har blitt en god prosess. Nå er det en helt unik gruppe med samlet kompetanse her, sier hun.

Furuset Bibliotek er et såkalt «meråpent» bibliotek, noe som vil si at lokalene er åpne fra kl 07.00 til 23.00, og at det er mulig å besøke biblioteket og aktivitetshuset etter at de ansatte har gått hjem. For å besøke huset utenfor de ordinære åpningstidene må brukerne ha oppgradert bibliotekskortene for meråpent og selv være over 15 år.

Bøker i sentrum

Selv om konseptet på Furuset skiller seg litt ut fra de bibliotekene vi er vant med her hjemme er Kristin Danielsen, biblioteksjef for hele Deichmanske bibliotek opptatt av å understreke at bøkene fortsatt skal være i sentrum.

– Rommene her på Furuset ser kanskje litt forskjellige ut, men noe vil alltid være det samme. Det er fortsatt masse bøker her, påpeker hun. Men ulikt andre biblioteker tar ikke bokhyllene så stor plass i rommene fordi alle bokhyllene er skjøvet inntil veggene. Dette grepet er helt bevisst og har frigjort mye gulvplass og gjort det mulig å inkorporere andre aktiviteter i lokalene.

– Hyller kan enten ta plass eller skape plass, og ved at vi satte alle hyllene inntil veggene har vi fått frigjort mye plass, sier Danielsen. Selv om det naturlig nok vil være mange ulike aktiviteter i lokalene, og dermed noe støy understreker biblioteksjefen at det også er områder på biblioteket der det er helt stille og der det er mulighet for å trekke seg helt tilbake.

Oslos biblioteksjef Kristin Danielsen i samtale med den nederlandske interiørarkitekten Aat Vos som har stått for innredningen.

Ny rolle

Selve huset er tegnet av Rodeo Arkitekter, mens den nederlandske interiørarkitekten Aat Vos har stått for innredningen.

Noe av hans jobb har vært å forberede Deichmanske bibliotek på å innta en ny rolle i samfunnet.

– Målet har vært å forsøke å skape et slags «tredje rom» der folk kan møtes og samles og der folk kan lære av hverandre. Da trenger man en annen slags atmosfære og et annet interiør enn i andre bibliotek, sier Aat Voss. – Det som har vært viktigst for meg har vært å skape et sted der folk føler seg velkomne, blir sett og tatt på alvor, legger han til.

Biblioteksjef Kristin Danielsen be-

merker at mange offentlige steder er preget av gammelt og slitent interiør som ikke alltid innbyr til å oppholde seg der.

– Men det skal være omvendt, slike offentlige steder der det er gratis å oppholde seg, skal virke innbydende og fine, sier Danielsen. På Furuset bibliotek og aktivitetssenter har de derfor lagt vekt på å bruke kvalitetsmaterialer og nye møbler. Det er meningen at fargevalget på vegger og i lokalene forøvrig skal gi brukerne en følelse av nesten å være hjemme. Her er det derfor ingen skrikende farger, men heller mer duse fargetoner. Også lyskildene er nøye gjennomtenkte og understøtter den «hjemmekoselige» atmosfæren.

– Vi ønsket å lage et offentlig sted som kjentes like trygt og godt ut som ditt eget hjem, og der du kan invitere de du vil til å være sammen med deg, forklarer Aat Voss. Både han og biblioteksjefen er opptatt av at dette skal være et sted som er tilgjengelig for alle og at du ikke behøver å bruke penger mens du er her.

– Her behøver du ikke å betale for noen ting, og du kan være her så lenge du vil sier han. Aat Voss har vært med på å utforme Furuset bibliotek og aktivitetshus fra et ganske tidlig stadium i prosjektet, og føler at han kjenner Deichmanske som organisasjon ganske godt.

– Det som har overrasket meg mest med denne prosessen er at alle de ulike aktørene som har vært involvert, har ønsket å få dette til og har arbeidet mot det samme målet. Den typen positiv energi er uvanlig, sier han.

Kristin Danielsen sier på sin side at utformingen av Furuset bibliotek har utviklet seg i takt med brukernes behov.

– Vi tok utgangspunkt i brukernes behov og så at dette konseptet var noe akkurat denne bydelen trengte, sier hun. Det gamle biblioteket på Furuset måtte i tillegg uansett rehabiliteres.

Mer brukerinvolvering

Flere bibliotek i Oslo trenger oppgradering og rehabilitering og som øverste sjef for Deichmanske bibliotek er Danielsen involvert i hvordan de ulike filialene skal utformes, men ønsker ikke nødvendigvis å bruke Furuset bibliotek og aktivitetshus som en mal for andre bibliotekutbygginger.

– Jeg er ikke så glad i maler for det er veldig forskjellige behov i bydelene, men metoden vi har jobbet etter i dette prosjektet kan fort bli en mal, sier hun og sikter blant annet til vektleggingen av brukerperspektivet.

– Dessuten tror jeg det er viktig å gjøre en grundig filialanalyse i hvert enkelt tilfelle og skaffe seg et mest mulig bilde av hva brukerne faktisk gjør mens de er på biblioteket, påpeker hun. Begge deler ble gjort som en del av utbyggingen av Furuset bibliotek og aktivitetshus.

Til tross for at byggingen av et nytt hovedbibliotek i Oslo nå er godt i gang og at også andre filialer foretar utbedringer legger ikke Danielsen skjul på at hun ønsker seg at alle de lokale bibliotekfilialene i Oslo skal bli oppgradert.

– Jeg vil oppgradere alle Oslos bibliotek i min tid som biblioteksjef hvis jeg får det som jeg vil, og vi jobber kontinuerlig med å utvikle tjenestene sier hun, mens hun ser seg rundt på Furuset bibliotek som er helt stappfull av mennesker på åpningsdagen.

– Det er en overveldende og bekræftende opplevelse å være her i dag, sier hun.

Daglig leder Stine Greni har skyhøye forventninger fremover:

– Jeg ser at det er så mange som har ideer til bruken av lokalet her, og det er mange nye initiativ. Jeg regner med at det kommer til å være stappfullt fra dag en, sier Greni. ■

Bydel Alna er den syvende største av Oslos 15 bydeler og har 48 479 innbyggere (2015). Befolkningen er relativt ung, og én av fire i bydelens befolkning er under 20 år. Boligområdene i bydelen domineres av etterkrigstidens byggeskikk med blokker, rekkehus og småhus. Drabantbyen Teisen ble bygget på sent 1940-tall og bebyggelsen på Ellingsrud ble avsluttet på 1980-tallet. Men det finnes også eldre villaområder som Gamle Furuset og Helle-rudtoppen. Over halvparten av bydelens befolkning har minoritetsbakgrunn.

BEYER HANDEL

Programvare for enklere utskrift av rygg-filer og programmet etikett32, vil sammen med en etikettskriver fra Datamax-O'Neil gjøre at du får perfekte utskrifter. Vi leverer etiketter i alle størrelser og kvaliteter. Har du behov for en strekkodeskanner eller vil du bytte ut din gamle? Vi har både håndholdte, i stativ eller nedfelt i skranke.

På tide med litt vedlikehold? Vi har renseproduktene til dine skrivere.

Vi tilbyr kvalitetsprodukter og personlig service.

Ring 33802185 eller send e-post til: post@beyerhandel.no

Vår erfaring | Din trygghet

Følg med på våre nettsider www.beyerhandel.no

Behov for fjernhjelp? Ta kontakt for pris.

datamax • o'neil
right by our customers.

9-ball. Kronprins Haakon viser frem sine billiardferdigheter til Hamza Ali, [grå genser] 12 år som går i 7. klasse på Gran skole og til Kronprinsesse Mette-Marit. - Jeg synes det har blitt veldig fint her og kommer til å bruke stedet mye. Jeg vil også anbefale stedet til andre, sier Hamza.

Celebre gjester til åpningen

Kronprins Haakon og Kronprinsesse Mette-Marit kastet glans over åpningen av Furuset Bibliotek og Aktivitetshus.

– Jeg fikk lyst til å gå her på biblioteket selv, sier Kronprins Haakon til et ventende pressekorps etter omvisningen av de nye lokalene. Kronprinsesse Mette-Marit trakk samtidig frem at hun synes det var flott at også andre etater som helsestasjonen var samlokalisert i bygget.

– Det tror jeg er veldig viktig og det er flott for lokalbefolkningen at alt er samlokalisert, sier hun.

Også Oslo-ordfører Marianne Borgen var tilstede ved åpningen.

Kronprins Haakon mener at det nye samlokaliserte lokalet vil føre til at man har mer lyst til å være på biblioteket.

– Det er et samlingssted både for de som ønsker å låne bøker og de som har lyst til å utvikle talentet sitt, sier Kronprinsen med henvisning til at huset også blant annet rommer et lydstudio.

Kronprins Haakon trekker også frem at huset er et samlingssted for flere generasjoner.

– Dette er et hus der barnehagebarn og pensjonister kan møtes på tvers, sier han.

På spørsmål fra pressen om han kunne tenke seg å besøke huset igjen svarer Kronprins Haakon slik:

– Jeg håper å komme tilbake. ■

Utvidet tilgang til digitalt pliktavlevert materiale

AV LARS EGELAND
DIREKTØR FOR LÆRINGSSENTERET
VED HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

1 januar i år trådte den nye Pliktavleveringsloven i kraft. Endringene er kommet for å sikre multimedialitet, det vil si at loven skal gjelde uansett hvilket medium dokumentet er utgitt i. Både fysiske og digitale dokumenter skal leveres, inkludert digitale grunnlagsdokumenter i tillegg til selve utgivelsen. Den aller viktigste endringen – etter min mening – er at tilgangen utvides til å gjelde alle universitets- og høyskolebibliotek. Kan det også åpnes for tilgang til forskere utenfor UH-institusjonene?

I løpet av våren skal Kulturdepartementet sende utkast til forskrifter på høring. Samtidig vil Nasjonalbiblioteket arbeide med tekniske løsninger for både lagring og framfor alt tilgjengeliggjøring av det pliktavleverte materialet.

Formålet med den nye loven er den samme som i den gamle fra 1990, nemlig «å tryggja avleveringa av dokument med allment tilgjengeleg informasjon til nasjonale samlingar, slik at desse vitnemåla om norsk kultur og samfunnsliv kan verta bevarte og gjorde tilgjengelege som kjeldemateriale for forskning og dokumentasjon».

Den tradisjonelle pliktavleveringa har vært at alle utgivere av trykksaker skal levere 5 eksemplarer til Nasjonalbiblioteket av bøker, trykksaker som plakater, brosjyrer, postkort, årsmeldinger, langtidplaner for kommunene, utredninger samt noter, musikk, film osv. Det pliktavleverte materialet har vært tilgjengelig i Nasjonalbiblioteket og i de fire «gamle» universitetsbibliotekene. Materialet er ikke til utlån, men kan benyttes avgrenset til forsknings- og dokumentasjonsformål. Når vi ikke lenger snakker om bare

fysiske dokumenter, men også digitale, er muligheten for tilgang større. Det er bakgrunnen for at loven nå åpner for tilgang i alle universitets- og høyskolebibliotek. Da er spørsmålet om tilgangen skal avgrenses til kun bibliotek-lokalene. I de aller fleste universitets- og høyskolebibliotek er brukerne vant med å få digital tilgang over hele campus, ja ikke bare det: De er vant med at de kan logge seg inn med Feide-identifisering og få digital tilgang uansett hvor de befinner seg. Tilgang bare i biblioteklokalene vil virke svært bakstreversk. Det vil bety at vi må innrede kontorer til forskere som ønsker å bruke det pliktavleverte materialet i biblioteket. Eller kanskje kan vi på en enkel måte omdefinere biblioteklokalene til også å omfatte alle kontorer på campus?

Formålet med pliktavleveringa er å bevare kilder til kultur og samfunnsliv. Bevaringa har ingen verdi i seg sjøl om det bevarte materialet ikke kan brukes. Men formålet med bruken må altså være «forskning og dokumentasjon» som er et ganske vidt begrep. Det er en grei tolking at man forutsetter at bruken ved et universitets og høyskolebibliotek pr definisjon ligger innfor lovens krav. Det er ikke hensiktsmessig å måtte redegjøre for forskningsformålet for hvert enkelt dokument man vil ha tilgang til.

Men det er ikke bare brukere ved UH-bibliotek som driver «forskning og dokumentasjon». Det er åpenbart at dette også skjer ved en rekke andre fagbibliotek knyttet til bedrifter eller forskningsinstitusjoner. I tillegg er det mange «frie forskere» som ikke er tilknyttet institusjoner. Er det hensiktsmessig at de skal bevege seg til et UH-bibliotek for

å få tilgang? Hvis UH-brukere kan få tilgang slik de er vant med uavhengig av hvor de befinner seg, kan man ikke da også tenke seg en form for fjernbruk også for andre forskere?

Jo, det kan man tenke seg. Det bør være enkelt å få til en ordning der folk kan få tilgang i alle biblioteklokaler i landet så fremt tilgangen oppfyller formålet om «forskning og dokumentasjon». For å sikre dette kunne man tenke seg at brukeren undertegner en enkel egenerklæring.

Nasjonalbiblioteket vil lagre nettsider på tre måter: Regelmessig lagring av hele domenet .no (tverrsnittsamling). Noen nettsider som nettaviser vil bli lagret ofte (selektiv innsamling). Ved spesielle anledninger og hendelser som f.eks 22-juli-terroren vil det bli gjort særskilte lagringer (begivenhetsinnsamling). Nasjonalbiblioteket tenker seg tilgang delt på fire nivåer:

Kategori 1: Åpent nettarkiv. Her vil det finnes offentlige nettsider og sider som NB har gjort avtale om at kan være åpent tilgjengelig.

Kategori 2: Nettarkiv åpent i NBs lokaler og i UH-bibliotekene: Sider fra nettsteder med en ansvarlig redaktør, slik som nettaviser, men ikke blogger.

Kategori 3: Nettarkiv åpent for forskere på egen terminal i NB, dette er materiale som inneholder personopplysninger.

Kategori 4: Ikke tilgjengelig nettarkiv, nettarkiv som inneholder klausulert innhold som bevares for seinere tilgjengeliggjøring.

Eksempel på hva man kan finne på Internet Archive: Nettside fra Høgskolen i Vestfold, 1999.

Nettarkivet i kategori 2 burde kunne bli tilgjengelig for alle brukerne i UH-bibliotekene samt at en altså bør vurdere tilgang for forskere utenfor UH-bibliotekene.

I tillegg til nettarkivene vil NB altså også samle inn digitalt grunnlagsmateriale for andre publikasjoner. Det betyr i prinsippet at alt som er publisert i Norge vil kunne bli tilgjengelig digitalt. Men pliktavlevert materiale skal ikke erstatte kjøp. Det vil det neppe være stor fare for, særlig ikke hvis man får på plass et regelverk som muliggjør fjernlån av kjøpt digitalt materiale. Tilgang til digital utgave av pliktavlevert materiale vil bare være aktuelt der materialet ikke er til lån/fjernlån ved andre bibliotek i landet.

Noen har stilt spørsmål ved formålet med pliktavleveringsloven, altså at materialet er til bruk for forskning og dokumentasjon. Hvorfor kan det ikke bare være til fri avbenyttelse? Reint bortsett fra at loven setter denne begrensninga og at det ikke kan oppheves gjennom forskrift, så mener jeg at en slik begrensning lar seg forsvare. La oss heller stille

spørsmålet: Hvorfor skal vi ha pliktavlevering i det hele tatt? Hvorfor skal forlag og utgivere gi fra seg publisert materiale gratis til Nasjonalbiblioteket? Jo, fordi dette materialet handler om nasjonens historie. Denne historien må tas vare på slik at forskere kan bruke materialet til forskning og dokumentasjon. Begrensningen til formålet forskning og dokumentasjon er tett knyttet til begrunnelsen for å ha en lovpålagt pliktavlevering. Men: Det er av stor prinsipiell betydning for demokrati, ytrings- og forskningsfrihet at det er mulig for alle forskere å få tilgang til dette materialet.

Kulturdepartementet og Nasjonalbiblioteket må avveie ønsket fra biblioteksektoren og forskningen om lettest og bredest mulig tilgang, og opphavsrettseierens ønske om at materialet ikke får en slik spredning at det går ut over deres rettigheter. Når loven nå åpner for tilgang i alle UH-bibliotek, er det en stor åpning. Hvis man samtidig tillater forskere uten tilknytning til UH-sektoren å få tilgang på sine lokale bibliotek, kan man lett tenke seg at opphavsretts-haver-

Seksjonssjef Kjersti Rustad ved Nasjonalbiblioteket holdt nylig foredrag på NOLUGS medlemsmøte der hun snakket om Nasjonalbibliotekets høsting av internett. Der viste hun blant annet til Internet Archive (<https://archive.org/index.php>) som er et amerikansk ikke-kommersielt internett-bibliotek som gir tilgang til bøker, filmer, programvare, musikk og et arkiv over internett-sider. De har f.eks. lagret kopier av nettsidene til Høgskolen i Vestfold sitt bibliotek 105 ganger mellom 1995 og 2015. Der kan man finne dokumenter som ikke lenger er tilgjengelig på dette nettstedet slik som dokumenter knyttet til prosjektet «HVE-biblioteket som læresenter» med beskrivelser av studieturer til England. Det kan jo være interessant for dem som en gang skal studere utvikling av læringsentra i Norge.. Nasjonalbibliotekets tilgjengeliggjøring vil trolig ligne på hva vi finner i Internet Archive. Men NB vil altså bare gi tilgang til offentlige nettsider og sider med redaktør slik som nettaviser. Private blogger som finnes på Internet archive, vil ikke NB gi tilgang til. Som blogger har jeg rett til å slette bloggen min, og da skal den ikke uten videre være tilgjengelig fra NB. Da kan altså Internet archive likevel gi deg tilgang. Men det vil være et stort fremskritt at det finnes en norsk institusjon som tar ansvar for kopiering, ikke minst sikker langtidslagring og tilgang til norske websider som nå NB påtar seg å gjøre.

ne blir bekymra. I valget mellom en lettest tilgang for flest mulig, eller en bred tilgang for få, vil jeg prioritere det første. Tilgangen til pliktavlevert materiale skal benyttes når materialet ikke er tilgjengelig på annen måte. Det vil si at det vil være et stort materiale, men behov for få tilganger. Vi snakker ikke om tilgang til Jo Nesbøs nyeste bok, men f.eks. tilgang til en løpeseddel produsert av Norwegian Defence League i forbindelse med et forskningsprosjekt om høyre-ekstremisme. Eller det kan være lokalhistorisk materiale der vi vil finne mange forskere utenfor UH-sektoren. Det betyr at to til fire lisenser eller samtidige brukere vil være tilstrekkelig for å dekke både forskning i UH-institusjonene og forskning utenfor. En fornuftig løsning vil være bred tilgang for alle forskere og dokumentalister, begrenset av få lisenser. Det vil gi tilgang for de som trenger det, men bruken vil ikke kunne true opphavsretts-havernes rettigheter. ■

Lars Egeland er direktør for Læringscenteret ved Høgskolen i Oslo og Akershus, men skriver i Bok og Bibliotek på egne vegne.

Bibliotekene som arenaer for offentlighet: tilrettelegger eller selvstendig aktør?

Også denne gangen må bibliotekets rolle som arena for offentlighet være tema for denne spalten. Altfor ofte nøyer vi oss med å proklamere at bibliotekene allment, og folkebibliotekene spesielt, er sentrale med hensyn til å opprettholde en bærekraftig offentlighet. Men skal bibliotekene utvikle sin rolle som institusjoner for offentlighet, trenger vi en kritisk diskusjon.

AV PROFESSOR RAGNAR AUDUNSON
HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS, AVD. ABI

I Norge har vi sett en tendens til å tilsette bibliotekledere uten profesjonsfaglig utdanning. Har det konsekvenser for utformingen av bibliotekenes rolle som institusjoner for offentlighet? Tall fra en surveyundersøkelse kan tyde på det. Det skal vi komme tilbake til mot slutten av artikkelen.

I fagmiljøets tilløp til kritisk debatt om bibliotekene som institusjoner for offentlighet, er kanskje den viktigste innvendingen knyttet til at bibliotekene er offentlige forvaltningsorgan. De er redskap for statens og kommunenes kultur- og kunnskapspolitikk. Å være offentlige institusjoner og institusjoner for offentlighet er ikke det samme. Statlige og kommunale virksomheter og forvaltningsorgan er redskaper for offentlig politikk. Forhåpentligvis vil de prioriteringene slike organ gjør og de tiltakene de iverksetter, påvirkes av diskusjoner i offentligheten, men de er ikke selv en del av den.

Derfor er det ikke tilstrekkelig å begrunne bibliotekenes karakter av å være institusjoner for offentlighet med at de er åpent tilgjengelige for alle og at de bekvinner og bemannes – enn så lenge – av profesjonsutøvere som legger samfunnsoppdraget til grunn. Det gjelder mange andre institusjoner uten at det gjør dem til del av offentligheten. Helsevesenet i Norge er i det alt vesentlige offentlig eid, det er i utgangspunktet åpent og tilgjengelig for alle og det er bemannet av profesjonsutøvere som legger samfunnsoppdraget til grunn. Men det er ikke en del av offentligheten forstått som det feltet der den offentlige samtale foregår.

Det vi kaller den offentlige sfære – offentligheten – består i idealmodellen av arenaer der privatpersoner møtes som samfunnsborgere, diskuterer spørsmål av felles interesse og diskuterer og kritiserer myndighetenes virksomhet og politikk, altså virksomheten i offentlige institusjoner i betydningen statlige og kommunale etater. Offentlighetens institusjoner er for eksempel politiske partier, fagorganisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner av ulik type, aviser og kringkasting, etter hvert og i stadig økende grad digitale arenaer mv. Det er ikke statlige departement og direktorater, kommunens tekniske etat, utdanningssetaten mv.

Dette skillet mellom på den ene siden *offentlighetens institusjoner* forstått som institusjoner og arenaer der borgerne kommer sammen på frivillig basis og som er uavhengig av så vel marked som stat, og på den andre siden *offentlige etater og virksomheter* som den kritiske diskusjonen i offentligheten nettopp skal kikke i kortene, er det viktig å ha klart for seg.

Men det er ikke alltid enkelt. Det hadde vi et godt eksempel på tidligere i vinter. Da leverte Norsk tjenestemannslags (NTL) avdeling i UDI en kritisk uttalelse til et dokument om norsk innvandringspolitikk som Justisdepartementet hadde sendt ut på høring. Skal ikke byråkratene i UDI være lojal mot den til enhver tid sittende regjering og dens politikk, og brøt ikke den kritiske høringsuttalelsen fra de UDI-ansattes fagorganisasjon med dette prinsippet? Det ble gjenstand for diskusjon i Dagsnytt 18, og Høyres stortingsrepresentant Michael Tetzschner var kritisk til NTL-uttalelsen. Den kunne rokke ved tilliten til at vi har et embetsverk som er

lojal til den til enhver tid sittende regjering.

Men poenget er at NTLs organisasjonsledd ikke er en del av det departementale hierarkiet, med noen lojalitetsplikt til statsråd og regjeringens politikk. NTL er en frivillig sammenslutning av statsansatte som – i motsetning til departement og direktorat – er en del av offentligheten. I egenskap av tillitsvalgt i NTL – men ikke i egenskap av for eksempel seniorrådgiver i UDI – må lederen av NTLs lokale avdeling og lokale ledelse kunne ytre seg. I land uten en demokratisk offentlighet, er det ikke slik. I det gamle Øst Europa før systemskiftet i 1989, var det for eksempel tilnærmet symbiose mellom myndigheter, fagorganisasjoner og andre organisasjoner som hos oss er en del av sivilsamfunnet. Da forsvinner en av grunnbetingelsene for en fungerende offentlighet: at de frie institusjonene og mediene som utgjør offentligheten, setter dagsorden.

Dette skillet kan være utfordrende for bibliotekfeltet på grunn av feltets sterke korporative tradisjoner. Det sentrale profesjonstidsskriftet, Bok og Bibliotek, ble som kjent gitt ut av et statlige direktorat inntil for få år siden. Det er heller ikke lenge siden det var et tett felleskap mellom Norsk Bibliotekforening og det statlige direktoratet i forbindelse med arrangement av de nasjonale bibliotekmøtene. Det er viktig å holde dette klart for seg når man skal reflektere over bibliotekenes rolle som institusjoner for offentlighet.

Skillet mellom på den ene siden det offentlige i betydningen *myndighetsorganer*

og offentlig eide virksomheter og på den andre offentlighet som et felt uavhengig av myndighetene, betyr ikke at ikke stat og kommune er viktige med hensyn til å opprettholde en bærekraftig offentlighet. Det følger av det såkalte infrastrukturkravet i grunnlovens §100. Myndighetene skal legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Innkjøpsordningene som Kulturrådet forvalter, er sentrale når det gjelder å opprettholde en litterær offentlighet. Pressestøtten og støtten til tidsskrifter er helt avgjørende for en variert offentlig diskusjon. Bibliotekene er og har alltid vært en del av denne infrastrukturen.

Myndighetenes infrastrukturansvar er sannsynligvis blitt viktigere i en situasjon der kommersialisering invaderer offentligheten og der fragmentering truer. Kanskje er dette et hensyn som ligger bak utvidelsen av biblioteklovens formålsparagraf. Men her er poenget at infrastrukturen skal legge til rette for ikke-offentlige aktørers rolle og aktivitet i offentligheten – som de uavhengige avisene og tidsskriftene, de frivillige organisasjonene, forfatterne og forlagene. Det er de som skal sette dagsorden og føre ordet – ikke de offentlige organene som forvalter myndighetenes infrastrukturansvar.

Så finnes det noen offentlige virksomheter der det å delta i debatten i offentligheten er en helt sentral del av virksomhetenes samfunnsoppdrag. Det gjelder for eksempel universitetene og det gjelder public service-kringkasting. En faglig tilsatt på et universitet forventes å bidra til en opplyst offentlig samtale på sitt fagfelt. Men hun eller han kan også kritisere Torbjørn Røe Isaksens utdannings- og forskningspolitikk av hjertens lyst. Det kan naturligvis ikke ansatte i forvaltningen ellers. Universitetene og høyskolene og NRK er offentlige virksomheter

som samtidig er sentrale arenaer for offentlig samtale.

Museene har utviklet seg fra institusjoner som presenterer den kunstneriske kanon, til å bli viktige arenaer for diskusjonene i den kulturelle offentligheten. Da Munchmuseet stilte den provoserende samtidskunstneren Bjarne Melgaard og Munch opp mot hverandre, la det premisser for debatten i den kulturelle offentligheten. Kort etter regjeringsskiftet i 2013 skrev den daværende lederen for kunstmuseet i Trondheim et forord til museets programhefte der han kritiserte ett av partiene i den nye regjeringen. Det som skapte mest oppstyr da, var ikke museumsdirektørens tekst, men det at en statssekretær ved statsministerens kontor underhånden tok kontakt med lederen i museets styre. Den allmenne oppfatningen ellers var vel da at posisjonen som leder av et kunstmuseum, gir rom for ytringer av den type direktørens tekst i programheftet representerte.

Så hvordan skal bibliotekenes rolle som institusjoner som skal legge til rette for offentlig debatt, forstås og utformes?

Er bibliotekenes rolle først og fremst knyttet til myndighetenes infrastrukturansvar, der en skal legge til rette for andre aktører - eller skal bibliotekene også være en stemme i offentligheten, en selvstendig arena for offentlighet på linje med for eksempel universitetene, som er med på å definere dagsorden? Det er et viktig spørsmål å avklare. Her tenker biblioteksjefer med og uten fagutdanning ulikt, i følge en survey min kollega Sunniva Evjen og jeg har gjennomført.

Et tydelig flertall blant de fagutdannede mener at bibliotekene og biblioteksjefer har en selvstendig rolle på linje med den kuraterende museumsleder eller redigerende medieleder. De uten fagut-

Høy temperatur. Det var en kraftig markering utenfor Deichman før Lars Vilks skulle opp på talerstolen i desember 2014.

(Foto: Christian Boger, Radikal Portal)

danning mener i langt høyere grad at rollen er begrenset til å være tilrettelegger for andre aktører. Denne sammenhengen mellom profesjonsutdanning og holdning til bibliotekenes rolle som aktør for offentlighet, holder når vi kontrollerer for andre variable.

Det kan se ut som om de som har bibliotekfaglig profesjonsutdanning, har en bredere forståelse av bibliotekenes rolle som institusjoner for offentlighet enn de som ikke har slik utdanning. Om trenden med å ansatte bibliotekledere uten bibliotekfaglig utdanning fortsetter, kan det altså få konsekvenser for utformingen av bibliotekenes rolle som arena for offentlighet. Det kan lede til en snevrere rolleutforming som ikke i tilstrekkelig grad fanger opp hva det vil si å legge til rette for en offentlig samtale. ■

Fagforbundet for deg som jobber i bibliotek

Fagforbundet kjemper for lønna di og for å forbedre og forsvare medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Skal vi få gjennomslag, er det viktig at vi er mange.

Vi forsvarer rettighetene dine. Med rundt 17 000 godt skolerte og dyktige tillitsvalgte kan du få hjelp når du trenger det.

Norges beste innboforsikring. Når du melder deg inn i Fagforbundet får du Kollektiv hjem som er landets beste innboforsikring.

Stipend til videreutdanning. Fagforbundet har gode stipendordninger for medlemmene. Som medlem kan du få stipend til grunn-, etter- og videreutdanning og kortere yrkesfaglige kurs.

Juridisk bistand. Som medlem i Fagforbundet får du juridisk hjelp til saker knyttet til arbeidsforholdet ditt.

FAGFORBUNDET

fagforbundet.no

Velkommen som medlem! Send SMS Fagforbundet medlem til 1980.

LESETIPS

ved bokinspirator Liv Gade

Med beina på nakken

Arne Svingen
Gyldendal

Det beste med denne forfatteren Arne Svingen – er at han tar barn og ungdom på alvor. Han skriver rett fram om vanskelige temaer. Han duler ikke med oss, her er det rett på sak – selv om det svir. Og det er dette ungdom vil ha.

Vi møter Eirik som sitter på et tog sammen med faren sin på vei nedover Europa. Han vet ikke hvor de skal – eller hva de skal. Det eneste han vet er de er på rømmen.

Han har tusen spørsmål, men pappa blir sint i ansiktet når han spør om noe. «Det går bra» sier pappa. Men gjør det det?

Faren til Eirik er kriminell. Han har klart å rømme fra fengselet, for å være sammen med Eirik. Eirik er det eneste som betyr noe for ham. For han elsker virkelig sønnen sin, men livet hans er bare rot.

Mange barn rundt om i Norge – har det like vanskelig som Eirik. Og da synes jeg det er flott og viktig at noen skriver om dette.

Mannen som ville bli lykkelig

Laurent Gounelle
Aschehoug

Når er du lykkelig? Hva er egentlig lykke? Et spennende og egentlig vanskelig spørsmål. Etter å ha lest denne boken, er jeg overbevist om at det er viktig hvordan vi tenker. Tankens kraft er stor, og ved å være bevisst på at livet er her og nå, kan vi endre på mye!

Julian er på ferie på Bali – et vakkert og rolig sted. Balineserne godtar livet som det er, og lever sakte og oppriktig. Julian er fascinert av deres kultur og innstilling til livet. Han har egentlig alt, men

føler seg likevel rastløs. Så oppsøker han den anerkjente, gamle vismannen Samtyang, og samtale med ham, endrer alt. Julian blir både provosert og utfordret. Samtyang tvinger ham til å tenke annerledes, og Julian innser at «det er meg det kommer an på»

Dette lille franske mesterverket har allerede blitt et fenomen. En fransk avis skriver: «Skal du lese en bok i år, les denne»

Ingen vei tilbake

Tove Alsterdal
Kagge

Helene Bergman har hatt en mørk barndom, og har valgt å legge alt bak seg. Verken hennes mann eller barn – vet at moren forlot sine to barn, faren er alkoholiker, og søsteren Camilla kan ikke skille mellom fantasi og virkelighet.

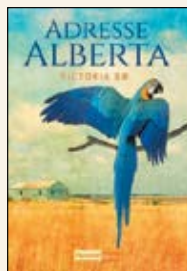
Nå er søsteren død. Hun bodde i en forstad til Jakobsberg, og har kastet seg utfor blokken hun bor i. Alle mener det er selvmord. Helene blir som eneste pårørende kalt inn, og må nå forholde seg til sin fortid enten hun vil eller ikke. Hun vet det er noe som ikke stemmer. Tok virkelig Camilla livet sitt, og hva gjorde hun i Buenos Aires fire uker før sin død?

I sin jakt på sannheten konfronteres Helene med en brutal virkelighet. Camilla fant sine menn på nettet, og Helene utgir seg nå som sin søster, for å finne hennes morder.

En spennende og velskrevet thriller

Adresse Alberta

Victoria Bø
Vigmostad & Bjørke

Jenni er fra Ekeberg i Oslo, men lengter bort fra kaos og støy. Hun treffer Carl fra Alberta, og bosetter seg her på den uendelige, canadiske landsbygda. Det er en annen verden, et annet liv, og Jenni tror hun

er lykkelig, inntil Carl bestiller en enveisbillett til Arizona, hvor han tar med seg sønnen Thomas på 16 år. Helt alene må hun ta et oppgjør med seg selv, og innser at samliv krever innsats og kjærlighet fra begge parter.

I Canada er folketelling et eget yrke, og Jenni reiser rundt, og banker på dører, og treffer alle slags folk. Et sted er det helt stille og forlatt, og hun finner Abigail Summer, 79 år på gulvet mer død enn levende, og en hysterisk papegøye som har skjont at noe er helt feil.

Jenni får Summer på sykehuset, og de får en viktig samtale før livet ebber ut.

En stille og vakker leseopplevelse.

Boletta og hennes himmelske mormor.

Liv Hege Refsdal
LIV forlag

Barn og sorg er et vanskelig tema. Vi ønsker alltid å skåne våre barn, samtidig må de innse realitetene. Livet kan være vanskelig og endelig, og hvordan formidle dette til barn?

Liv Hege Refsdal fra Larvik – har skrevet om Boletta 9 år gammel, som opplever at hennes elskede mormor blir syk og dør. Det er dramatisk for en liten pike, selv om mormor bare sovner inn. Mormor var alltid der, og hvor er hun egentlig nå?

Boken beskriver alle Bolettas følelser, angst og fortvilelse. Hun vil ikke godta dette, hun kan ikke leve uten mormor. Eller kan hun det?

På Bolettas 9 årsdag, skjer det et mirakel. Mormor åpenbarer seg for barnebarnet, men det er bare Boletta som kan se henne. Mormor sitter der oppe i himmelen og følger med, og Boletta kjenner en dyp ro ved å vite dette.

Jeg synes dette er en viktig og vakker bok, som kan være til stor hjelp – hvis små barn mister noen de er glad i. Den beskriver så godt både livet, sorgen og ikke minst veien videre!

MEDLEMSSIDER FRÅ NORSK BIBLIOTEKFORENING

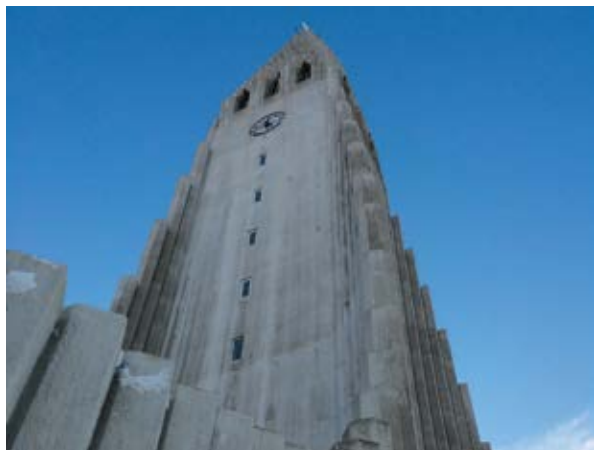
FERDAMINNE FRÅ ISLAND

Då dei nordiske bibliotekforeningane var samla i Oslo i fjor vinter, og Norsk Bibliotekforening var vertskap, blei det bestemt at neste møte skulle vere i Reykjavik. Eg hugsar at eg tenkte «jess!!».

Eg har alltid ønska meg til Island. Og Island og Reykjavik sto til forventningane, sjølv om det ikkje var mykje rundt vi fekk sett pga. møteverksemd. I yngre dagar las eg mykje sagalitteratur og har nok alltid vore over snittet oppteken av islandsk språk og kultur. Det vesle landet viser ein sterk språkbevisstheit og nedst på kvitteringane står det: «Greitt med kreditt-korti minu». I passkontrollen spurte dei etter «vegabréf».

Den einaste verkelege kulturattraksjonen som generalsekretær Ann Berit og eg fekk med oss var besøket i Hallgrímskirkja, ei arkitektonisk perle av ei kyrkje i Reykjavik sentrum. Med eit spir mot himmelen er ho eit av Reykjaviks framste landemerker.

Dei to-tre små minutta då eg lytta til orgelmusikken gjorde noko med meg. Å setje seg ned i kyrkjer og berre vere stille, aleine, ser ut til å bli ein av vårt tids

store luksusopplevingar. Derfor oppsøker eg alltid kyrkjer på reise når eg kan. Eg besøker dei mest for roa og kontemplasjonen. Og tenner lys for dei av mine som har gått ut av tida.

Det er alltid særst hyggeleg å møte igjen våre nordiske kollegaer. Vi kom til Island frå Sverige, Danmark, Finland og Noreg. Og sjølv om bibliotekforeiningane i dei fem landa blir drivne på ulike måter, så er vi opptekne av det same; E-bøker, korleis drive gode bibliotek for flykningane som kjem, medlemsverving, biblioteket som møteplass.

Vi frå Noreg opplever også stor interesse for den etterkvart ikkje heilt nye formålsparagrafen i den norske biblioteklova om biblioteket som uavhengig møtestad. Eg ser fram til å reise til «Det bibliotekspolitiske toppmøde» i Danmark i april for å snakke om nettopp vår biblioteklov.

Og så er det mykje gøy og latter. Mest fliring blei det kanskje av leiaren av den finske bibliotekforeininga. Han kom litt seint den eine dagen og unnskyldte seg med «a heavy breakfast». Han trudde han hadde spist litt vel tung islandsk yoghurt, men det viste seg å vere pannekakerøre...

HELSING FRÅ MARIANN SCHJEIDE

Dette er medlemssidene frå Norsk Bibliotekforening. Likar du det du les? Meld deg inn, då - eller verv ein venn!
Utgjevar: Norsk Bibliotekforening.
Lagast av: Kristin Storrusten og Anna Kathinka D. Evans
Ansvarleg for bilaget: Mariann Schjeide
Kontakt: nbf@norskbiibliotekforening.no / 23 24 34 30

Oslo
Hjarthdal

KRISTIN STORRUSTEN

- Hva betyr prisen for deg og biblioteket ditt?

- Prisen er en verdsetting av hva Bergen Offentlige Bibliotek har utviklet seg til de siste årene. Og jeg skulle gjerne ha delt den med alle ansatte. Jeg har virkelig noen flinke og entusiastiske kollegaer!

ALLE SKAL KJENNE OSS

Bergen Offentlige Bibliotek ble opprettet i 1872 og er landets nest største folkebibliotek.

- Hvilke planer har dere for biblioteket fremover?

- Vi har som mål at alle i Bergen skal kjenne biblioteket, og har lagt strategier for å kunne oppnå dette.

- I 2015 hadde vi 16,2 % økning i publikumsbesøk, til og med utlånet av bøker gikk opp. Denne utviklingen ønsker vi skal fortsette. Akkurat nå har vi åpnet vårt første meråpne bibliotek og prioriterer gode åpnings-tider og attraktiv utforming av bibliotekrommene for møteplassfunksjon og arrangement.

- Vi planlegger flytting av filialer, åpne magasin på Hovedbiblioteket, fornyet satsing på læringssenter, nytt biblioteksystem, å fortsette ungdomssatsing og litteraturformidlingsprosjekt for både voksne og barn, ja til og med en liten festival og et bibliotekjubileum i 2017.

Bergen Offentlige Bibliotek. Utsnitt. Foto: Nina Aldin Thune. CC BY-SA 2.5

- Dere er ambisiøse?

- Planer og ambisjoner har vi mer enn nok av, og vi har vist at vi greier gjennomføre det meste vi har bestemt oss for. Bergen Offentlige Bibliotek skal ikke bare være landets nest største folkebibliotek, men et foregangs-bibliotek!

Vi gratulerer med prisen!

ANNA KATHINKA DALLAND EVANS

Foto: KTH-biblioteket, CC-lisens på Flickr

Kunsten er lang,
livet er lånekort

HVEM TAR ANSVAR FOR HELSEINFORMASJON?

Du og jeg og mannen i gata har mange spørsmål om helseinformasjon, men går vi til folkebiblioteket og spør?

Ferske tall fra Statistisk sentralbyrå viser at svært mange bruker internett til å søke etter helserelatert informasjon. Det kan være informasjon om behandling, om forebygging eller helse generelt.

Kontaktpunktene mot helsevesenet er ofte kortvarige, selv om vi blir alvorlig syke, og det kan være spørsmål vi ikke får stilt i møtet med helsepersonell. Mange ønsker også å være godt informert og aktive i valg om behandling, rehabilitering eller forebygging – da trenger vi god helseinformasjon.

HVA GJØR FOLKEBIBLIOTEKET?

Helsepersonell i kommunehelsetjenestene skal jobbe kunnskapsbasert, oppgavene blir mer spesialiserte og det er også en forventning om forskning. Burde det være naturlig for dem å be om hjelp fra folkebiblioteket? Studenter innenfor ulike helsefaglige utdanninger bruker det biblioteket som er mest praktisk for dem. Får de hjelpen de trenger med spørsmål om fag og litteratursøk?

Både folk flest, helsepersonell og studenter ser etter helseinformasjon. Hvem tar ansvar for dem, og hvilken

kompetanse trengs for å ivareta deres behov? Ansatte i folkebibliotek er informasjonskompetente, men må ha kunnskap om gode kilder til helseinformasjon. Helseinformasjon er ett eksempel på et område hvor fag- og folkebibliotek vil bli utfordret til å samarbeide til beste for sluttbrukerne.

SAMARBEID ER NØKKELEN

Forprosjektet Helseinformasjon via folkebibliotek (2012) så blant annet på folkebibliotekets tilbud til ansatte i kommunehelsetjenesten. Ansatte ved sykehjem i Hedmark ønsket å kunne gå til folkebiblioteket for å få hjelp. Leger, sykepleiere, fysio- , ergoterapeuter og andre har tilgang til informasjonsressurser gjennom Helsebiblioteket.no, men hvordan får de hjelp til emnesøk eller til å skaffe artikler som ikke er tilgjengelige der? Kommunalt ansatte er ikke primærmålgruppe for bibliotek i høgskolesektoren eller sykehusbibliotek. De søker til folkebibliotekene.

Lokale studiebibliotek i samarbeid mellom fag- og folkebibliotek har fått støtte til å utvikles. Som en del av samarbeidet arrangeres kursdager for ansatte for å lære mer om aktuelle databaser og informasjonsressurser.

ELIN OPHEIM

FRA THEKLUBB TIL SPESIALGRUPPE

Spesialgruppen for medisin og helsefag (SMH) i Norsk Bibliotekforening er en interesseorganisasjon for fagbibliotek innen medisin og helse. Vi har alltid

vært opptatt av faglig utvikling og kompetanseheving for medlemmene, og vi arrangerer kurs, konferanser og andre nettverksskapende arrangementer.

SMH ble startet i 1953 som en *Theklubb for bibliotekansatte* i medisinske bibliotek i Oslo-området. I dag har SMH 200 medlemmer, derav omtrent 150 personlige medlemmer og 50 institusjonsmedlemmer. SMH har to æresmedlemmer: Tora Saue og Elisabeth Husem.

Institusjonsmedlemmene våre er høyskoler og universiteter med medisinske og helsefaglige utdanninger, de fleste sykehusene i Norge og andre institusjoner innenfor helsesektoren, men vi har også Pasientbibliotek som medlem.

Våre personlige medlemmer kommer stort sett fra de samme institusjonene med en hovedvekt på Oslo-området med over 90 medlemmer med adresse Oslo eller Akershus. Fylkene Aust-Agder og Sogn og Fjordane har bare 2 medlemmer hver, mens det er ingen medlemmer i Finnmark. De fleste av medlemmene er trofaste og holder ut med SMH hele sin yrkeskarriere. Litt småjusteringer er det jo alltid, med SMH har en relativt stabil medlemsmasse. Det typiske SMH-medlemmet er en kvinne i 40-årene bosatt i det sentrale Østlandsområdet.

Spesialgruppen ga ut et eget medlemsblad, *SMH-nytt*, fra 1976 til 2012, de siste årene kun som elektronisk utgave. Alle årgangene er nå digitalisert og gjort tilgjengelig på SMHs hjemmeside.

IRENE HUNSKÅR

VI HOLDER SMH I TØMMENE

Noen hjertesaker for SMH-styret 2015-2016.

IRENE HUNSKÅR (LEDER)

Jeg har engasjert meg i styret i SMH fordi spesialgruppen er en viktig nettverksbygger på tvers av de ulike medisinske bibliotekene vi har, både med tanke på fagområder, størrelse og geografi. SMH er en pådriver for fagutvikling og kompetanseutvikling både for medlemmene og for de institusjonene medlemmene tilhører.

HANNE DYBVIK (NESTLEDER)

Jeg ønsker å være med på å videreføre det faglige arbeidet som SMH står for. Jeg er opptatt av at bibliotekarer skal kunne samarbeide og dele kunnskap for å utvikle seg faglig. Gjennom arbeidet i styret og i kurskomiteen har jeg har fått et større faglig nettverk og truffet mange dyktige og hyggelige kolleger.

ASTRID KILVIK (SEKRETÆR)

SMH er et unikt faglig nettverk og en viktig arena for kunnskapsdeling og kompetanseutvikling. En viktig drivkraft for mitt engasjement er å bidra til videreutvikling av dette fellesskapet. Og så er det alle de fantastiske hyggelige og dyktige kollegene jeg møter! Spesielle faglige interesser: forskningsstøtte og pedagogisk arbeid knyttet til brukernes informasjonskompetanse.

ELIN OPHEIM (KASSERER)

SMH byr på et verdifullt og raust faglig nettverk. Jeg engasjerer meg i styret for å kunne bidra til at nettverket og det faglige påfyllet blir nyttig for både nye og erfarne bibliotekarer i sektoren vår. Kunnskapsbasert praksis og brukermedvirkning er mine faglige interesser.

Styret i SMH, januar 2016. Fra venstre: Ingrid Harboe, Terese Dalsnes, Astrid Kilvik, Irene Hunskaar, Elin Opheim, Tonje Velde, Hanne Dybvik. Marte Ødegaard og Sølvi Biedilæ var ikke til stede da bildet ble tatt.

TONJE VELDE

Jeg var spesielt glad for nettverket jeg fikk gjennom SMH da jeg jobbet alene i et sykehusbibliotek. Nå brenner jeg for videreutdanning i pedagogikk. Pedagogikk burde hatt mye større plass i grunnutdanningen vår!

SØLVI BIEDILÆ

Jeg jobber på et lite bibliotek med kun to ansatte, og SMH er viktig for å få et større nettverk blant de som jobber med det samme som oss. Det er alltid nyttig og hyggelig å bli kjent med og diskutere fag med kollegaer fra små og store helsefaglige bibliotek rundt i Norge.

INGRID HARBOE

Jeg ble med i styret for å bli bedre kjent med organisasjonen og alle som er engasjert i det faglige miljøet vårt. Det er både hyggelig og lærerikt å knytte kontakter på denne måten! Jeg er også opptatt av å videreføre SHM-tradisjonen om å se litt utover landegrensene, og har engasjert meg i arbeidet med å støtte bibliotek i utviklingsland.

TERESE DALSNES

Jeg ble med i SMH for å utvikle meg som bibliotekar i medisinsk bibliotek, samt for å bidra i det brede faglige nettverket SMH tilbyr. Medlemmenes engasjement er det som driver SMH fremover og vi i styret gjør vårt beste for at de skal få noe tilbake. Like muligheter for fag- og kompetanseutvikling er viktig, uansett hvor man jobber og hvilke ressurser man selv har tilgang på.

BESØK OSS PÅ SMHBLOGGEN.WORDPRESS.COM

KAREN JOHANN BUSE

VELKOMMEN TIL SMH-DAGENE 2016!

TEMA: SAMHANDLING FOR KUNNSKAP OG HELSE

SMH-dagene er en viktig møteplass for medisinske bibliotekarer i Norge. Arrangeres hvert annet år av en lokal komité. Kjente foredragsholdere og SMH-medlemmer bidrar med sin spesialkompetanse. Det legges vekt på det sosiale og nettverksbygging. Utstillingen gir også gode muligheter til å knytte kontakter.

DAG 1: KUNNSKAPSBASERT PRAKSIS

Foredrag og workshops. Den engelske bibliotekaren Andrew Booth vil snakke om trends in medical librarianship.

DAG 2: KUNNSKAPSUTVIKLING I KOMMUNENE

Hvordan kan medisinske og helsefaglige bibliotek samarbeide med fylkes- og folkebibliotek for å støtte primærhelsetjenesten i kommunene?

BERGEN 20.-21. SEPTEMBER

EFFEKTIVT SAMARBEID MED MALAWI OG AHILA

SMHs årsmøte i 2012 ønsket å etablere samarbeid med bibliotekarer i afrikanske land. SMH har lang tradisjon med internasjonale samarbeid, og styret ville finne en effektiv måte å gjøre dette på. SMH-stipendet på 10 000 kroner skulle årlig settes av. Men hvem skulle få det, hvor og hvordan?

Styret begynte å undersøke. Både Norsk Bibliotekforening og Haraldsplass diakonale sykehus i Bergen samarbeider med miljøer i Malawi. SMHs leder Irene Hunskår arbeider på Haraldsplass, og derfor ble dette utviklingslandet i Sør-Afrika et aktuelt sted å starte.

PENGENE KOM RASKT TIL NYTTE

Haraldsplass' Malawi-koordinator Marit N. Aas ble vårt første sendebud. Dette gjorde overføring av pengestøtten enklere og sikrere. Aas skulle være på Nkhoma Hospital utenfor Malawis hovedstad i fem uker, og tok med stipendet til Nkhoma College of Nursing som er tilknyttet sykehuset.

Bibliotekar Brenda Kumwenda ved høgskolens bibliotek brukte stipendet til å kjøpe bøker og CD-rom via nettbokhandlene Teaching-aids At Low Cost (Talc) og Amazon. Året etter kjøpte Kumwenda bøker fra ny ønskeliste, og fikk bokpakke fra Amazon og det sørafrikanske forlaget JUTA i retur. Biblioteket mangler både mange bøker og stabil internett-tilgang, og stipendet møtte stor begeistring!

Biblioteket på Nkhoma College of Nursing

UTVIKLING TIL STIPEND

Etter noen års støtte til høgskolen ønsket SMH-styret å støtte enkeltpersoner en periode. Derfor har vi inngått samarbeid med the Association for Health Information and Libraries in Africa (AHILA). AHILA har medlemmer fra store deler av Afrika, og vi håper vi kan nå bibliotekarer som ønsker støtte til kurs og konferanser via deres kanaler. Med SMH-stipendet i 2015 fikk Monica Chipungahelo, bibliotekar ved Tanzania Food and Nutrition Centre, delta på IFLA-kongressen i Cape Town. Chipungahelo kvitterte med begeistret reisebrev og bilder som du finner på SMH-bloggen.

SMH-styret ønsker å videreføre støtten til bibliotekarer i utviklingsland via AHILA, og håper på årsmøtets velsignelse i mars 2016.

LES MER PÅ
SMH-BLOGGEN

INGRID HARBOE

Meld inn adresseendringer til
nbf@norskbibliotekforening.no
 Vi vil gjerne ha din e-postadresse også!

Gamle bibliotek blir som nye

Det er de nye bibliotekene som får oppmerksomhet. For kort tid siden var det Tromsø, Lørenskog, Vennesla og Nesodden. I fjor var det Molde og Bodø. Bibliotekarere og journalister stiller samme spørsmål: Hva er nytt og spektakulært? Er det plass til «events» og opplevelser? Kanskje kommer turen også til Nye Deichman en gang? I mellomtiden må de fleste nøye seg med å bruke de gamle bygningene på nye måter. To av de nominerte til «Årets bibliotek» utmerker seg: Bergen Offentlige Bibliotek fremstår som nytt i en fredet bygning fra 1917. Realfagsbiblioteket i Oslo er også nyskapt i en bygning fra 1966. Vi har valgt å se nærmere på folkebiblioteket i Tønsberg (bildet over) som i likhet med andre må finne løsningene innenfor gamle vegger.

AV ØIVIND FRISVOLD I SAMARBEID MED SUNNIVA EVJEN, IDUNN BØYUM OG HEIDI OLSEN (ALLE HIOA, AVD. ABI)

Er Tønsberg og Nøtterøy bibliotek det eneste folkebiblioteket som er åpnet av Hans Majestet Kongen? Det var da også et helt spesielt «signalbygg» da det ble tatt i bruk vinteren 1992. Arkitektene ville realisere store visjoner i glass og stål. Søylen som holder konstruksjonen oppe, er utformet som «kunnskapens trær». Under trekronene er det ekte ruiner fra St. Olavs kloster fra 1100-tallet. Utgravningene ligger fortsatt i den nederste av bygningens tre etasjer. Det blir flott arkitektur, men grunnen er fredet, og Riksantikvaren bestemmer.

Planleggingen startet på 1980-tallet. Ordføreren gikk i spissen for byggekomiteen. Nabokommunen Nøtterøy og fylkeskommunen ble med. Det ble satset stort, biblioteket var et ledd i byutviklingen. Det ble avholdt arkitektkonkurranse, tomten var sentral og gågatenettet førte rett til biblioteket. Tønsberg hadde ganske kummerlige biblioteklokaler, derfor var det store forventninger til det nye biblioteket. Det ble suksess og norgesrekord i bibliotekbesøk.

Det har snart gått et kvart århundre

siden den kongelige start. I vintermørket lyser det bak de store glassflatene. Biblioteket er fortsatt innbydende som et eventyrslott. Men innholdet er ikke som før. I bibliotekets logo står det nå: «Litteraturhusbibliotek». Huset ble bygget for utlån, først og fremst av bøker som den gang var selve hovedaktiviteten. Nå er dette endret. I løpet av 2015 bokførte biblioteket mer enn 500 forskjellige arrangementer. Listen omfatter alt fra store konferanser til «enklere» opplegg som lesesirkler, bokprat, leksehjelp og språkkafe. ►

Flaggskipet Tønsberg rigges for nye oppgaver

Folkebiblioteket i Tønsberg står fortsatt som et solid monument. Det har gått 25 år siden bygningen ble planlagt, og i dag stilles det helt andre krav til bruk og funksjoner. Dette betyr at personalet stadig må utfordre de fysiske rammene som huset gir. Men biblioteksjef Tone Moseid sier det slik: – Vi kan ikke la bygningen, om den er aldri så flott, bestemme hva som er moderne bibliotekdrift!

Tone Moseid ble biblioteksjef i Tønsberg for fire år siden. Hun har en variert bakgrunn som bibliotekar og biblioteksjef, fra ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket. Til Tønsberg kom hun fra stilling som lektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Moseid gir oss en guidet tur gjennom biblioteket og viser hvordan det er laget

mer plass til alle dem som velger å tilbringe tid her. Det er laget leseplasser med godt dagslys der det før sto tunge reoler. I alle etasjer er det gitt plass for forskjellige slags møter og tilstelninger. De fleste stedene er fleksible med flyttbare bokhyller på hjul. Dessuten er det et helt eget rom bare for kriminallitteratur. Kaféen er rustet opp i variert shabby chic-stil som bryter avslappet og hjemmekoselig med husets mer stilrene karakter. Her er det godt å være. Men det var ingen idyll da Tone Moseid startet i Tønsberg. Samtidig med ansettelsen kom det beskjed om å gjennomføre en kraftig innsparing og nedbemanning.

Bok og Bibliotek (BoB): Lederen i Norsk bibliotekforening, Mariann Schjeide, sier at du alltid er like rolig og at

Biblioteksjef Tone Moseid, Tønsberg og Nøtterøy bibliotek.

du «utstrålar trygghet og ro». Var du like rolig og avbalansert i starten?

Tone Moseid: Det var virkelig en tøff start. Allerede i den første uka kom det

Bibliotekkafeen er rustet opp i variert, shabby chic-stil. Foto: Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Kunstneren Anne Trægdes installasjon er plassert midt på gulvet i barneavdelingen. Den fungerer som «utforskerflåte» som også har små, avgrensede rom. Foto: Sunniva Evjen

pålegg om å kutte i budsjettet. Som «RO-BEK»-kommune var Tønsberg satt under kontroll. For biblioteket ble det en reduksjon på nesten to millioner, med kutt i stillinger. Jeg var ny og kom utenfra og gikk friskt ut med at her måtte det endring til! Det gjør man ikke ustraffet på en arbeidsplass med en sterk organisasjonskultur, bygget på stolthet over å ha vært et flaggskip i norsk bibliotekvesen i flere år. Jeg lærte litt av det. Motgang og budsjettkutt tvang oss til å tenke nytt. Ledergruppen og bibliotekstyret sto samlet om å skjerme åpningstidene, og heller kutte i tjenestene. Noe annet ville være å gå rett inn i en dødsspiral.

BoB: På tross av stram økonomi har dere fått til økt aktivitet, utlån og besøk øker igjen. Hva har vært de største utfordringene med å få huset til å fungere på helt nye premisser, med et mangfold av forskjellige aktiviteter for helt forskjellige målgrupper?

Moseid: Bygningen har åpne løsninger over flere etasjer. Det gir fleksibilitet, men lyden går de utroligste veier. En heftig diskusjon i kafeen høres godt der vi pleier å ha de største publikumsarrangementene – og de i kafeen forstyrres av debatten fra underetasjen. Barneavdelingen ble ominnredet og inndelt i forskjellige soner. Vi fikk sitteplasser til barnehagegrupper og «barnevogngeriljaen». Takket være støtte fra Sparebank 1 fikk vi også laget et godt sted for arrangementene for barn. (se foto)

BoB: Hvilke endringer er det som gjenstår i bibliotekrommet?

Moseid: Vi har fått gjort mye med de ressursene vi har. Men nå må vi ha friske midler for å få til prioritet nr 1: Vi ofrer et av bokmagasinene og lager i stedet et godt samlingsted, en «blacbox», for større arrangementer. Vi må være proffe, det trengs gode stoler og ordentlig lyd- og lysutstyr. Vi ønsker oss også et «meråpnet bibliotek», men det blir neste ombygging. Vi jobber med saken, søker eksterne midler, og tar det bit for bit.

BoB: Hva med ruinene – kan de flyttes til et annet sted?

Moseid: Ruinene blir nok vanskelige å flytte, men det er bare moro at ungene klatrer rundt på steinsettingen. Steinene har jo ligget der i snart tusen år, og løsner en av dem, blir de bare festet på nytt.

BoB: Her går kafé og bibliotek i ett.

Det er frigjort plass til behagelige leseplasser med utsikt og dagslys. Foto: Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Hvordan overlever dere med bløtkaker og brus midt blant bøker, tidsskrifter og aviser?

Moseid: Det går helt greit. Noen foretrekker en stille krok, eller en chai latte mens de jobber på et grupperom. Alternativet hadde jo vært å sende folk ut av biblioteket for å få seg noe å drikke og spise. Kafeen har gjort biblioteket til et populært sted å henge, både for seniorer og de unge, urbane.

BoB: Biblioteket er på tre plan, det er mange «avkroker» for den som vil stikke seg bort. Flere områder, som magasinet, er åpnet for publikum. Lokalpressen har skrevet om onanister bak reolene, og om «lånere» som har stukket seg bort og fjernet tyverimerkingen på DVDer. Har dere et sikkerhetsproblem?

Moseid: Jeg er overrasket over hvor lite hærverk det er. Det kommer av at folk opplever biblioteket som sitt, det er fellesskapets selvjustis som rår. Jo flere som er i biblioteket, jo sterkere er selvjustisen. Vi har fått kameraovervåking, det har også hjulpet på tyveri og andre uønskede hendelser.

BoB: Nasjonalbiblioteket og Fylkeskommunen har bidratt med å finansiere litteraturhusprosjektet. Slike tiltak varer jo ikke evig, og hva skjer når dere må bekoste alt dette selv i neste halvår? Skal dere fortsatt satse så bredt?

Moseid: Prosjektmidlene var viktige til profilering og konsulentbistand, men arrangementene måtte vi selv finansiere.

Nå får vi arrangementsstøtte fra Nasjonalbiblioteket slik at vi også kan eksperimentere litt med mer vågale programserier. Det viktigste med prosjektet er at det har gjort oss mer profesjonelle og at vi tør mer enn før.

BoB: Dere har en helt spesiell, funksjonsdelt organisasjonsmodell (rammetekst). Selv om dere ikke har mer enn 22 årsverk, er det fire avdelinger for hhv arrangement, kunnskap, kultur og medier (se egen boks). Er dette en løsning som blir stående?

Moseid: Den står til vi ønsker noe annet og bedre. Ingen organisasjonsmodell er perfekt, det trengs alltid arbeidsgrupper på tvers i tillegg. Modellen gjenspeiler de fire satsingsområdene våre, og det er godt samarbeid mellom avdelingene.

BoB: Sammen med de andre «Oslofjordbibliotekene» har dere noe som heter «jakten på det unike»-prosjektet. Målet er å oppnå et kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag for tjenestene. Det høres flott ut, men hva betyr det egentlig?

Moseid: Folkebibliotekarere har ofte basert sine beslutninger på udokumentert erfaring. I prosjektet ønsker vi at planlegging av framtidens bibliotek baseres på fakta og kunnskap. Bibliotekene har et hav av statistikk, men bruker den ikke. Vi trekker også inn kunnskap om brukeratferd og om å lage scenarier. Dessuten er det viktig å finne metoder som trekker brukerne inn i beslutningsprosessen.

BoB: Politikerne i Tønsberg vil ha mer privat finansiering. Er det enkelt å finne sponsorer i en pengesterk by?

Moseid: Svaret er helt enkelt nei. Jeg tror ikke politikerne ønsker privat finansiering av folkebibliotekene, de føler et for sterkt eierskap til biblioteket «sitt» til det.

Men hverken rådmann eller politikere har noe imot at jeg drar i land prosjektmidler!

BoB: Ser du ingen negative sider ved sponsing?

Moseid: Det er utenkelig å finansiere selve innholdet i biblioteket ved hjelp av sponsormidler. Bibliotekets profil må ikke preges av sponsorens preferanser, eller av vår egen iver etter å tekkes givne. Bibliotekene skal stå fritt i samlingsutvikling og programmering. Men vi vil gjerne ha samarbeid med eksterne arrangører som legger sine aktiviteter hit. Forutsetningen er at biblioteket sørger for mangfold og takhøyde. Banker og stiftelser er til god hjelp når det gjelder teknisk utstyr, og vi finansierer trykking av programmet vårt med annonser fra næringslivet. Men det er vi som godkjenner annonsørene, og vi ville aldri akseptere noen innblanding i programinnholdet. Bibliotekloven er klar på at det er biblioteksjefen som har redaktøransvaret.

BoB: Dette er landets eneste interkommunale folkebibliotek. Det forhandles nå om sammenslåing med Tjøme. Hva betyr dette for fremtidig drift?

Moseid: Nøtterøy og Tjøme blir til Færder kommune fra 2018. Det blir sannsynligvis ett felles bibliotek sammen med Tønsberg, men med en egen avdeling på Tjøme. En midlertidig samarbeidsavtale er på plass. Bibliotekene er ulike, og det er spennende å utvikle et tilbud som møter lokale behov.

BoB: Biblioteket har egen bevilling for servering av alkohol. Er det en god stimulanse for oppslutningen?

Moseid: Det er kafedriveren som har skjenkeløyve. Det serveres alkohol bare etter bibliotekets stengtids, i forbindelse med arrangementer. Det betyr nok mest for dem som ønsker å leie våre lokaler.

BoB: Hvor kan vi lære noe om å drive folkebibliotek i dag?

Moseid: Ingen driver folkebibliotek bedre enn oss bibliotekarere. Men vi må også hente inspirasjon fra helt andre sektorer. Organisasjonen Norsk publikumsutviklings årlige konferanser er interessante, i hvert fall for de større bibliotekene. Vi må skaffe oss kompetanse på å lage scenarier og trendrapporter. Videre må vi kunne mer om pågående markedsføring og om utvikling av nye tjenester. Som offentlige institusjoner må vi også lære oss «bestillerkompetanse». Vi må også være tydelig og samlet overfor «våre» tilbydere.

BoB: Hva slags kompetanse trengs for å drive folkebibliotek i dag? Det sies at du ikke ansetter fagutdannede bibliotekarere lenger!

Moseid: Vi *måtte* nedbemanne, og mistet fem fagutdannede bibliotekarere og en merkantilt ansatt. Når vi nå får ledige stillinger, søker vi etter folk med bibliotekarkompetanse. Så får vi heller sørge for at de fyller på med den spesialkompetansen vi trenger etterpå. Vår viktigste ressurs er personalet. Kompetanseutvikling er viktig over hele fjøla. For oss var det likevel viktig at vi fikk en leder for arrangementsavdelingen med solid arrangørerfaring og mastergrad i kulturfag. ■

Satsingsområder, Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

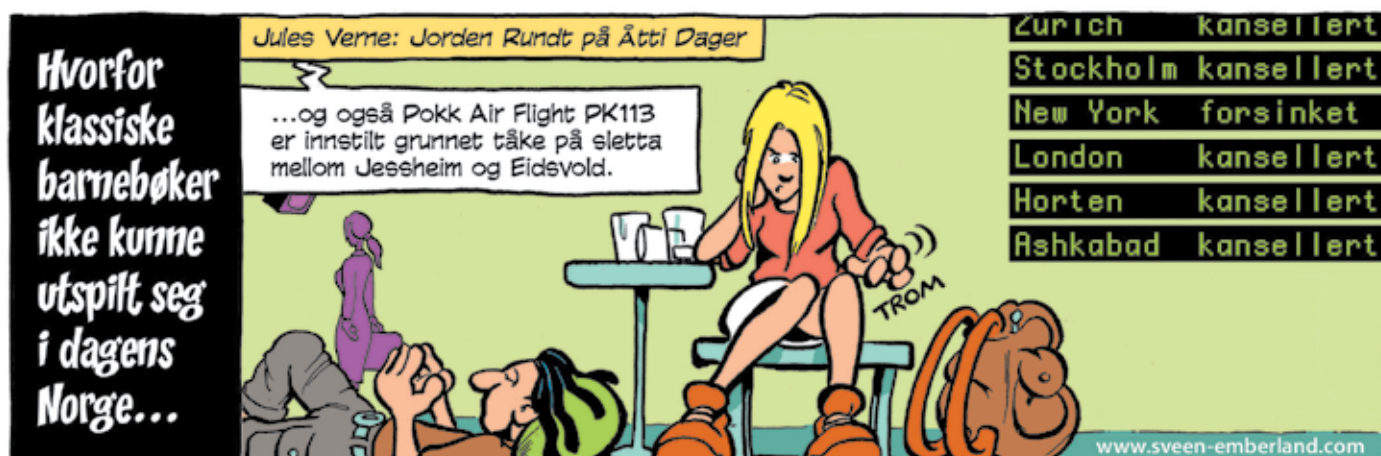
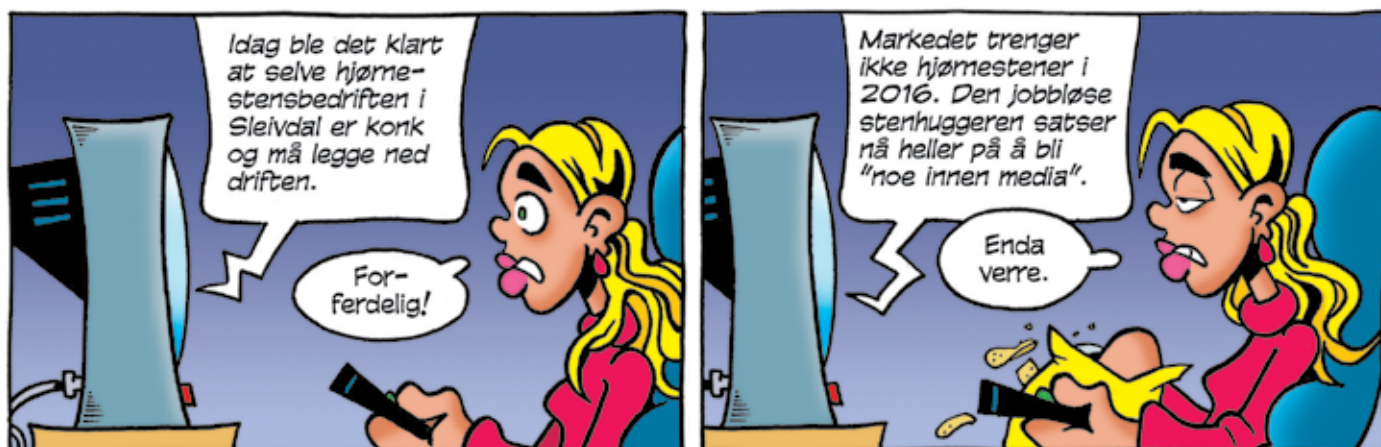
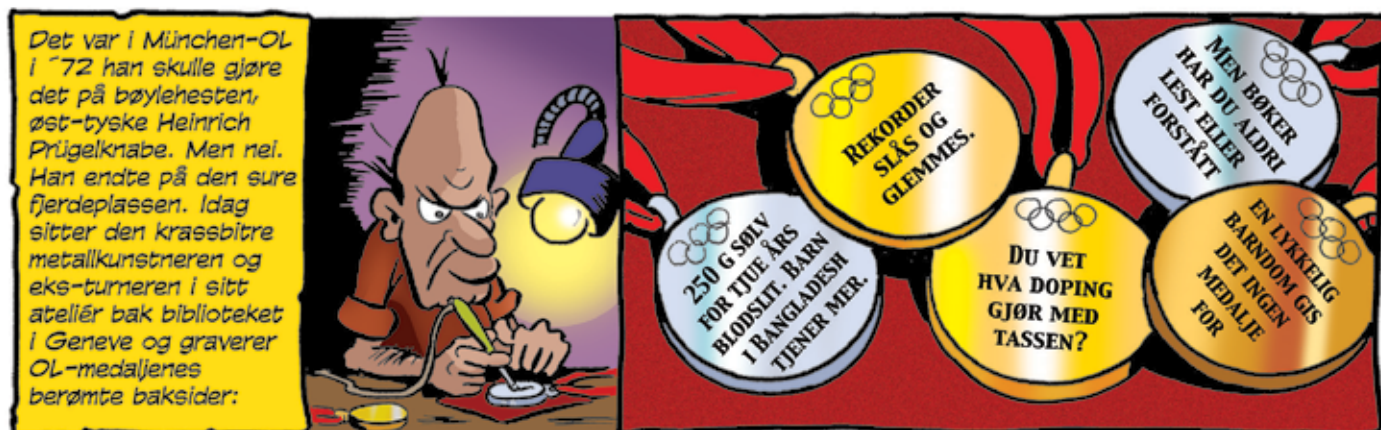
- Videreføring av litteraturhusbiblioteket
- Ny plan for samlingsutvikling,
- Omforming av bibliotekrommet
- Utprøving av nye former for litteraturformidling.

Organisasjonsmodell, Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

- **Arrangementsavdeling**
Arrangementer, programmering, markedsføring, bygning, teknisk drift
- **Avdeling for kunnskap og fakta**
Referansearbeid, arena for samfunnsdebatt, voksenopplæring, digital kompetanse
- **Kulturavdeling**
- **Litteraturformidling**, Den kulturelle skolesekken, klassebesøk, barnehagebibliotek, utstillinger
- **Medieavdeling**
- **E-medier**, biblioteksystemer, statistikk, innkjøp, analyse, dokumentasjon, samlingsutvikling, IT-drift

PERM TIL PERM

av sveen &
emberland

Krim på topp

Krimbøker troner på toppen av utlånsstatistikken til Voss bibliotek, ifølge Avis-Hordaland.no. Det er de store nordiske kriminalforfatterne som dominerer, med Camilla Läckbergs «Løvetemmeren» helt øverst på lista. Resten av topplista består av navn som Chris Tvedt, Jo Nesbø, Unni Lindell (bildet) og Jørn Lier Holst. Lista over mest utlånte fagbøker viser at biblioteket benyttes mye av innvandrere, da noen av de mest utlånte titlene er «Colloquial Norwegian», «Ny i Norge» og «How to get your driver's licence». ■

For lite kasting av bøker

Ifølge Aftenposten kastes det flere bøker enn det tas inn til norske bibliotek. Nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre (bildet) sier det er uproblematisk. «Nasjonalbiblioteket kaster ingenting, vi samler tvert om på alt. Og vi har ingen innflytelse eller oppfatning av hva bibliotekene skal kassere. Hvis jeg skal spekulere i hvorfor det nå kastes mer enn det som kommer inn, tror jeg at det er to ting: Det er blitt kastet for lite over lang tid, og stadig mer av fjernlånet går via Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana.» ■

Får bøkene på døra

I over 30 år har bibliotekar ved Ballangen folkebibliotek i Ofoten, Rita Bakkehaug, bragt bøker hjem til de som ikke kommer seg på biblioteket selv, og i nesten like mange år har 88 år gamle Eva Ellingsen hatt glede av tilbudet. «Bøkene er med på å gi meg glede og innhold i hverdagen», sier Ellingsen til Fremover.no. «Uten bøkene hadde jeg nok vært under torva for lenge siden. Så det å få Rita innom med nye forsyninger betyr alt for meg.» ■

Jubileum på Halden bibliotek

31. januar i år markerte 140-årsjubileumet til Halden bibliotek. Biblioteksjef Nina Ewart ønsket over femti historieinteresserte haldensere velkommen til feiringen. I voksenavdelingen ble det fremføring av et historisk kåseri, og i barneavdelingen ble det høytlesning fra boka «Det frivillige kompani», en bok om en gutt fra Halden i gamledager. «Dette har vært utrolig hyggelig, og gøy at over 50 kom hit og ville feire i dag», sier biblioteksjef Ewart til Ha-Halden.no. ■

AP vil prioritere bibliotek på Laksevåg

Arbeiderpartiet i Bergen besluttet på årsmøtet sitt å prioritere etablering av bibliotek på Indre Laksevåg, noe som gledet byutviklingsbyråd Anne Elisa Tryti. «Jeg er glad for at Arbeiderpartiet i Bergen setter bibliotekstilbudet i Bergen på dagsorden. Bergen har få biblioteksfilialer tatt i betraktning byens størrelse. Et moderne bibliotek er et kulturelt samlingspunkt i lokalmiljøet, hvor man kan møtes på tvers av alder, kulturbakgrunn og sosial klasse», sier Tryti til Sydvesten.no. ■

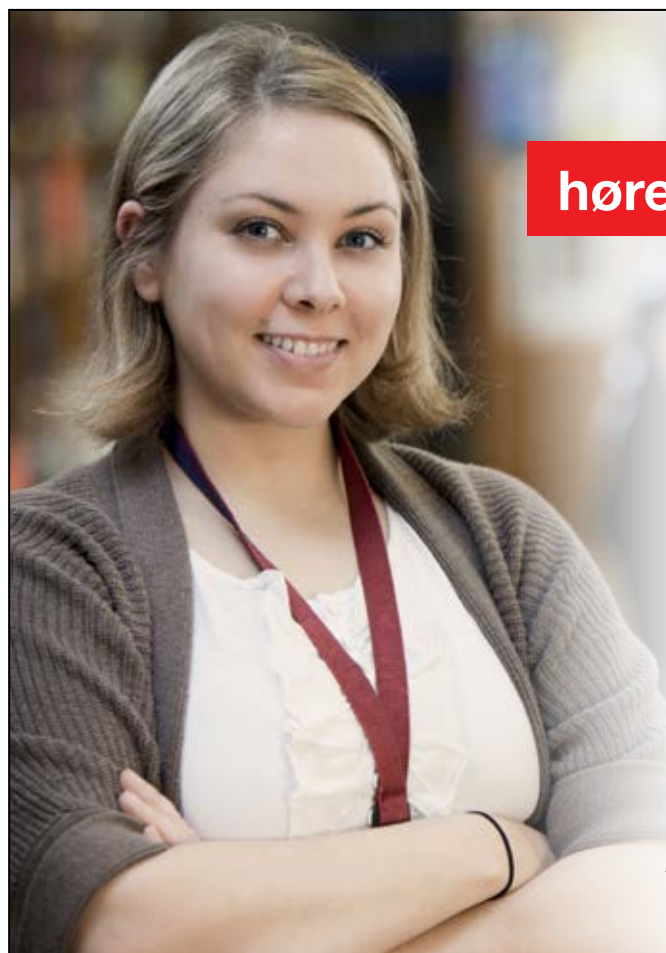
Bibliotek fornyes etter 28 år

Siden innflyttingen i 1988 har Tynset bibliotek i Østerdalen nærmest stått uendret. Men nå har biblioteket bestemt seg for å ta grep så de kan nå fram til enda flere brukere, ifølge Østlendingen (ostlendingen.no). Biblioteket har nemlig leid inn interiørarkitekt Gro Tørud for å se på moderne løsninger. De foreslåtte endringene omfatter blant annet bibliotekets innredning, større vinduer og et nytt rom for strikking, kunst og lignende. ■

Lagde kunst av gamle bøker

I stedet for å kaste gamle biblioteksbøker, har elevene på 9. trinn ved Botngård skole i Sør-Trøndelag brukt dem til å lage kunstutstilling. Skolen fikk en mengde kasserte bøker fra Bjugn Folkebibliotek og Snåsa Folkebibliotek, og elevene fikk i oppgave å gjøre dem om til en figur. «Det viste seg at dette var noe de syntes var artig. Elevene har turt å være veldig personlig, noe jeg synes er imponerende og spennende», sier faglærer i kunst og håndverk ved skolen, Ellen Mathisen, til Fosna-Folket (fosna-folket.no). ■

Er du bibliotekar,

hører du til hos oss

– uansett hvor du jobber

Byrå: OktanOslo

Hvorfor Bibliotekarforbundet?

- Ivaretar deg i lokale lønnsforhandlinger.
- Tilbyr gratis kurs for medlemmer og tillitsvalgte.
- Inviterer til medlemsmøter med faglig påfyll.
- Inkluderer gratis abonnement på tidsskriftet «Bibliotekaren».
- Tilbyr gode forsikringsvilkår.
- Har stipendordninger du kan søke på.
- Gir råd og veiledning, og advokatbistand om nødvendig.
- Gir deg innflytelse på BFs arbeid med bibliotekpolitikk og arbeidslivsspørsmål.

Meld deg inn nå!

Innmeldingsskjema finner du på
<http://bibforb.no/medlemskap/bli-medlem/>

Alle nyinnmeldte er med i trekning av en iPad hvert kvartal.

VERDEN KAN IKKE FANGES I SPRÅKET

[...]

Jeg skriver språket for boka
som aldri blir skrevet
boka uten ord som skrives på livets språk
i gjerningens praksis
på blanke ark
skriver jeg språket
slik livet leves

[...]

Jeg skriver
diktet er ferdig når poeten ikke lenger er til stede i diktet
jeg ser ut av vinduet
snøfiller i alle retninger under gatelyktens kjegle
en bil suser nordover
og jeg er i diktet
som ikke blir ferdig

denne gangen heller

Jeg skriver språket
skjørt og stødig på en gang
født og ufødt på samme tid
vokaler og konsonanter i rytmisk resonans skriver jeg
subjektet tiltales objektet frikjennes skriver jeg
Gud i grammatikken
Gud i imperfektum
skriver jeg

Terje Dragseth

AV STEFAN ANDREAS STURE,
LITTERATURVITER OG NORSKLEKTOR

Terje Dragseth er født 1955 i Kristiansand. Han debuterte som forfatter i 1980 med *Offerfesten*, siden har det kommet en jevn strøm med bøker, for det meste diktsamlinger. Dragseth er ikke kun forfatter, men har medvirket på en rekke plateutgivelser, laget kortfilmer og han maler. Selv har han sagt at han arbeider hele tiden.

«Jeg er et menneske, intet menneskelig er meg fremmed», er et berømt sitat hos Terentius. Det virker som om Terje Dragseth er like raus. Ikke bare er dikt-boka, og langdiktet, *Jeg skriver språket* (Cappelen Damm 2015) raust som dikt, det er ordrikt og omtrent 80 sider langt, men skriften skrives også av en poet som byr på seg selv. Når man leser diktet, virker det som det flommer ut, og man driver med. Diktet er en sang, en messe, en oppramsing, en katalog, rytme og groove.

Jeg skriver språket er raust og nærmest altomfattende, det er fylt til bristepunktet. Men det holder, såvidt. Det holder, fordi det finnes holdepunkter og visse rammer. En ramme er de gjentatte frase-ne «jeg skriver språket...» og «...skriver

jeg», de er også navet i teksten – det vi alltid vender tilbake til. At det bare såvidt holder, er av tekstens store styrker. Denne risikoen holder oss lesere på tærne, der hvor vi kunne latt oss lulle inn og suggerere. Vi vet ikke hvor dette bærer.

Jeg skriver språket, leser vi, men det er selvsagt allerede skrevet. Vi er ikke i poetens verksted, vi kan riktig nok se et og annet pussemerke og en bøydd spiker her og der. Men det vi leser er et ferdig produkt, det er avsluttet, som skrift er det skrevet. Å skrive er selvsagt en handling, men den aktive handlingen som gjenstår nå, er lesingen. Dragseth har skrevet, vi leser. Overleveringen har skjedd, å skrive, blir det ofte hevdet, er et ensomt arbeid, men her skjer det et møte.

Jeg skriver språket er, som det meste Dragseth har skrevet, åpent og inkluderende. Det angår oss fordi det handler om oss. Poeten vil oss noe, «med vilje og hensikt/skriver jeg språket», står det på side 21 og videre «[j]eg skriver språket/for den lesendes konsentrasjon og hjerneaktivitet». Han får rett, vi må konsen-

trere oss og hjernen settes i aktivitet. I boken skrives språket for alt som finnes, det er en katalog over vår samtid og mye av vår fortid. Verden kan ikke fanges av språket, men her gjøres det et forsøk. Mange navn nevnes, nesten alle er poeter, fra Homer via Shakespeare til Eldrid Lundén og Inger Christensen.

Hva betyr det å skrive språket? I boken skifter det jo, enten i ørsmå forskyvninger eller brå kast, mening for hver gang det gjentas. Men det handler jo om å arbeide fram en forutsetning for poesi-en, så klart, men også en forutsetning for å vær menneske blant menneskene. Vi har språk, det er kommunikasjon og en beholder for minner, drømmer og erfaringer. Språket gjør at vi kan være både i og utenfor på en gang. Fordi at med språket kan vi tenke om det som skjer, se oss selv utenfra og reflektere rundt det som skjer. Terje Dragseth har her gitt oss språk, til begge deler. Han har skrevet, vi leser og sammen skaper vi et språk som evner å tenke inn erfaringer som ikke bare er våre egne. ■

Det me huskar

ODDMUND KÅREVIK
BIBLIOTEKAR OG SKRIBENT

Somme tider hender det eg les ei bok og tenkjer at forfattaren med fordel kunne ha kutta 50 sider. Kanskje til og med 100 sider. Slik er det ikkje med boka *The sense of an ending* eller *For-nemmelser for slutten* av Julian Barnes. Eg har sjeldan lese ei så godt komponert historie. Og eg fattar ikkje at det muleg å skriva ei så mangslungen forteljing på fattige 150 sider. Eg konkluderer i mitt stille sinn at dette må vera noko forfattaren har bryggja lenge på og jobba mykje med. Og at han har trulig skrive heile boka om igjen frå starten fleire gongar.

I år 2011 vart det ein heftig diskusjon i England rundt juryens kriterium då dei lanserte kortlista for kandidatane til Man Booker Prize. Julian Barnes si bok var blant dei nominerte. Juryen nytta omgrep som «readability» og «readable». Dette vart av enkelte tolka som ei form for å snobba nedover og ikkje bry seg om den kunstnarlege kvaliteten i litteraturen. No var ikkje eigentleg Julian Barnes si bok den mest diskuterte. Han hadde vore kortlista for Man Booker Prize tre gongar tidlegare og denne gongen vann han.

Dette var bakgrunnen for at eg plukka med meg boka frå ein flyplassbokhandel eit par månadar seinare. Det er ei slående vakker bok. Framsida med løvetannfnokk og mørke skyer i bakgrunnen ber bod om noko urovekkjande. Eg stoppa også opp ved tittelen: *The sense of an ending*. Altså ein slags slutt – eller ei byrjing på ein slutt.

Eg har sjeldan hatt ei så intens leseoppleving. På eit punkt huskar eg at eg kikka opp frå flysetet mitt og var nervøs for at eg hadde bestilt retur til feil Oslo-flyplass. At eg kom til å hamna i Sandefjord eller noko. For boka hadde fanga meg i ei boble langt borte frå alle eventuelle opplysningar om landingsdestinasjon. Då me landa på Gardermoen, hadde eg kome til side 82 og neste kveld var

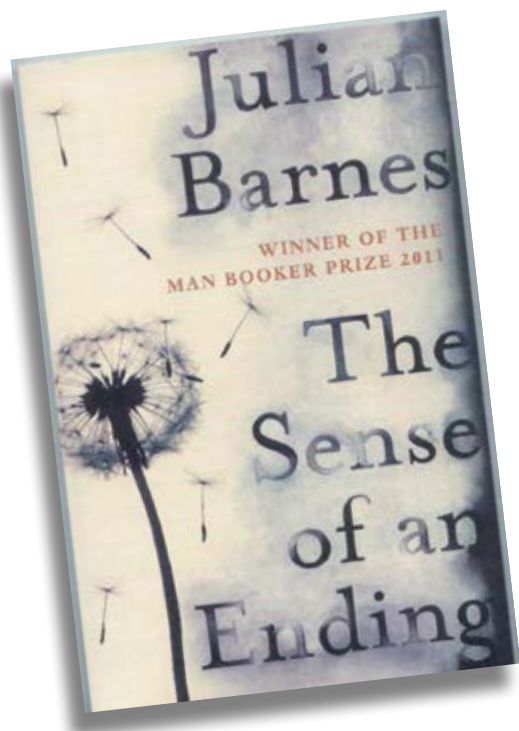
Livsnær. – Julian Barnes har lukkast med å skrive fiksjon som er så verkeleg og livsnær at eg stadig blir lurt til å tenkja at det han skriv er sant.

boka ferdiglesen. Eg kjende meg både oppstemt og ulukkeleg. Merkeleg blanding. Men denne boka sette meg ut slik gode kunstopplevingar kan gjera.

Sidan har eg i grunn ikkje tenkt så mykje meir på den. Somme tider har eg lurt på å anbefala boka for folk som spør etter boktips på biblioteket. Av og til har

eg kan hende gjort det. Andre gongar har eg latt det vera.

Det var difor ei veldig rar oppleving å ta boka opp att no nett fire år seinare og få ei heilt anna leseoppleving. Sist gong var det som om boka las seg sjølv. Eg klar- te ikkje leggja den frå meg. Denne gongen har eg hatt så mykje motstand mot å

takt mellom desse to. Veronica er slett ingen enkel person. Det er likevel ho som veks for meg då eg les boka for andre gong. Eg forstår meir av henne og hennar konsekvente handlingsmønster. Og merkar at eg tilgjev henne i større grad enn vår hovudperson. For eg veit meir denne gongen. Og eg blir flau på Tonys vegne. Det han gjer er ikkje er så ekstremt. Det er eigentleg veldig forståeleg og kan hende menneskeleg. Han prøver nøste opp i ei historie frå fortida. Han går likevel over streken ved eit par tilfelle og på ein måte trur eg han veit det. Det er kanskje det som provoserer meg. Enkelte gonger vert det så smertefullt å lesa at eg må lukka boka. Men eg endar likevel med å opna den att. For eg må vite korleis det går også denne andre gongen.

Lesinga blir ei salig blanding av det eg huskar og det eg har gløymt. Og det eg

antok. Og det som faktisk hender. Og nett slik er det med hovudpersonen i boka. Tonys framstilling og tankar på det som har vore og det som er stemmer ikkje alltid heilt med røynda. Det heile gjer meg forvirra og fascinert.

Julian Barnes har lukkast med å skrive fiksjon som er så verkeleg og livsnær at eg stadig blir lurt til å tenkja at det han skriv er sant. Det er godt gjort. Og det gjer det heile til ekstra ubehageleg lesing. Det minner meg på ting i eige liv eg skulle hatt usagt og ugjort slik Tony også etter kvart angrar. Og det gjer mykje vondare enn eg huskar det gjorde då eg las boka sist.

Eg veit ikkje lenger om eg kan anbefala denne boka. I alle fall ikkje utan ei slags åtvaring. Les! Om du orkar å bli konfrontert med eige liv. For det er det lesaren til sjuande og sist blir. ■

lesa boka, at den som oftast har blitt lig-gande i veska mi med glidelåsen igjen. Kva har hendt? Har boka endra seg? Nei. Har eg endra meg? Ja, det kan hende. Men det er likevel ikkje poenget. Problemet er minnet. Mitt eige minne. Det eg huskar og det eg har gløymt ut.

Minne er eit sentralt tema i boka. Kva er det me huskar. Korleis framstiller me oss sjølv. Og kva er det me vel å fortren-gja. Bevisst eller ikkje-bevisst. Heile boka startar der. Med fire, fem vesentlege og mindre vesentlege minne slengt ut i til-feldig rekkefølgje.

Eg vel bevisst å ikkje seia noko særleg om handlinga her. Handlinga er så viktig for historia at den bør vere frisk for lesa-rens blikk. Men la oss heller sjå litt næra-re på hovudpersonen Tony Webster. Han er tilforlateleg lik både meg sjølv og folk eg kjenner. Ein vanleg fyr med eit vanleg liv godt balansert mellom oppturar og nedturar. Eller, vent litt. Har minne overraskingar på lur? Då eg las boka fyr-ste gongen trur eg at eg likte Tony Web-ster ganske godt. Han er i det heile ein fyr det er lett å lika. No ved andre gongs le-sing er eg ikkje lenger like sikker. Kan hende på grunn av alle minna som etter kvart vert gravne fram. Ikkje alt er like kjekt å sjå. Og kan hende fordi eg denne gongen er mykje meir på vakt i møte med hans eiga framstilling av historia. For vent litt. Det var då ikkje slik?

Historia vert trekt mellom to partar Tony Webster og Veronica Ford. Ho ein ex-kjærast frå lang tid tilbake og ute av livet for lenge sidan. Men på grunn av ei testamentert gåve oppstår ein slags kon-

Notodden kommune

Kultur

Notodden er Europas blueshovedstad, og ligger idyllisk til ved Heddalsvannet, 11 mil sørvest for Oslo. Notodden har et variert og nyskapende næringsliv, videregående skole, høyskole og sykehus. Våre 12700 innbyggere kan delta i et yrende kulturliv og besøke kafeer, utesteder, kino, teater og gallerier. Vi har meget attraktive boligområder og et godt tilbud innen aktivt friluftsliv. Rjukan – Notodden Industriarv kom på UNESCOs verdensarvliste i 2015. Notodden er et knutepunkt for kommunikasjon med gode tog- og bussforbindelser og flyplass med daglige avganger til Bergen, Florø og Stavanger.

Bok & Blueshuset. Foto: Jiri Havran

Biblioteksjef

Notodden kommune har ledig 100% stilling som biblioteksjef. Notodden bibliotek er lokalisert i kommunens nye kulturhus, Bok & Blueshuset. Bok & Blueshuset inneholder i tillegg kino, kiosk, kulturskole, bluesmuseum, restaurant/kafé, livescene, Juke Joint Studio og Notodden Blues Festivals administrasjon. Notodden bibliotek skal være en arena for litteratur, kunnskap, debatt, og kulturformidling. Biblioteket har årlig ca 150.000 besøkende og er en av kommunens viktigste møteplasser mellom generasjoner og kulturer.

Full utlysningstekst: www.notodden.kommune.no.

Søknadsfrist: 6.april.

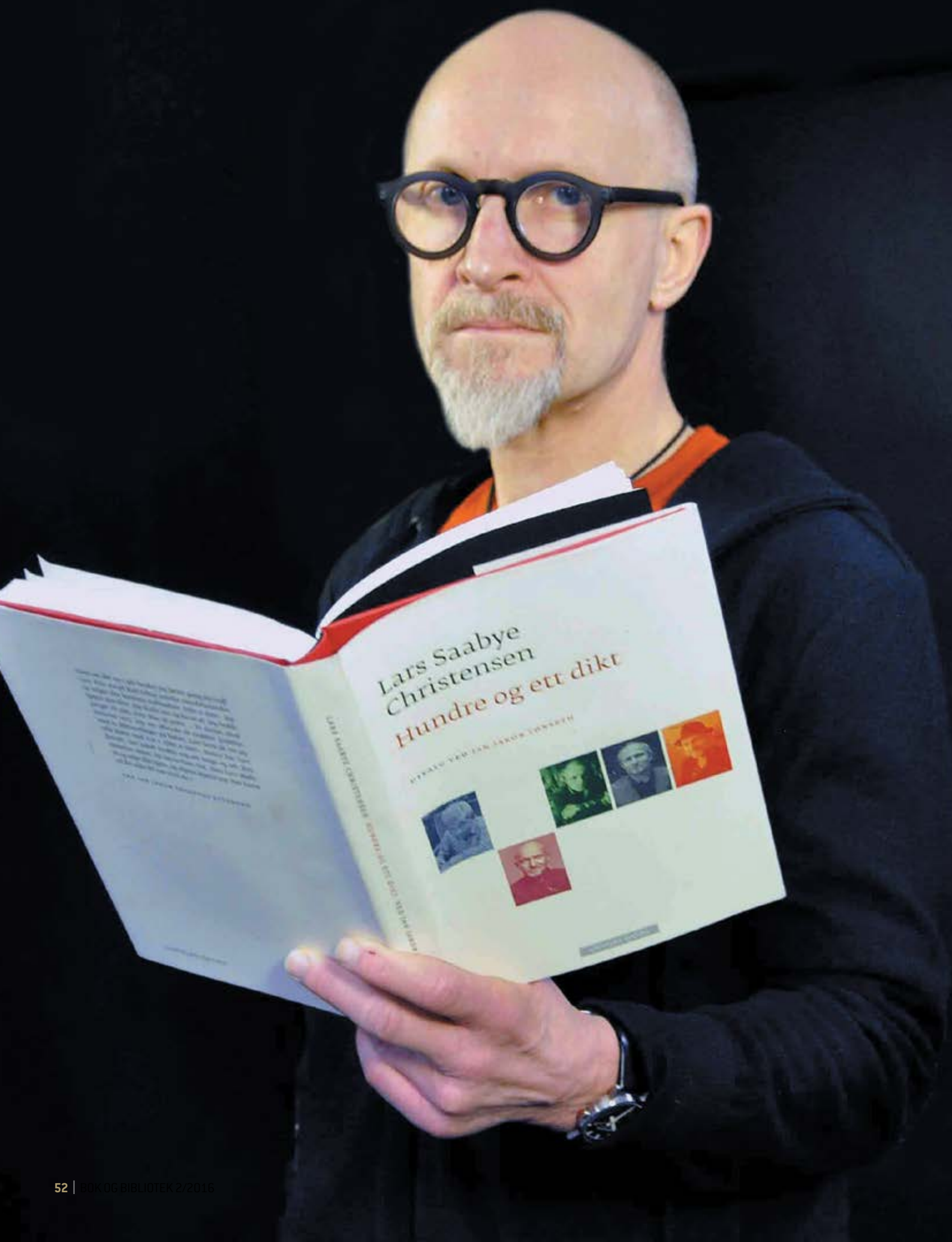
postmottak@notodden.kommune.no

www.notodden.kommune.no

Postboks 193, 3670 Notodden

Tlf. 35015000

Ikke la de døde gå glipp av en fest

De døde fyller også år/ Glem ikke dagen. /Ingen blir mer skuffet/ enn de døde/ hvis de går glipp av en fest, skriver Lars Saabye Christensen i sin nye diktamling, *Kargo*.

TEKST: NINA KRAFT
FRILANSJOURNALIST

Den som har lest mer av Saabye Christensen enn *Beatles* og *Halvbroren*, vet at han har flere strenger å spille på enn popmusikk og artige streker på gutterommet. Døden har alltid vært nærværende i hans dikterunivers – og kanskje aldri mer enn i den nye diktsamlingen.

– I mange av disse diktene oppstår de døde for det dikteriske jeget. Det samme ser jeg også i bøker dels langt tilbake i forfatterskapet ditt: Fortelleren i *Sirkus Saabye* ser sin avdøde bestemor, Kim i *Beatles* ser avdøde skolekamerater og naboer for seg i slutten av *Beatles*, mens hovedpersonen i *Modellen* haiker og får lift med sine avdøde foreldre...

– Vi bærer de døde med oss. Vi husker de andres liv etter at det er over. Jeg kaller det den store erindringen. Det er en grunnholdning som er til stede hele tiden i det jeg skriver, sier Lars Saabye Christensen.

– Men i *Kargo* er kontrastene større. Det er glede og melankoli i samme stund.

Døde to ganger

Diktet om de døde som gjerne vil være med på festen, heter *Port au Prince*, som er hovedstaden i Haiti.

– Da jeg besøkte øya, hadde det nettopp være et stort jordskjelv der, som gjorde at mange av de som omkom måtte begraves samtidig, i massegraver, i all hast, for å unngå epidemier. Skikken på Haiti er å gå på kirkegården for å snakke med de døde. Men nå hadde de ikke de overlevende noen grav å gå til. De hadde mistet sine døde to ganger, forteller dikteren.

– Det en holdning jeg kjenner meg igjen i, forklarer han og siterer resten av diktet om de døde:

*Alt de ønsker seg:
å bli husket
Det er en kostbar gave
Den er gratis
Gi de døde tid
Du behøver ikke engang
pakke den inn
De vet hva de får
De døde fyller også år
De setter pris på hvert sekund
Har du med et minutt
er de takknemlige
Har du en time*

*snur de seg i graven
mens lys etter lys blåses ut
helt til de døde fyller null
og du må ta deres plass
i kirkegårdens
langsomme
stollek.*

Tapene

Lars Saabye Christensen har store øyne, et direkte blått blikk, både saklig og på samme tid innoverskuende. Hodet har en svak likhet med en hodeskalle – han har jo ikke så mye hår, og han er tynn.

Det er noe mildt og nesten barnlig ved ham. Men ikke noe sentimentalt – han er helt uten fakter. Han lytter til spørsmålene som om han finner dem interessante til tross for at han må være en av Norges mest intervjuede forfattere, og han er personlig uten å utlevere seg.

Den venstre langfingeren er bandasjert i en iøyenfallende, stor hvit bandasje. Nesten som fingeren til Kim, som ble permanent skamfært etter et slagsmål med silkerampen fra Frogner. Jeg spør om hva som har skjedd, og han sier at han skar seg da han laget mat, men gir ingen detaljer. Bandasjen kunne vært en del av diktningen hans – slik han selv beskriver det.

– Personene dine mister eller skamferer ofte en kroppsdelt? Herman mister håret, hovedpersonen i romanen *Modellen* er en maler som er i ferd med å bli blind, den underlige Notto Fipp i *Bernhard Hvals opptegnelser* lever for å gå, men mister til slutt føttene...

– Jeg bruker ofte fysiske kjennetegn for noe annet – som personen også har mistet. Herman mister noe mer enn håret – selv om det er følt nok i seg selv for en liten gutt. De fysiske kjenntegnene er noe personene bærer med seg, som gjør dem synlige på en helt spesiell måte. Kritikerne synes at jeg kan bruke dette grepet for mye, men det er en del av mitt litterære blikk, sier han.

Oslo 2 som universet

En annen del av hans litterære blikk er å bruke barndommens gater til det fulle. Alle som kjenner Oslo godt, vil nikke gjenkjennende til Saabye Christensens gatenavn. I romaner og dikt følger vi ham opp Gabelsgate, der han vokste opp, bortover Bygdøy alle, inn gatestumpen

Lars Saabye Christensen

Født: 1953

Sivilstand: Gift med Karna, som er fransklektor

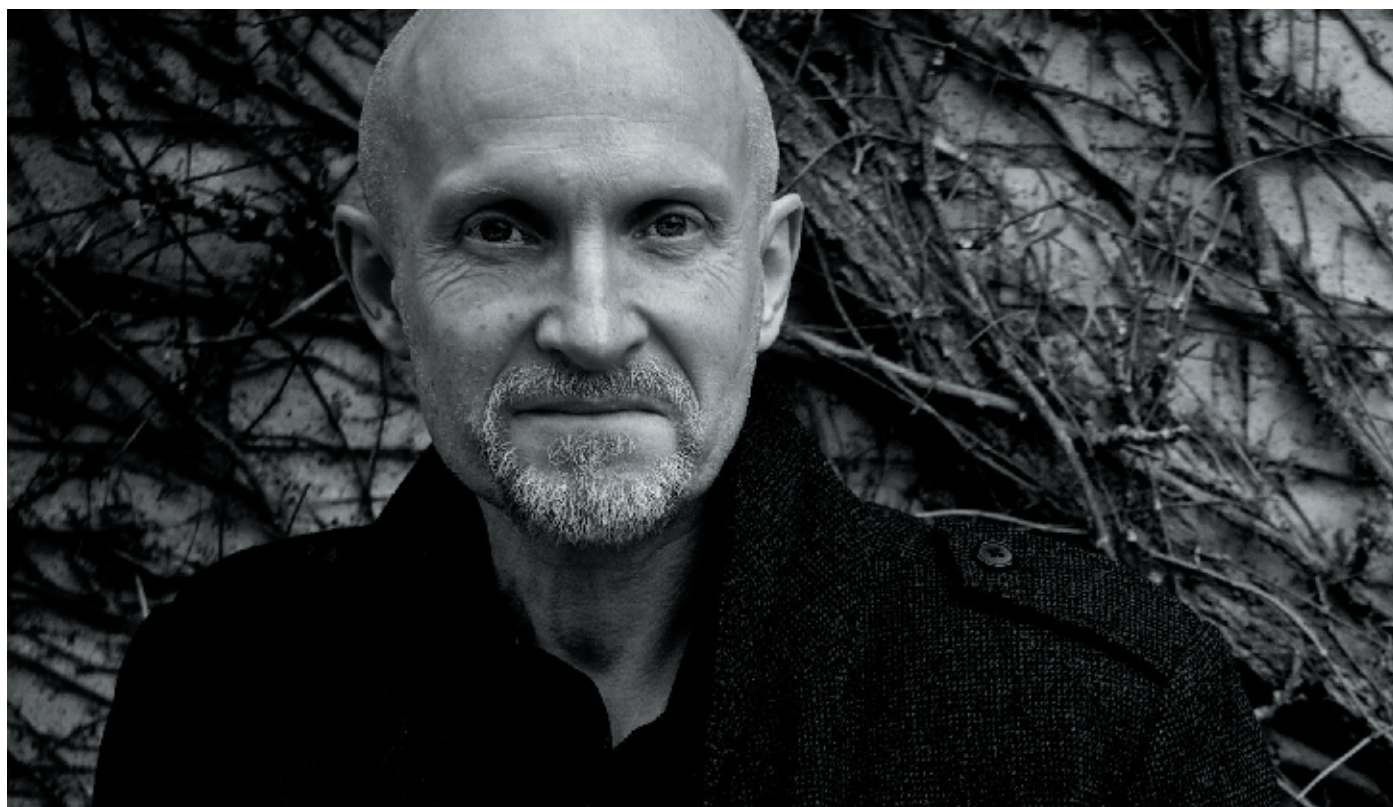
Bøker: Første bok: Grønt lys, en stensilsamling med dikt han utgav på gaten. Debuterte offisielt i 1976 med diktsamlingen *Historien om Gly*, som han mottok Tarjei Vesaas debutantpris for. Flere diktsamlinger: *Kamelen i mitt hjerte*, *Jaktmarker*, *Paraply*, *Åsteder*, *Stempler*, *Den andre siden av blått* og *Falleferdig himmel*, *Hvor er det blitt av alle gutta*. En lang rekke romaer, bla. *Amatøren*, *Beatles*, [1984 – Cappelenprisen], *Herman*, *Jubel*, *Halvbroren* [2001, Brageprisen, Bokhandlerprisen og Nordisk Råds Litteraturpris], *Bly*, *Bisettelsen*, *Bernhard Hvals forsnakelser*, *Maskeblomstfamilien*, *Modellen*, *Magnet osv*, samt novellsamlingene *Den misunnelige frisøren*, *Noen som elsket hverandre* og *Oscar Wildes heis*. Har samarbeidet med jazzmusikere bl.a. for jazzfestivalen i Molde, har skrevet flere skuespill og hørespill og manus til filmene *Brennende blomster*, *Hører du ikke hva jeg sier!*, *Ti kniver i hjertet* og *Telegrafisten*

Aktuell med: diktsamlingen *Kargo*.

Haxthustens gate. Eller opp til Briskeby, til Skovveien og Camilla Colletts vei, f. eks. Eller ned i Vika, i Observatoriegaten og Huitfeldts gate, eller opp mot Kirkeveien. I dette strøket vokste Lars opp. Her ble unge Herman mobbet, her syklet kvartetten i *Beatles* og slåss med silkepøbelen på Bygdøy eller Frognerfiffen som ødela Kims finger. Og her bodde Barnum og halvbroren hans, Fred.

Saabye Christensen er dessuten ekspert på alle de halvglemte vanene og skikkene, teknologiene, ordene og vendingene fra sin oppvekst – og til og med fra foreldregenerasjonens barndom. De gror og trives i tekstene hans. Gamle byoriginaler vander stadig rundt, melkebutikkene ligger fremdeles på gatehjørnene og nabofruene er hjemmевærende og går til friserdamen – slett ikke til frisør. Han sier det slik i *Kargo*:

*Å, jeg ber, sa jeg,
etter Dem og hva behager*

Vendepunkt. – Man kommer til et punkt i livet hvor man opplever at ens foreldre dør og perspektivet forflytes på ganske vesentlige måter. Foto: Cappelen Damm.

*Jeg sa drosje, fargefernsyn, farin og fedreland
Gudskjelov, henrykket, bluferdig og flagg*

– Når noen skriver mye om sin barndom og sitt eget geografisk og sosiale miljø, kan de bli beskyldt for å være nostalgiske, er du det?

– Jeg liker heller ikke ordet nostalgisk, selv om jeg gjerne bruker det. Det betyr jo bare hjemlengsel. Men det har fått en negativ klang. Jeg tror at at det går an å bli universell gjennom å være så lokal som mulig. Du må kjenne noe godt for å skrive om det godt – det er slik stoffet blir levende for leserne også. Når man leser bøker fra fremmede kulturer, er det nettopp det uvante man fester seg ved, sier han.

Diktning og liv

Det er fristende å tenke seg at det meste i bøkene er selvbiografisk, ikke bare navnet på gatene. Men så enkelt er det selvsagt ikke. Lars spilte ikke i band før han var 40; da han var liten lærte han å spille han piano, og var vel så opptatt av Bach som av Beatles. Faren hans var ikke bankdirektør, som Kims far i *Beatles*, og han har ingen onkel som begikk underslag.

Han har ikke bodd i København heller – det kan man godt få inntrykk av f.eks. etter boken *Mitt danske album*. Men han har bodd på Sortland i Nordland, og den forbindelsen kan man se iblant

– handlingen i *Halvbroren* begynner f.eks. på Røst. Han forteller at han trenger litt tid før det geografiske i hans virkelige liv havner på boksiden. Nå har han bodd i Anne Maries vei på Blindern i flere år, og dette gatenavnet har nettopp sneket seg inn i den siste diktsamlingen.

– I *Sirkus Saabye* sier du: «hva skulle ellers henge sammen, om ikke diktning og liv. Da er forholdet mellom liv og lære straks mer komplisert, det er to forskjellige disipliner, vil jeg heller hevde, som i de fleste tilfeller har lite med hverandre å gjøre.» Hva mener du med det?

– At liv og diktning ikke er en til en. Det er helt umulig. Men fantasien er forlengelsen av erfaringen. Jeg må vite noe før jeg kan fantasere. Derfor er alltid grunnstoffet det jeg har erfart. Etterpå har jeg fantasien.

Stadier i livet

– Forut for intervjuet med deg leste jeg *Beatles* om igjen, og det slo meg at det virket som en helt annen bok enn den jeg lese da den kom ut. Mye mørkere, mer kompleks og uforutsigbar, og med døden som mye mer nærværende...?

– Det har andre fortalt meg også. Det er fint, synes jeg. Jeg synes det er interessant at man går inni den samme teksten i ulike stadier i livet og ser karakterene og handlingene, selve landskapet på en an-

nen måte. Man ser jo verden på ulikt vis om man er tenåring eller passert femti.

– Men i den siste boken er døden enda mer nærværende. Er det en spesiell grunn til det – bortsett fra at tiden går og ingen av oss blir yngre, og det blir man mer og mer klar over?

– Nå er jeg ikke jeg utgammel, men jo: Man kommer til et punkt i livet hvor man opplever at ens foreldre dør og perspektivet forflytes på ganske vesentlige måter. Det gjenspeiler seg i alt jeg skriver – og bør gjøre det. Jeg er veldig glad for at jeg forhåpentligvis skriver forskjellig fra slik jeg skrev for flere tiår siden.

– Humoren har du beholdt? Den finnes både når de døde gjerne vil være med på festen og ellers, f.eks. i et dikt om Waldemar. Her er noen linjer fra det:

*...En sommer ble han dessverre tatt for
innsidehandel*

Hvor faen skal man ellers handle, sa Waldemar

*Han måtte tilbringe vinteren i nærmeste
skatteparadis
og kom solbrent tilbake full av billig arbeidskraft*

Nå kunne han si opp hustruen også.

– Humoren vil alltid være der, som ett av elementene i det jeg skriver. Jeg synes at humor – i tillegg til at det er morsomt, og det er en kvalitet i seg selv – også ut-

trykker en holdning til tilværelsen, kommenterer Saabye Christensen.

– Dette diktet om Waldemar har jeg faktisk endret på inspirert av reaksjoner jeg har fått på høytlesninger. Det hender jeg gjør det. Det er ikke slik jeg vanligvis jobber, men jeg liker kontakten poesi kan skape med et publikum, legger han til.

Å kunne fly litt

Ulykken eller katastrofen kan overrumple en når som helst i bøkene til Lars Saabye Christensen. Allikevel er han kanskje bedre kjent for sin letthet enn for alt det tunge og mørke. Til tross for alle slags ulykker, og for de dødes nærvær, er det en letthet over tekstene hans – en litt unorsk egenskap.

– Jeg har en forkjærlighet for letthet. Det betyr ikke at det er lett å skrive. For meg er det ekstremt vanskelig. Men stoffet mitt er som en svamp fuktet med melankoli. Når du har noe tungt på hjertet må du si det med letthet – ellers trekkes alt mot undergangen. Jeg vil ikke være på bunnen, jeg vil være på overflaten. Det har jeg hatt et bevisst forhold til helt fra jeg begynte å skrive. Overflaten blir undervurdert, synes jeg. Letthet blir sammenblandet med overfladiskhet. Det er ikke det samme, forklarer han.

– Jeg ser for meg moren min – kanskje det var tidlig slutten av 50-tallet eller på 60-tallet – mens hun pusser vinduer eller gjør noe annet husarbeid. Hun synger en halvglemt schlager, en iørefallende melodi om å sveve og fly – som «Volare». Eller en sviske av Cole Porter eller Irving Berlin: "...when we're off together dancing cheek to cheek"

Han kaller denne lettheten for den amerikanske kulturens triumf.

– Vi her i Norge drasser alltid med oss så mye bagasje. Det er derfor det alltid dukker opp en koffert i bøkene mine. Så kan jeg pakke alt der og bli ferdig med det.

Religion og politikk

Religiøs tro ser ikke ut til å være noen trøst i alle tapene eller i tanken på døden. Et dikt i den siste samlingen oppsummerer dette – med Saabye Christensens karakteristiske innslag av letthet og humor: *Jesus går ikke lenger på vannet*

*Han går under jorden
Bibelen fjernes fra hotellenes nattbord
Herrens bønn overdøves av dialog:
Ikke venn det andre kinn til
Bare vend deg til det
Det har ikke noe med kristendom å gjøre
Det har med mennesker
De troende er troendes til alt
(...)
Det har ikke noe med islam å gjøre
Det har med mennesker
De troende er troendes til alt*

– Du lyder ikke særlig forsonlig stemt overfor religion?

– Det er synd å si det, men religion er blitt en plage, fordi den så ofte ytrer seg fundamentalistisk i disse tider, da særlig innenfor islam. Jeg skulle ønske det ikke var slik, for jeg vil karakterise meg selv som et menneske med en religiøs side, eller lengsel, og jeg har sterke bånd til grunnverdiene i kristendommen og til

det praktiske i kristendommen som å ta ansvar for eget liv og egne handlinger, vise fornuftig nestekjærlighet og skille Gud og keiser.

– Og til kjærlighetsbudskapet kanskje?

– Ja, det også. Jeg vakler mellom saklighet og undring i alt jeg skriver. Å skrive er i utgangspunkt et rasjonelt arbeid, men underveis mister man litt kontrollen og utforsker både språket og steder i seg selv hvor man ikke har vært før. Og da håper jeg at jeg skal åpen slike rom i leseren også. Det er ikke noe mystisk i det.

– Dette diktet tematiserer også terrorisme?

– Jeg har lest dikt fra samlingen en del ganger på litteraturopplesninger før boken kom ut, og har merket at det går som et sukk gjennom forsamlingen når jeg kommer akkurat hit. Det er ikke det at jeg selv opplever det jeg skriver som modig, men det blir tydeligvis oppfattet som vågalt, observerer Saabye Christensen. Han ser mørke skyer i horisonten:

– Vi vil helst ikke tenke på terror – men vi må ha bevæpnede vakter utenfor kunstutstillinger og forsamlingslokaler. Vi må innse det: samfunnet er blitt bevæpnet. Det er terrorens skyld. Og vi later stort sett som ingen ting. Lettheten som preget cafélivet i Paris f eks, er snart borte. Jeg opplever det som en stor sorg.

Sjangermessig vekselbruk

Saabye Christensen debuterte som poet, har gitt ut flere dikstamlinger – og blir stort sett oppfattet som romanforfatter uansett hvor mye lyrikk han skriver. Det har han forsonet seg med. Han er slett ikke lei seg for at *Beatles* og *Halvbroren* solgte 470 000 eksemplarer til sammen (pluss bokklubben) eller for at *Beatles* er oversatt i 19 land, *Halvbroren* i 33 land.

– Er du egentlig romanforfatter eller mest av alt lyriker?

– Jeg var veldig ung da jeg begynte å skrive, og det falt seg naturlig for meg å skrive i flere sjangre. Jeg begynte å skrive poesi, så korttekster, og etter hvert ble det romaner av det. Men jeg debuterte som poet, og regner meg som poet som også skriver romaner. Mitt litterære lynne er å uttrykke meg i ulike formater, sier han.

– Når jeg skriver poesi og romaner er det i et vekselbruk hvor alt skjer i det samme verkstedet. Det har med tid å gjøre. Det tar tre år å skrive en roman. Et dikt kan skrives i løpet av en dag. I romanen kan jeg dyrke tålmodigheten og i diktet rastløsheten.

– Skulle du ønsket deg bedre salgstall på lyrikken din også?

– Joda, selvsagt. Da det gikk så bra med *Halvbroren*, håpet jeg en kort stund at kanskje ti prosent av leserne ville bli med meg til min neste diktsamling også. Det skjedde ikke. Det ser ut til å være et øvre lokk på hvor mye en diktsamling selger. Men diktene kan finne andre veier til leserne. Jeg reiser mye rundt i landet og leser opp, både i biblioteker, kuturhus og bokhandlere, med eller uten musikere. Da blir diktene løftet ut av boken og inn til publikum.

– Er det noe stoff som passer til en roman og annet som passer til dikt?

– Ja, og jeg ser umiddelbart om stoffet skal bli et dikt eller om det har bærekraft nok til en roman eller novelle. Jeg går alltid rundt med notatblokker og små bøker og skriver ned setninger, ord, refrenger. Dette uferdige materialet legger jeg i en skuff, som jeg kan bla i og finne ting jeg kan arbeide med.

Noe av stoffet til *Kargo* hadde ligget i skuffen i kanskje fem år, annet er helt nytt. Jeg skriver ofte dikt som en del av arbeidet med en roman.

Mange av diktene i denne samlingen kom til i arbeidet med romanen *Magnet*. Når jeg skriver en roman, dukker det opp bruddstykker som jeg senere transporterer over til et dikt. Det oppstår en slags elektrisk impuls, og så er diktet der. Og det er en stor glede. ■

Lars Saabye Christensen går i bokhyllen: – Les Hans Børli

– Er du det forgagne Oslo Vests kronikør – heimstaddikteren om livet i Oslo 2 på 50 og 60-tallet sammen med Jan Erik Vold, som også strør gatenavn om seg fra det samme strøket?

– Jan Erik åpnet de poetiske dørene på en fantastisk måte for meg og en hel generasjon. Men en annen lyriker betydde også mye for meg, og det er Hans Børli. Jeg leste hans dikt tidlig, og de grep meg og begjret meg på en måte som ikke hadde opplevd før. Det gjør de fremdeles.

– Børli ble kalt skogens dikter og kom avgjort ikke fra Oslo. Det er ikke alltid man blir inspirert av de man liksom ligner overfladisk sett?

– Helt riktig. Når man begynner å skrive, har man ikke funnet sin egen stemme, sitt eget tonefall. Og da ligner man på andre. Så finner man sin egen røst. Hans Børli er så langt fra meg at han gikk fullstendig inn i meg. Det oppstod en gjensidighet – jeg fant et punkt hos ham jeg kunne kjenne meg igjen i.

– Du leser også danske Søren Ulrich Thomsen – hvorfor?

– Jeg finner stadig nye åpninger i hans

stålende diktsamlinger som jeg leser med jevne mellomrom. Det er bare å anbefale Samlede Thomsen (Digte & Essays). Han skriver svimlende linjer, presise og grenseløse på samme tid. Som:

Hilsen fra en

Som lånte lit lys den kommende tid

For ditt ansig for fyrre år siden

– Hvilken eller hvilke andre forfattere fra Danmark eller Sverige vil du anbefale. Vi leser jo ikke så ofte våre nabolands diktere, men det burde vi kanskje?

– Jeg nevner gjerne poeten Henrik Nordbrandt. Og Tomas Transtrømer, som må være den nobelprisvinneren som har den minste og kanskje noe av den rikeste produksjonen. Jeg kan åpne en av hans samlinger og finne dikt som er helt slående.

– Kan du sitere noen strofer av et Transtrømer-dikt?

Jeg er ikke tom

Jeg er åpen

– Hvilke forfattere var du glad i som barn?

– Erik Bye, fordi han var en kjernekar.

HC Andersen fordi han er eventyrlig. Og Walt Disney. Det siste kommer med en aldri så liten latter.

– Du har, som vi snakket om, skrevet langt mer enn ungdomskildringer fra etterkrigstidens Oslo. Men du er allikevel kjent for å skrive om unge gutter og menn, og du skrev det morsomme – og litt melankolske – diktet «Hvor er det blitt av alle gutta». Hvordan kan vi få unge gutter og menn til å lese mer skjønnlitteratur?

– Det må de nok bestemme selv. Bøkene er der.

– Kan du sitere noen linjer av Hans Børli?

Jeg griper tak kring livet mitt.

Kjenner det inne i hendene

lik en liten våt, varm fugl

som rører på seg,

vil ut mellom fingrene

– Så enkelt og vakkert kan det sies, kommenterer Saabye Christensen. ■

Møte med gode nynorske bøker i mange sjangrar utvidar det språklege repertoaret til born og unge og gjev dei tilgang til fleire litterære røyster. Kvar finn du fram til desse bøkene?

NYNORSKBOK.NO

Kvart år kjem det mange nye, gode barne- og ungdomsbøker på nynorsk, men det kan vere ei utfordring å halde seg oppdatert. På Nynorskbok.no finn du boktips, omtalar av bøker og informasjon om kva aldersgruppe bøkene kan passe til.

NYNORSKSENTERET
NASJONALT SENTER FOR NYNORSK I OPPLÆRINGA

Formidling – aktualitet, alsidighed og kvalitet

AV NIELS D. LUND, LEKTOR
DET INFORMATIONSVIDENSKABELIGE AKADEMI,
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Folkebiblioteksloven forskriver aktualitet, alsidighed og kvalitet - det gælder i både Norge og Danmark. En ny forskningsantologi om litteratur- og kulturformidling anfører at ordene folkebibliotek og formidling på mange måder definerer hinanden - begge optaget af oplysning, samtale, dannelse og glæde; og da antologien er blevet til i uddannelsesmiljøet for bibliotekarer på Høgskolen i Oslo og Akershus, kan den passende også søges omtalt og vurderet i forhold til bibliotekers tre kerneord.

Aktualitet

Formidling er et væsentligt ord, og inden for hele kulturfeltet et ord med støt stigende fokus; i forhold til dets næsten mantra-agtige status er det dog også dels meget elastisk dels uden megen forskning inden for specifikt kultur- og litteraturområdet (fx Åse K. Tveits bekendte *Innganger* er tilbage fra 2004). Derfor er den nye udgivelse velanbragt og opmærksomhed værd. Et andet ord for aktualitet kan være relevans, og det har denne bog med sin afsøgende og brede tilgang til feltet.

Der er ingen enkle definitioner af formidling; alment bruges det delvis synonymt med: information, orientering, kommunikation, tilgængeliggørelse, undervisning, faglig popularisering, service, markedsføring etc., med både psykologiske og sociale dimensioner omkring mellemledsfunktion

og forbindelsesproces. I nyere teoridiskussioner ligger perspektiverne omkring dialog, inddragelse og aktiv deltagelse frem for passiv

modtagelse; ved siden af kognitive aspekter må formidlingen gerne vægte emotioner, identifikation og udfordring og være synligt ikke-neutral.

Andre anskuer i dag formidling som den del af et fagligt felt der angår dets politisk-demokratiske forhold, eller at det midt i videnskvaniteter og overload drejer sig om nødvendig udvælgelse og prioritering. Bogen anfører yderligere af disse ændrede betingelser for kulturformidling: nye institutioner som litteraturhuse og kulturfestivaler, skiftende kommunikationsmønstre pga. de sociale medier, ekspertkulturens forpligtelser etc. Disse faktorer og

signaler i formidlingens skærpede dagsorden kunne dog have fået en større og mere samlende behandling i bogen; der er fx en samfundsmæssig kontekst i selve den offentlige institutionsvækst - politikerne vil se udadvendt aktivitet for at legitimere bevillingerne; og en mentalitetshistorisk kontekst i den måde flygtigheden, grænseløsheden og alt det der er skilt ad eller uoverskueligt i et posttraditionelt, værdirelateret, fragmenteret og multikulturelt samfund søges sammenbundet og forankret via formidling.

Alsidighed

Det er svært at omtale og anmelde antologier. Det spejler i øvrigt at også redaktørerne ofte har svært ved at få dem udarbejdet, for genrens svøbe er at bidragyderne typisk må tages dér hvor de er, og med det de har, frem for at få dem til entydigt og fra bunden at levere bidrag ud

fra antologiens sigte. At stof bøjes ind i sammenhængen og det sammenbragte kan stritte i forskellige retninger, undgås heller ikke helt gennem denne antologis i

alt 14 bidrag. Og den ubalance det har medført med en stor overvægt (og redaktionelt hjerteblod) til litteraturen, kunne være løst med et bind alene til dette felt - det har fyldt nok dertil, og et øget selvstændigt bind til andre kulturfelter - film, billedkunst, arkiver etc.

Bredden er dog mere styrken end svagheden. Der er brug for at favne vidt, og åbning i mange retninger er vigtigere end ønsket om færdige svar - endsige enkle anvisninger. Alsidigheden vises i en rummelighed der er ligeligt optaget af formidlingens tre hovedspørgsmål: hvad, hvordan og hvorfor, og som tænker principielt videnssociologisk tværfagligt og lader fagfelter spejle hinanden.

Formidling ansues både som handling nogen kan foretage med et allerede eksisterende produkt (fx en roman), og som vinkel indbygget i et produkt (fx dyrefilmens naturopfattelse). Talrige teorifelter og tilgange bæres generøst frem: det postnationale, terapi, æstetik, etik, narration, visualiet, sociale medier, kulturarv, tidsbegreb etc., ligesom karakteristiske metodegreb for nutidens formidling: fokusering, selektivitet, personliggørelse, dialogisering og emotionalisering fastholdes rundt gennem emnerne. Vigtige begreber går igen flere steder, fx paratekst, og væsentlige distinktioner ligeledes, fx mellem formidling og markedsføring.

Formidling ansues både som handling nogen kan foretage med et allerede eksisterende produkt (fx en roman), og som vinkel indbygget i et produkt (fx dyrefilmens naturopfattelse). Talrige teorifelter og tilgange bæres generøst frem: det postnationale, terapi, æstetik, etik, narration, visualiet, sociale medier, kulturarv, tidsbegreb etc., ligesom karakteristiske metodegreb for nutidens formidling: fokusering, selektivitet, personliggørelse, dialogisering og emotionalisering fastholdes rundt gennem emnerne. Vigtige begreber går igen flere steder, fx paratekst, og væsentlige distinktioner ligeledes, fx mellem formidling og markedsføring.

Kvalitet

En væsentlig diskussion angår hvorvidt formidling er en praksisrettet kompetence knyttet til fagfolks arbejde - 'kun den virkelige fagmand kan formidle', sagde en dansk litteraturprofessor engang, og mente dermed at øse udad til andre ud fra en faglig emnebeherskelse indad. Med

” *Utvetydigt siger bogen at for at tale om litteratur- og kulturformidling, må man vide hvad litteratur og kultur er.* ”

” *Bogen er indlysende anvendelig på videregående kultur-, informations- og kommunikationsuddannelser i hele Skandinavien* ”

en tro på at formidlingen alene derved også lykkes!

Eller er snarere formidling et selvstændigt generalistfelt med teori og metoder omkring kommunikation, retorik, design-greb etc. som kan læres til at anvende på alt, også noget formidleren ikke substantielt ved meget om. Journalistikken har en tilsvarende problematik: der er et håndværk, men bliver artiklerne bedre, hvis man kender noget til sagen? Professoren stod på et klassisk standpunkt, i dag synes den anden tilgang støt på vej frem.

Er det et dilemma, en pendlen eller en mellemting? Bogen her hælder i sin struktur og uddannelseskontekst lidt til sidstnævnte standpunkt, medens næsten alle artiklerne i praksis viser - eller røber - at man kommer nok så langt ved at beherske et stof. Utvetydigt siger bogen at for at tale om litteratur- og kulturformidling, må man vide hvad litteratur og kultur er; og snarere end en teknisk værktøjskasse ses formidling som en holdning, der angår vilje til kulturelle brydninger, tro på mangfoldighed, interesse for modtægerne, blik for demokrati, bevidsthed

om identitet, evne til at håndtere relationer med meget mere. Hvorfor-spørgsmål er de vigtigste.

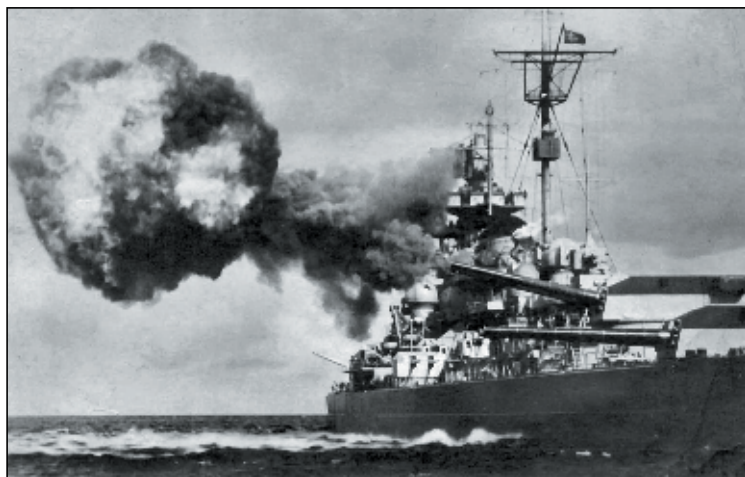
Som helhed har både selektion og de mange koblinger betydelig substans i sig med velorienteret træk på omfattende udenlandsk forskning - kun enkelte unødigt teoritunge. Alle referencer er - kaptelvis - samlet til sidst, og med næsten 10 % af bogens omfang udgør de tiltrængt en art samlet nyttig bibliografi til formidlingsfeltet. Stikords- og navneregistre er gode, bogens illustrationer i farver derimod næppe så givende. På det nævnte forskningsbaserede grundlag må og bør formidlingsfeltet og -faget netop afhandles på norsk; når det i sidste ende handler om samtale og demokrati, er det essentielt at der etableres og vedligeholdes et nationalt fagsprog.

Bogen er indlysende anvendelig på videregående kultur-, informations- og kommunikationsuddannelser i hele Skandinavien. Fra Danmark supplerer her i 2016 Casper Hvenegaard Rasmussens Formidlingsstrategier. En introduktion til kulturinstitutioners formidling (Samfundslitteratur), der forskningsmæs-

Omtalt bok: Litteratur- og kulturformidling. Nye analyser og perspektiver. Helge Ridderstrøm og Tonje Vold (red.), Pax forlag, 2015. 396 s., ill.

sigt er meget på linje med synet på biblioteker i den norske Høgskolen - samtidig med at bibliotekaren som den klassiske formidlerskikkelse støt er ved at forsvinde ud af det danske uddannelsesbillede! ■

Åpner utstilling om "Tirpitz"

Lenvik bibliotek i Troms har for tiden en utstilling om det tyske slagskipet "Tirpitz", melder Folkebladet.no. Skipet ble brukt under andre verdenskrig og det er det største slagskipet tyskerne noensinne har bygd, noe større enn søsterskipet "Bismarck". "Tirpitz" var stasjonert på norskekysten og det ble senket utenfor Tromsø i 1944 av britiske bombefly. Utstillingen vil være å finne i lokalene til Lenvik bibliotek ut april. ■

Arkivstudiet er i gang

I høst tilbyr NTNU i Trondheim et treårig studium innen arkiv- og samlingsforvaltning, melder Østlendingen.no. Universitetet ble bevilget 6 millioner kroner til å utvikle arkivstudiet, studieplasser og til å bygge opp et fagmiljø. Studiet er en profesjonsutdanning som også legger grunnlag for høyere grads studium. Noe av bakgrunnen for at studiet er opprettet, er planene om etablering av Norsk Helsearkiv og Arkivverkets sentraldepot på Tynset, og erkjennelsen av et stort statlig behov for arkiver. ■

Legger ut 187 000 bilder til fri bruk

New York Public Library har gitt nettsidene sine en skikkelig ansiktsløftning. De har nemlig lagt ut 187 000 motiver fra samlingen av fotografier i høy oppløsning, illustrasjoner, kart, historiske dokumenter og annet arkivmateriale. Utvalget har ingen kjent copyright-begrensning i USA. Med andre ord kan de brukes fritt av forskere, lærere, kunstnere, aviser og andre interesserte, melder Abcnyheter.no. Motivene skriver seg helt tilbake til det ellefte århundret, og frem til det forrige. ■

Samle, formidle, dele

– 75 år med bibliotekarutdanning

En anmeldelse

AV JACK ANDERSEN, LEKTOR, PHD
IVA, KØBENHAVNS UNIVERSITET

Bogen *Samle, formidle, dele – 75 år med bibliotekarutdanning* er et jubilæumsskrift for uddannelsen i biblioteks- og informationsvidenskab ved Institutt for arkiv-, bibliotek-, og informationsfag ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Bogen er redigeret af professor Ragnar Audunson. Som jubilæumsskrift må bogen falde ind under den epideiktiske genre; altså hyldesttalen. Jeg vil derfor anmelde den under denne præmis.

De norske, svenske og danske bibliotekaruddannelser har hver haft deres jubilæer inden for de seneste 10 år. Den norske bibliotekaruddannelse havde sit 75-års jubilæum i 2015 og blev således etableret i 1940. Vi kan derfor godt tillade os at sige, at bibliotekaruddannelser har været en naturlig bestanddel i de nordiske velfærdsstaters opbygning. Disse selv samme velfærdsstater undergår i disse år forandringer og er mødt af globale udfordringer (fx store flygtningestrømme, som deltager i en global økonomi eller miljøudfordringer). Ligeledes er bibliotekarprofessionen og dens der tilknyttede biblioteks- og informationsvidenskabelige uddannelser i Skandinavien mødt af udfordringer. Bogen her kan siges, udover at være et jubilæumsskrift, at være en art diagnose af disse udfordringer, idet hvert kapitel bærer præg af beskrive forandringer i bibliotekaruddannelsen ved høgskolen i Oslo og Akershus.

Bogen består af et forord skrevet af Ragnar Audunson og af 8 efterfølgende kapitler. Der synes at være ét gennemgående træk i bogen og det er dilemmaet mellem i udgangspunktet at være en ren professionsuddannelse og selv samme uddannelses stigende akademisering og videnskabeliggørelse. Samtlige af bogens forfattere er ansatte ved instituttet og man får fornemmelsen af, at denne splitelse og udfordring har i tidens løb afsted-

kommet mange interne diskussioner og debatter omkring, hvilken retning uddannelse og forskning ved instituttet skulle foretage. Disse diskussioner og debatter har givetvis været både frugtbare og hevet tænder ud. Men de er lige præcis nødvendige for fag og professioner, der står i overgangstider – eller måske ligefrem i brydningstider.

I bogens første kapitel opsummerer Ragnar Audunson og Liv Gjestrum Høgskolens bibliotekaruddannelse og dens historie. Det er spændende læsning fordi man får indblik i de konflikter, interesser og værdier, der styrer enhver menneskelig virksomhed og som er nødvendige for udviklingen af og dynamikken i ethvert praksisområde i samfundet – også bibliotekaruddannelser! Set med danske øjne er der ligheder og forskelle i den historie, der bliver skrevet i dette kapitel. En væsentlig forskel er, at man på IVA ikke har integreret arkivvidenskab i sine studier og forskning, og at IVA er integreret ind i det humanistiske fakultet på Københavns Universitet som selvstændigt universitetsinstitut. Den foreløbige kulmination med iSchool-medlemsskabet udgør en lighed mellem Oslo og København. Her stiller forfatterne det centrale spørgsmål om effekten af iSchool-medlemsskabet og hvad det skal indebære. Samme spørgsmål trives også i København – og med rette. Den fælles nordiske indsats i iSchool-samarbejdet bliver her i kapitlet beskrevet som et anliggende om, hvordan den såkaldte 'kulturdimension' kan bevares i studierne samt, hvordan denne kan blive synlig i iSchool-bevægelsen. Jeg er som sådan enig i denne ambition. Men jeg mener også, det har at gøre med, hvad man kigger efter og hvad man kigger med. Både København og Oslo bidrager til dikotomien mellem IT og 'kulturdimensionen' ved konsekvent at omtale den netop dikotomisk. Der er utrolig

mange spændende amerikanske miljøer med fokus på mennesker, IT og teknologi. Tag for eksempel det nye fokus på algoritmer. Det kommer ikke fra iSchools, men fra miljøer centreret omkring fx cultural studies, STS og medievidenskab. Hvorfor orienterer man sig ikke herimod?

I kapitel 2 sætter Ragnar Audunson fokus på bibliotekarprofessionen med udgangspunkt i professionsteorien. Kapitlet diskuterer om bibliotekarprofessionen er under pres og peger på, at det er den. Det er klart, at professioner udviklede til at varetage specifikke opgaver i velfærdssamfundet, er under pres, når disse samfund selv er i forandring. Dette belyses som sådan ikke i kapitlet. Diskussionen der føres, ser jeg som en mere intern professionsdiskussion og dermed også en slags legitimeringsdiskussion. Dette er helt fint. Men det viser måske en svaghed ved professionsteorien og dens blik, idet den taber synet for de samfundsmæssige mulighedsbetingelser for en profession.

Øivind Frisvold diskuterer i bogens kapitel 3 den amerikanske indflydelse ('free public libraries') i norske fag- og folkebiblioteker. Hvor fagbibliotekerne havde forskere og forskningen i centrum, havde folkebiblioteket folkeoplysning og demokratisering som mål. Den 'bibliotekstekniske' inspiration fra USA forankrede sig hurtigt i folkebibliotekerne, men mødte modstand hos fagbibliotekerne. Men med fokus på udviklingen af et 'uddannelsessamfund' i slutningen af 1960'erne udjævnes forskellene.

Kapitel 4, 'Bibliotekarere blir ved sin lest', skrevet af Idunn Bøynum, Tor Arne Dahl og Nils Pharo, afrapporterer fra en undersøgelse af færdiguddannede kandidater i perioden 2011-2014. Mere end

Omtalt bok:

80% svarer, at de arbejder i en eller anden form for bibliotek og at mange har ledelsesansvar. Samtidig bruger ABI-kandidaterne længere tid på at finde job sammenlignet med andre kandidater fra HiOA. Forfatterne konkluderer med, at sammenstille undersøgelsens resultat med iSchool-bevægelsens insisteren på 'informations-ordet' fremfor 'biblioteks-ordet'. Undersøgelsens resultater går imod denne iSchool-trend. Men som forfatterne rigtigt påpeger, så er det svært at vurdere, om dette skyldes at kandidaterne har fået afslag på andre ikke-biblioteksjob eller om de kun søger job i biblioteksverdenen. Undersøgelsen er interessant, fordi vi på de informationsvidenskabelige uddannelser i Norden kommer til at revurdere vores arbejdsmarked meget snart, fordi vi ikke med den største naturlighed kan forvente at afsætte til biblioteksverdenen. I Danmark er folkebiblioteker fx begyndt at ansætte kandidater fra andre fag også. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, vi på de informationsvidenskabelige uddannelser i Norden giver kandidater den relevante viden og gode kompetencer. Men vi bliver nødt til at tænke udover bibliotek som institution men nærmere biblioteket som funktion. Anlægger vi denne optik opdager vi lige pludselig et samfund, hvis digitale kommunikationsform bl.a. handler om at lagre, genfinde og klassificere viden. Verberne hedder bare at søge, tage, like, list, friende, tweete osv. Vi har et samfund, hvor strukturerede samlinger af genstande og artefakter osv gennemsyrrer den måde, vi forstår kulturproduktion, identitetsdannelse og samfundskommunikation. Kigger vi den vej, åbner der sig mange spændende jobmuligheder.

Bogens femte kapitel af Heidi Kristin Olsen og Marit Kristine Ådland belyser undervisningen i klassifikation og indeksering i bibliotekaruddannelsen. I fokus er fagets *klesoppgave* og dens prægning af undervisningen i klassifikation. Kapitlet er interessant, fordi det viser, hvordan undervisningen i klassifikation er blevet tænkt og forstået af de, der har måttet skulle undervise i faget. Dog vil jeg mene, at denne historie også viser klassifikationsfagets indbyggede svaghed og sårbarhed, når det insisterer på at omhandle konkrete systemer (facetteret klassifikation) og emner som fx præ-koordineret indeksering. For mig at se er det enormt a-teoretisk. Det er meget indadvendt bibliotekarsnak. Forfatterne skriver, at klas-

sifikations- og indekseringsteori henter sine strukturer fra lingvistik og filosofi (s. 121). Det er dog uklart, hvad der menes hermed og hvad/hvem der hentydes til. Et navn som fx David C. Blair og hans bog 'Language and Representation in Information Retrieval' (1990) bliver ikke nævnt. Dog bliver magtaspektet ved enhver form for klassifikation meget kort berørt (s. 121). Forfatterne mener, at faget bør have en central plads i bibliotekaruddannelsen. Jeg er helt enig. Men jeg er ikke overbevist, vi kommer langt med at undervise i konkrete systemer og teknikker.

Kapitel 6, skrevet af Sunniva Evjen og Heidi Kristin Olsen, omhandler referencearbejde og genfindning, med specifikt fokus på indførelsen af digitale værktøjer i referencearbejdet i 1970'erne og 1980'erne. Kapitlet konkluderer bl.a., at 'Bibliotekarrollen endrer seg mer eller mindre parallelt med at Internett og andre digitale verktøy utvikles videre. Mange av referansebibliotekarens tidligere arbeidsoppgaver er borte, siden publikum gjerne søker selv.' (s. 142). Jeg overtolker muligvis. Men jeg mener, denne konklusion viser den form for teknologideterminisme, der altid har ligget i dybt i bibliotekarprofessionen og at denne er professionens blinde plet. Bibliotekarrollen udvikler sig jo ikke parallelt med Internettet. Den udvikler sig fordi sociale og kulturelle praksisser bestående af mennesker og ideologier flytter samfundet og dets institutioner nogle steder hen, hvor samfundet ikke har/havde været før. Man kan måske mere præcist sige, at bibliotekarrollen medialiseres (se fx Lundby, 2014).

Kapitlet 'Arkiv: Eitt fag – to profesjonar?' af Herbjørn og Gudmund Valderhaug, diskuterer problemstillinger tilknyttet arkivfeltet som professionsfelt. Historisk har man skelnet mellem arkivdannelse og arkivdepot. Men arkivuddannelsen på Høgskolen lægger i stigende grad vægt på sammenhænge mellem arkivdannelse og arkivdepot helt i tråd med, at arkivfaget repræsenterer en profession, der er forankret i arkivdannelse og depot som ét vidensfelt.

Bogens sidste kapitel, er 'Forskningsbaseret undervisning og læring i bibliotekarutdanningen', af Anita Sandberg. Forfatteren undersøger studieplanerne for de tre faggrupper Kunnskapsorganisasjon og

gjenfinning', Litteratur- og kulturformidling og Bibliotek og samfunn med henblik på, hvorledes de reflekterer forskningsbaseret undervisning og læring. Sandberg finder bl.a. frem til, at i faget Kunnskapsorganisasjon og gjenfinning er det '...vanskelige å se noen signaler om forskningstilknytning' grundet i dets ligestillede fokus på 'metoder, standarder, hjelpemidler og verktøy, og man får derfor ikke inntrykk av at det ikke siktes til forskning, men heller til teknikker for dokumenthåndtering' (s. 167). Dermed peger Sandberg på en relevant og ofte uttrykt kritik af undervisningen i (og egentlig også forskningen i) kundskapsorganisering; at den ikke introducerer til et forskningsfelt med relevante problemstillinger, men til problemstillinger relevante for et praksisfelt.

Afsluttende kan man om bogen sige, at nok er den et jubilæumsskrift, men ikke en utvetydig hyldelse til instituttet og dets uddannelser. Nærmere er den et udtryk for en kritisk selvrefleksion over instituttets historiske og faglige udvikling med nedslag i udvalgte temaer som profession, fag, historie, undervisning og forskning. Og netop dette gør bogen læseværdig.

Jeg er helt sikker på, mine gode kollegaer i Oslo driver uddannelsen og forskningen i biblioteks- og informationsvidenskab i den retning, de mener, den skal. Personligt kunne jeg godt frygte, og jeg kan jo tage fejl her, at en stadig professionsrettethed, der historisk har formet uddannelsen og forskningen, kan løbe ind i problemer, fordi genstanden for professionen er ved at forvandle sig fra institution til funktion. Derfor bliver man nødt til at uddanne til bredere felter – også felter vi ikke kender noget til endnu. Eller mere præcist: til en bredere forståelse af, hvad man uddanner til. iSchool-sloganet om 'information, technology and people' er måske eller måske ikke det rette at orientere sig efter. Men det er bibliotek heller ikke. Mit bud er, at man med fordel kan orientere sig imod medievidenskab og kommunikation. Her er algoritmer, databaser og søgemaskiner højt på dagsordenen i forskningslitteraturen fordi disse ændrer måderne, hvorpå vi forstå kultur, identitet og adgangen til viden.

Men hvor er informationsvidenskabene henne i denne litteratur? Jeg kan ikke se den. ■

Der det umulige er mulig

På yttersiden av Senja har man alltid visst å utnytte de stedgitte ressursene. Og tror du at det gjelder bare innen fiskeriene, må du tro om igjen.

TEKST OG FOTO: LILL-KARIN NYLAND
FRILANSJOURNALIST

Berg folkebibliotek på nordvestre del av Senja ble nylig kåret av Norsk Bibliotekforening til Årets Bibliotek i Norge 2015. I juryens begrunnelse het det blant annet: «På ein stillingsprosent som burde vore mykje høgare, klarar «ho Brita» å involvere inn-

byggjarane slik at ressursane vert utnytta.» Og: «Dei fleste bibliotek i Noreg er små, og folkebiblioteket i Berg gjenopplivar den gamle dugnadsanden som alltid har vore livsnødvendig i fiskevær og bygdesamfunn.»

Etter en drøy times kjøring fra Finn-

snes, på smale og svingete veier, ut og inn av fjorder, gjennom tuneller og mellom fjell, kommer vi til Senjahopen. Bygda er omkranset av stupbratte fjell, og består av industriområder og hus, fiskemerder og butikk. Fra yttersida kommer sjarkene tøffende inn mot kaia. Og litt ovenfor be-

Hjemmekjent. Eline (15) er en av flere ungdommer som deltar aktivt i bibliotekarbeid. Yorusalem, Rokas, Birk og Martine bruker biblioteket stort sett hver dag. – Når jeg blir stor skal jeg jobbe med prosjekt om natta, og spille fotball på dagen, sier Birk, som gjerne leser skumle bøker.

byggelsen; en lang, rødmalt skole med lys i store og små vinduer. I skolegården springer barna rundt i tykke bobleklær, de er på vei til akebakken eller fotballbanen. Det er bøkene i en av vinduskarmene som avslører hvor biblioteket er lokalisert.

– Rasfaren? Nei, den tenker vi ikke så mye på. Men det hender vi må ta værforbehold når det skal komme forfattere og annet besøk, sier en smilende bibliotekar og loser oss gjennom korridorene, frem til ei dør med «Bibliotek» over.

«Ho Brita på biblioteket», som til og med ble nevnt med navn i juryens kjen-

nelse, er ei alle i Berg kjenner. Og mange utenfor kommunegrensene også. Det som er skapt på Berg, har for lengst fått oppmerksomhet i Troms. Og nå altså nasjonalt. For Brita Esaiassen har det hele vært som et eventyr.

– Vi tok egentlig selve nominasjonen som en seier, og skjønte ingenting da vi ble ropt opp som vinnere, sier hun og byr på kaffe.

Fargerikt

Vi sitter i et relativt lite rom, med bokhyller på to av veggene og en kontorpult med selvbetjent utlån. Det som har fått

mest plass er to fargerike sofaer, plassert mot hverandre. Ikke egnet for alenetid og ei stille stund med ei bok, men så er det heller ikke meninga. I sofaen sitter fra før fem menn og ei kvinne. De har det til felles at de er flyktninger, og bosatte i Berg kommune.

– Uten biblioteket ville vi ikke hatt et sted å møtes på. Her snakker vi med alle. Vi blir kjent, sier Luay fra Syria, som er på biblioteket fast minst en gang i uka.

Han jobbet som lærer før krigen tvang ham på flukt. Etter to år i Lofoten kom han til Senja. Opprinnelig bodde han i Aleppo, som har fem millioner innbyggere.

– Jeg liker å bo i småby nå, smiler han og henviser til Senjahopen med sine 350 sjeler.

I Berg er hver sjuende innbygger enten flyktning eller arbeidsinnvandrere, og kommunen har fått nasjonal oppmerksomhet på grunn av sin vilje og evne til å integrere flyktninger. I den forbindelse har biblioteket blitt et knutepunkt, et møtested, i kommunen med 23 morsmål. Og det er blant annet den faktoren som ligger bak når det fikk bibliotekverdens gjeveste pris.

– Integrering handler om å møtes og bli kjent med hverandre. Å være med og forme samfunnet man er en del av, er en grunnpilar i demokratiet. På yttersiden av Senja hviler denne pilaren på et bunn-solid grunnfjell, nemlig folkebiblioteket, sa Mariann Schjeide, leder i Norsk Bibliotekforening, da prisen ble overrakt 14. januar.

Vertskommuneprosjekt

Det kan som kjent være utfordrende å få tak i faglige ressurser til bibliotekene i distrikts-Norge. Det var denne utfordringen man søkte å løse da Lenvik bibliotek i 2008 fikk ABM-midler til et forprosjekt for vertskommunesamarbeid. Etter endt forprosjekt så man så mange fordele med modellen at tre av fire Senja-kommuner ble med videre.

– I dag er dette det eneste vertskommunesamarbeidet i Norge, sier Kristin Strand Iden, bibliotekfaglig ansvarlig i modellen.

Hun fremhever at uten midler fra ABM utvikling og Nasjonalbiblioteket, ville prosjektet ikke vært mulig.

– Bak prisen ligger to viktige faktorer. Den ene er nettopp vertskommunesamarbeidet, som gir bibliotekaren fred til å jobbe på sine satsingsfelt, samtidig som at hun får kompetanseheving gjennom ►

Vinnere. Berg folkebibliotek er et møtested for minst 23 ulike morsmål. Foran bibliotekleder Brita Esaissen. F.v. Yerusalem (Etiopia), Luay (Syria), Muhammed (Syria), Mulugeta (Eritrea), Yonas (Eritrea) og Mulugeta (Eritrea). (Alle foto: Lill-Karin Nyland)

nettverket. Det andre er det gode samarbeidet med skolen. Man må ha en rektor som gir rom og frihet til bibliotekaren, slik at hun kan informere og involvere ansatte og elever, sier Strand Iden.

På Berg folkebibliotek er det stadig trafikk. Barn og ungdom kommer og går, og lærere møtes for å snakke pedagogikk. Brita svarer noen her, noen der, og smiler til alle.

– Brita har en fantastisk evne til bygge stein på stein, og få mange til samarbeide. Når man slår ressursene sammen og er i lag, blir biblioteket et levende midtpunkt, og ikke en isolert celle, sier Kristin Strand Iden.

Brita selv trekker aller helst frem dugnadsånden når hun skal forklare hvorfor man har lyktes.

– Bygdene i distriktet er tuftet på dugnadsånd. Alt stopper opp hvis du fjerner den, og fjerner ildsjelene. Et eksempel er i oppstarten med å få flyktningene til biblioteket. Da ordnet vi ei skyssliste, og folk kjørte og hentet på dugnad. Etter hvert ble transporten integrert i flyktningetjenesten.

Beboerne fra Syria forteller at de også har vært med på dugnad. Oppussing og rydding, montering av møbler og matlagning.

– Dermed lærer de å bruke norsk, og de lærer noe om hvordan lokalsamfunnet her er bygget opp, sier Brita.

Rom for alle

Det sier seg selv at biblioteket ikke har betjent åpningstid hver dag. Men selvbetjening er for lengst tatt i bruk, og barn og ungdom ved skolen er vant til å være på biblioteket også når det ikke er noen på jobb der. Her blir bøkene skiftet ofte ut, all den tid man rett og slett ikke har lagerplass. Og noe av det viktigste for integreringen sin del, er at det finnes bøker på mange språk. Særlig barnebøker. På Berg folkebibliotek er det litteratur på minst ti ulike språk.

– Når barna lærer morsmålet sitt godt, lærer de også andre språk lettere. Det gir både barna og foreldrene følelsen av å bli sett, når de kan komme hit og finne litteratur på morsmålet, sier Brita. – På biblioteket kan alle komme, alle er

invitert. Det er et ikke-religiøst betinget sted hvor det skal være stor takhøyde. Selv om vi ikke har arrangert offentlige debatter her, er det mye som debatteres likevel. Fra religion og kultur til mat, kvinnesyn og oppdragelse.

– I Syria kan man ikke snakke åpent om alt. Det kan man i Norge. Samfunnet er åpent og fritt. For eksempel kan to menn gifte seg uten at noen bryr seg, sier Luay.

Han og de andre forteller at via biblioteket har de gjort alt fra å lære kakebaking, til å gå på fjelltur og se film.

– Det begynte med strikkekafe, og har utviklet seg til at biblioteket er en sosial arena for alle folk i alle aldre. Vi er samtidig avhengige av et godt samarbeid med lag og foreninger for å kunne gjennomføre arrangementer, sier Brita, og kommer med noen eksempler på hva som arrangeres på biblioteket: Møljeveld, brettspillkveld, filmkveld, morsmålsdagen, forfattermøter, verdensdagen for psykisk helse. På det meste har det vært 180 mennesker til stede.

– Likevel, ingenting av dette ville

fungert uten deg, skyter Elena Eriksen inn. Hun er lærer på voksenopplæringa, og flittig bruker av biblioteket sammen med sine elever. – Du går foran med et godt eksempel, så kommer vi andre etter, smiler hun.

Involvering

I juryens begrunnelse het det også at «ho Brita» klarer å involvere innbyggerne slik at ressursene blir utnyttet. Et eksempel på det, er at barn og ungdom ved skolen jobber på biblioteket.

– Hvert skoleår utlyses det stillinger som bibliotekassistenter. Elevene søker på stillingene på vanlig måte, og når de får jobb, får de stillingsbeskrivelse og kontrakt, forklarer Brita.

– Vi rydder og vasker litt. Plukker søppel og sånt, sier Jonathan på 11, med en støvkost i hånden.

– Og setter bøker på plass. Det er artig. Vi får pizzakveld og litt fri fra skolen som belønning, sier Rosita på 12.

– Jeg er faktisk avhengig av den hjelpen elevene gir meg. Ved å involvere barn og ungdom utover det at de er vanlige boklånere, skapes ikke bare et særegent eierforhold til biblioteket. Det gjør også at det er mulig å drive under små budsjettmessige forhold, sier Brita.

I andre etasje finner vi et studierom, som per i dag brukes av seks studenter på ulike desentraliserte studier. De var selv med å svinge malerkosten da rommet skulle pusses opp. Eksemplene er mange på at prosjektmidler utløser maling, møbler og utstyr, mens folk i og utenfor biblioteket trår til for å få prosjektene satt ut i livet.

Plasshensyn

Berg folkebibliotek er og blir et lite bibliotek. Rent plassmessig, og med tanke på antall bøker. Men i antall arrangementer, evnen til involvering, integrering og ressursutnyttelse, er det ingen ved siden.

– Det vi ikke er gode på her, får vi uvurderlig hjelp til via vertskommunesamarbeidet. Og det vi ikke klarer å utføre innenfor bibliotekets rammer, trår lokalbefolkninga og brukerne til med. Kombinasjonen av alt dette gjør at vi lykkes, sier Brita.

– Og når det gjelder fremtiden, er jeg bevisst på at vi skal holde på det gode vi har fått til, og utvikle oss enda mer i samme retning. Vi trenger ikke finne opp kruttet på nytt, men heller ta vare på det som er etablert, smiler «ho Brita» på Berg. ■

Kystbygd. Vinneren av Årets bibliotek 2015 hører hjemme i bygda Senjahopen i Berg kommune.

Stolt. Det er herlig å bli sett utenfor kommunegrensene. Det betyr at vi gjør en god jobb, sier bibliotekar Brita Eisaissen om prisen Årets bibliotek.

Oppgaver. Jonathan og Rosita er to av tolv barn og unge som har «jobb» på biblioteket i år.

E-bøker gjør dansker mer nysgjerrige

– Jeg hadde en formodning om at vi lesere forholder oss annerledes til digitale format enn til fysiske format. Jeg ønsket å undersøke hvordan dette var annerledes, sier Oline Møller-Thomsen.

TEKST: KJETIL S. GRØNNESTAD
FRILANSJOURNALIST

Som student ved IT-universitetet i København, valgte hun å skrive en oppgave om hvordan det er mulig å få til god litteraturformidling via strømmetjenester. Hennes oppgave «Fra adgang til tilgjengelighet» ble belønnet med Dansk BiblioteksCenters Specialpris for 2015.

Lavere terskel for å teste ny litteratur

Hun valgte den danske strømmetjenesten Mofibo som case. De tilbyr abonnentene e-bøker og lydbøker for 99 danske kroner

Omlop. – Vi har ingen tall som kan underbygge lånevanene for e-bøker og papirbøker, men siden den totale tilgjengeligheten er lavere ser vi at noen titler som nesten ikke har utlån på papir, har flere utlån som e-bok, sier Bjørn Kjetil Fredriksen.

Foto: Kjetil S. Grønnestad

per måned, ikke ulikt strømmetjenestene for musikk og film som Spotify og Netflix. Hun leste seg opp på danske lesevaneneundersøkelser. Deretter foretok hun en kvalitativ undersøkelse av sju av Mofibos brukere. De svarte på hvor de ble inspirert til å finne lesestoff, og om de brukte strømmetjenestens digitale format annerledes enn fysiske bøker.

Selv om bestselgerne er populære, var et av Møller-Thomsens funn at strømmetjenesten ga mer plass til mindre genre og debutanter.

– De jeg snakket med, hadde alle begynt å lese andre genre og forfattere etter at de ble brukere av Mofibo. Noen hadde også startet med å lytte til lydbøker. Slik kan tjenesten bidra til å utvide brukernes lesehorisont, sier hun.

Møller-Thomsen mener årsaken til dette er at bøkene alltid er tilgjengelige på strømmetjenesten. Brukerne har heller ingen økonomisk utgift ved å prøve en ny genre eller forfatter. Dessuten så hun at strømmetjenesten førte til at eldre bøker i katalogen, ble lest i større grad enn før.

Gammelt nytt blir populært

Utvalget i norske biblioteks viktigste «strømmetjeneste» eBokBib, er gratis og tilgjengelig uansett tid og sted. Unntaket er titler som er utlånt, der brukeren må sette seg på venteliste. Men utvalget er hovedsakelig begrenset til kulturfondbøker og skjønnlitteratur for voksne. Det gjør det vanskelig å sammenligne bruken av e-bøker kontra papirbøker direkte. På et punkt er imidlertid tendensen lik i Danmark og Norge:

– Vi ser at gamle bøker, som legges ut

Personalisering. – Jeg mener brukerne av Mofibo forventer en større grad av personalisering av tjenestene fra en kommersiell strømmetjeneste enn fra biblioteket, sier Oline Møller-Thomsen. Nå jobber hun med å personalisere tjenestene til Mofibo.

Foto: Lone Rasmussen, DBC

som nye e-bøker, går godt, sier Bjørn Kjetil Fredriksen, spesialrådgiver i digital utvikling ved biblioteket i Stavanger.

To nesten ti år gamle krimbøker, ligger på 5. og 6. plass for de mest utlånte e-bøkene i Stavanger. Det kan skyldes at publikum ikke ser at dette er ei gammel bok siden e-bøker aldri blir slitt. Dessuten er eksponeringen like stor for alle titler i eBokBib, mens i det fysiske biblioteket vinner bøkene som får den beste plassen.

Samme låner uansett format

Noen bibliotek kjøper inn egne e-bøker.

Vokser. Mofibo er en abonnementsbasert e- og lydbok-plattform, som gjør boktitler tilgjengelig for sine lesere for en månedlig avgift. Mofibo er i dag den største distributøren og leseplattform for e-bøker i Danmark, og vokser raskt i Sverige.

Andre tilbyr kun kulturfondbøkene. Derfor blir heller ikke statistikken mellom bibliotekene direkte sammenlignbar.

Hvis man bruker Bibliotek-Systemers nasjonale statistikk og sammenligner de 100 mest utlånte voksenbøkene i Bibliofil de siste 6 måneder med de 100 mest utlånte e-bøkene i eBokBib i 2015, finner man et likt lånemønster. Krim og kvinneliv topper utlånslistene uansett format. Det er kanskje ikke så overraskende når man vet hvem den typiske e-boklåneren er. Det er ikke menn. Og det er ikke ungdom.

– Den typiske e-boklåneren er den samme som den typiske papirboklåneren: Voksne kvinner, sier Mildrid Liasjø, IT-bibliotekar ved Trondheim folkebibliotek.

Låner det samme

Det er foreløpig vanskelig å si at e-bøkene har fått norske lånere til å teste ut nye genre eller forfattere. En brukerundersøkelse fra i fjor, underbygger det.

– Perceptor spurte brukerne hva de gjorde hvis e-boka var utlånt. Noen ville lånt en annen e-bok, men de fleste svarte at da ville de låne papirboka i stedet, sier Ørjan Persen, innkjøpsansvarlig ved Bergen Offentlige Bibliotek.

Likevel tror Bjørn Kjetil Fredriksen at en tynn novellesamling har en større sjanse som e-bok enn som papirbok. Den drukner i bokreolene. I eBokBib derimot, blir den like synlig som bestselgeren.

– Siden det er mer lettvinnt å låne og levere e-bøker enn papirbøker, er nok terskelen lavere for å prøve noe nytt. Lån av papirbøker er ofte mer planlagte, og man forholder seg til faktorer som størrelse og tyngde, tror Fredriksen.

Stort sett formidler bibliotekene litteratur uavhengig av format. Kan e-boka gi nye muligheter til å formidle andre forfattere enn de som troner på utlånsstoppen? Møller-Thomsen var ikke tilknyttet Mofibo da hun startet på oppgaven sin, men ble ansatt som prosjektmedarbeider etter studiene. Der jobber hun med å personilisere litteraturformidlingen mot hver enkelt bruker, ut fra hva de liker og har lest før.

– Når det er lite skjermplass til rådighet, må det mest relevante innholdet fram på skjermen, sier hun.

eBokBib har foreløpig ikke slik personalisert tjeneste.

I Danmark testet Mofibo-brukerne ut lydbøker. eBokBib tilbyr foreløpig kun et fåtall slike titler. Det ventes utålmodig på

å få dette skikkelig på plass også i Norge:

– Det er stor etterspørsel, og nå til dags har ikke folk cd-spillere. De vil ha lydboka på telefonen, slår Mildrid Liasjø fast.

Lånes oftere per lisens

E-bøker lånes oftere ut per lisens enn papirbøkene per eksemplar. For eksempel lånte Deichman i Oslo ut Jo Nesbøs «Sønnen» 22 ganger per papireksemplar i 2014 og 2015, mens hver tilsvarende e-boklisens ble lånt ut 43 ganger.

Ifølge Toril Høimyr ved Deichman er det vanskelig å sammenligne utlån av e-bøker direkte med papirbøker siden e-boka ofte kommer før papirboka, samt at lånetida for ei e-bok er kortere enn for ei papirbok. ■

DBC sin Specialepris:

<http://www.dbc.dk/om-dbc/speciale-priser/dbc-specialeprisen>

Mofibo:

<https://mofibo.com/dk/da/>

Bedre plass på Finnøy

Da kommunestyret vedtok å flytte Finnøy folkebibliotek, mistet de den sentrale plasseringen på kaia. Til gjengjeld fikk biblioteket større plass.

TEKST OG FOTO: KJETIL S. GRØNNESTAD
FRILANSJOURNALIST

– De gamle lokalene var solgt og skulle renoveres for å gi plass til blant annet politiet, sier Merete Meling Kindingstad, biblioteksjef ved Finnøy folkebibliotek i Ryfylke.

Det gamle biblioteket stengte dørene i desember 2014. Innflyttingen i nye lokaler startet i mai 2015. På grunn av dårlig kommuneøkonomi åpnet ikke biblioteket for publikum før til skolestart 17. august. Fram til da kunne publikum bestille lån gjennom Ryfylkebibliotekene og hente og levere bøker på rådhuset.

Fylkesmannen foretok den offisielle åpningen 28. september.

Doblet areal

Biblioteket ligger litt anonymt til, i 1. etasje i et kombinert nærings- og leilighetsbygg over kommunesenteret Judaberg. Inngangen vender bort fra gata. Noe signalbygg er det ikke, men innenfor døra går du inn i et overraskende stort og åpent rom.

De gamle lokalene var på litt over 200 m2. Nå disponerer biblioteket et lokale

med 400 m2 på grunnplanet, pluss ytterligere plass i 2. etasje. Deler av samlingen ble kassert i forbindelse med flyttingen. De nye lokalene har derfor færre hyllemerter for bøker, musikk og film enn før.

Dette, sammen med vindu som går fra gulv til tak, pluss at 2. etasje ligger som en mezzanin over hovedetasjen på gateplan, gjør biblioteket lyst og luftig selv om tak, scene og søyler er malt i svart. Det er høyt under taket over skranken og avdelingene for tidsskrift, aviser, lydbøker og dvd-er.

– Før var publikum stort sett innom for å låne eller levere. De følte nok selv de var i veien hvis de satte seg ned. Nå når vi har fått bedre plass, kan publikum sitte i ro og fred, sier Kindingstad.

Ren kos

Sittegruppene har tepper på gulvet. Fargerike orkidéer pynter opp. Hjemmekosen inviterer publikum til å sette seg ned.

Dessuten er biblioteket rent. Det er kanskje ikke så overraskende, for i entréen møtes du av sko, og et skilt som ber

deg om å ta av deg på beina. Den uvanlige oppfordringen skyldes ikke en streng Margrethe Munthe-mentalitet. Det var ikke en gang en voksen idé:

– En tirsdag fikk vi besøk av en flokk med skolebarn. De tok av seg skoene i entréen, selv om vi ikke hadde bedt dem om det. De voksne som fulgte dem, syntes dette var lurt. Selv om jeg var opptatt av å ta vare på det nye gulvet og teppene, var det ikke planen å be publikum om å ta av seg skoene før de kom inn, sier Kindingstad.

Nå tar folk av seg på beina uten protester. De som foretrekker å gå i sko, trekker blå skoposer over fottøyet. En konsekvens av dette, er at småbarna kan krabbe på gulvet uten å bli skitne.

Flere arrangement

Når Kindingstad inviterte til arrangement i de gamle lokalene, måtte hun ofte skyve reolene for barne- og ungdomsbøker til side for å skape plass. Dermed ble disse bøkene utilgjengelige under arrangementet. Det problemet har hun ikke lenger. 2. etasje huser en mindre scene. Hvis arrangementet trekker mange besøkende, kan hun bruke biblioteksalen over skranken. Biblioteksalen er Finnøys kommunestyresal med plass til 60 stoler.

Kindingstad har jobbet på Finnøy folkebibliotek siden 1996. Hun er eneste ansatte, og har 75 prosents stilling. Det setter begrensinger for hvor mye hun greier å arrangere selv.

– Jeg samarbeider med Folkeakademiet og bestiller arrangement fra dem, sier hun.

Oktober i fjor ble en ekstra aktiv måned med sju arrangement i biblioteket i regi av Folkeakademiet. Høsten 2015 ble finnøybuen bydd på både litteratur, foredrag, utstilling og musikk. Publikumstallet varierte fra 4 til 102.

Utenom Folkeakademiet, har biblioteket sang for spedbarn. Barnehager og

Luftig. – Det er blitt luftig og fint i de nye lokalene våre, sier Merete Meling Kindingstad. 2. etasje går som en mezzanin over hovedetasjen på gateplan.

skoler besøker biblioteket. Frivilligsentralen har kontor i biblioteket. Biblioteksalen, og to mindre møterom, er tilgjengelige for bruk for publikum. I framtida ønsker Kindingstad flere arrangement for voksne.

Nær skolen

Finnøy er en øykommune. Hovedøya Finnøy, samt Talgje, er landfaste via den undersjøiske tunnelen Finnfast. Beboerne på de mindre øyene, er avhengige av båt. Med unntak av de som bruker «Bok i butikk» på Sjernarøy, har øyboerne fått litt lenger vei til biblioteket enn da det lå på kaia. Samtidig er biblioteket blitt nær-

meste nabo til sentralskolen. Selv om det er færre tilfeldige besøk nå enn før, bruker skoleelevene biblioteket mer. Blant annet sitter flere på biblioteket for å gjøre lekser.

– Flytting til nye lokaler har alltid positive og negative sider. Jeg mener at de nye og luftige lokalene gir et bedre bibliotektilbud enn før, sier Kindingstad.

Nye brukere

Kindingstad har ikke fått statistikk på besøkstallene, men synes flere er innom biblioteket nå enn før. Det var rolig den mandags formiddagen Bok og Bibliotek tok turen til Finnøy, men i biblioteksalen

var det fullt med deltakere på et foredrag om pedagogikk.

Som Norges største tomatkommune, har Finnøy mange arbeidsinnvandrere. De hadde ikke noe tilbud i de gamle lokalene. Nå har biblioteket fått et bokdepot for fire fremmedspråk fra Deichmans flerspråklige bibliotek.

Framtidsønsket er et selvbetjent meråpent bibliotek. Økonomien sier nei til en ny utlånsmaskin, så selvbetjeningsløsningen i Micromarc må legges til grunn.

– Jeg håper dette kommer på plass før sommeren, sier Kindingstad. ■

Bli oppdatert! Bli inspirert!

www.bokogbibliotek.no

**Lik oss også
på Facebook!**

– Var kyniker, er blitt sarkastisk optimist

Scott Bonner, den amerikansk biblioteksjefen som omgjorde biblioteket sitt til skole da skolen i byen hans stengte på grunn av opptøyer, har bare gode erfaringer. Han mener bibliotek alltid er langt mer enn bokutlån.

TEKST: NINA KRAFT
FRILANSJOURNALIST

Bonner, som er direktør for Ferguson Municipal Public Library, ble landskjent i USA etter at TV-stasjoner og andre media stimet til den lille byen Ferguson i Missouri da en svart tenåring, Michael Brown, ble skutt av en hvit politimann, Darren Wilson, 9. august 2015. Drapet på Michael Brown ble den nye, «hotte» saken i amerikanske medier etter en serie av saker hvor unge svarte gutter og menn hadde blitt drept av hvite politimenn, hadde preget nyhetsbildet USA i flere år. Ungguttene fra Missouri ble et symbol på urettferdighet og rasisme.

Når det er uroligheter i USA, er det ikke uvanlig at myndighetene stenger skolene til gatene blir trygge igjen. Ofte er bibliotekene og alle andre offentlige bygninger stengt også. Alle regnet derfor med at biblioteket i Ferguson også ville være stengt under opptøyene som fulgte i kjølevannet av Michael Brown-saken, for det lå bokstavelig talt mitt i skuddlinjen mellom den svarte og hvite bydelen. Men sånn gikk det ikke.

Skole for fred

Mens skolen holdt stengt den første uken etter sommerferien, var biblioteket ikke bare åpent, men tilbød også skolebarna undervisning med kvalifiserte lærere mellom bokreolene.

På det meste fikk 240 barn undervisning, hvert på sitt nivå, av over 100 frivillig lærere. Etter hvert spredde ad hoc-skolen seg til nabohuset, First Baptist Church, fordi det lille, offentlige biblioteket ikke kunne huse så mange nykommere på en gang.

– Vi kalte skolen vår for School for Peace, for det ble så tungvint å si «midlertidig skole i biblioteket», forklarer Bonner,

som bare hadde vært ansatt noen måneder da den lille byen i Missouri ble åsted for opptøyer etter drapet på den ubevæpnede tenåringen.

Det første han bestemte seg for var å holde biblioteket åpent og å understreke at alle som befant seg i Ferguson, var velkomne inn. Svarte og hvite, unge og gamle, faste biblioteklånere og nykommere, de som bor i Ferguson og de som besøker oss, understreker han.

– Det var jo noen som mener at opptøyene ble ledet av aktivister utenifra som reiser fra by til by hver gang en svart unggutt blir drept – før oss var det Trayvon Martin-saken (17-åringen som ble skutt og drept av en hvit nabolagvakt i Florida 2012, red. anm.).

Det finnes jo noen slike aktivister som drar fra sted til sted. Men de fleste som var med i demonstrasjonene kom fra byen vår.

Enorm velvilje

Ideen med å la biblioteket bli en provisorisk skole kom fra en grunnskolelærer, Carrie Pace, som ikke kjente fra før, men som stakk innom da det ble klart at den offentlige skolen ville bli stengt.

– Jeg satt inne på kontoret mitt med hodet i hendene og lurte på hvordan jeg skulle kunne hjelpe til i situasjonen som var

Standhaftig. Scott Bonner trosset frykten og holdt biblioteket åpent under de vanskelige dagene i Ferguson i august 2015.

Opptøyer i Ferguson under den første bølgen i 2014. (Foto: Wikipedia)

oppstått, da hun kom med denne tanken, og da var det ikke nei i min sjel. Jeg spratt opp og sa at dette skal bli så stort som vi kan få det til, det er ingen grenser for hva vi skal få til! Alle de ansatte og omtrent 100 frivillige jobbet ti til tolv timer i døgnet for å få det til. Jeg fikk full støtte fra bibliotekets styre, som jeg var i dialog med hele tiden, forteller Scott Bonner.

Medieoppmerksomheten medførte dessuten at biblioteket fikk donasjoner på 400 000 dollar, mer enn et vanlig årsbudsjett, fra frivillige organisasjoner. Pengene ble blant annet brukt til å kjøpe inn bøker om sivilt engasjement, diversitet, borgerrettsbevegelsens historie og traumebehandling.

En motvillig helt

Når Bonner snakker om de begivenhetsrike dagene i august, begynner han gjerne med å fortelle om hvilken rolle media spilte, særlig amerikanske TV-nyheter. Det er tydelig om å gjøre for ham å få fortalt at media var med på å utforme historien om hva som skjedde i Ferguson i august 2015 – ved sitt massive nærvær, og ved sine tolkninger.

– Etter å ha dekket det de fortolket som raseuro et par dager, så TV-stasjonene seg om etter en oppfølger, gjerne en positiv vinkling for å «skape balanse», for å veie opp et narrativ om voldelig svarte opprørere. Og de fant oss. En journalist kom forbi en dag med et digert kamera. Han så skiltet vårt

der de vi hadde skrevet at alle var velkommen til oss i biblioteket. Og der fant han det han var på jakt etter – et mot-narrativ. Da stormet alle tv-stasjonene i hele USA til. På meg virket det ganske kynisk.

Ferguson har omtrent 21 000 innbyggere i og ligger i randsonen av Greater Saint Louis, som har en befolkning på 1,9 millioner. For omtrent 20 år siden var det ifølge Bonner ca. 40 pst svarte i Ferguson, resten var hvite; nå er det motsatt. Men politiet og andre autoritetspersoner er fremdeles hvite. Biblioteket befinner seg i grenseområdet mot North City, som er et overveiende svart område.

– Mediene fremstiller byen vår som en kruttønne med store etniske motsetninger og nabolag i stadig kamp mot hverandre. Det er mye mer komplisert. Jeg pleier å si at vi er én familie her i Ferguson, sier Bonner.

– Stemningen var nok spent, men gatene var bare utrygge i et par dager – rundt den tiden da storjuryen frikjente den hvite politimannen. Ellers var de aller fleste demonstrasjonene fredelige og fant kun sted på et par avgrensede steder i byen. De foregikk stort sett ved at folk samlet seg på bestemte steder og ropte slagord og viftet med bannere, og politiet stod på den andre siden av gaten. Og etter litt fram og tilbake gikk begge parter til sitt.

Det ble avfyrt skudd, men ikke mange, og det kom sjelden til noe håndgemeng. Dette skjedde uansett bare noen

ganger på dagtid. Om kvelden gikk befolkningen ut i gatene og ryddet opp og plukket opp knust glass. Byen var ikke i noen unntakstilstand, hevder han.

Bibliotekenes rolle

Bonner holdt foredrag om fredsskolen på Bibliotekfestivalen Granitol på Gjøvik 27-29 januar. Overfor Bok og bibliotek er han allikevel forsiktig med å trekke tråder til bibliotekenes rolle i et Europa med stadig større etnisk mangfold. Han synes han vet for lite om europeiske forhold til å gi råd om hvordan biblioteker bør utvikle seg og bibliotekarere bør oppføre seg i andre land.

– Jeg vet ikke nok om situasjonen andre steder til at jeg vil mene noe entydig om bibliotekenes fremtid generelt. Men for meg personlig endret egentlig ikke erfaringene fra august i fjor på hvordan jeg ser på mitt biblioteks rolle i lokalsamfunnet. Jeg har alltid ment at biblioteket dreier seg om mer enn bøker, og jeg ble bestyrket i min oppfatning. Og jeg er blitt mer positiv som person kanskje – om at det er mulig å bidra, å få til noe, å få med seg folk i lokalsamfunnet.

Han sier med et skjevt smil:

– Før var jeg mer kynisk og pessimistisk. Nå er jeg mer en sarkastisk optimist. Jeg tror mer på at det alltid finnes empati der ute. Det er alltid mennesker som ønsker å gjøre det gode – «the right thing.» ■

Leksaksbibliotek i Filippinerna

Filippinerna har många fattiga barn som aldrig tagit i en leksak. Det är något som Edsel Ramirez med vänner vill ändra på. De har startat Filippinernas Leksaksbibliotek som med bil och båt åker ut med leksaker till landets utsatta barn.

TEKST OG FOTO: ANNA STERNFELDT
FRILANSJOURNALIST

- För somliga av oss är böcker och leksaker något vi växte upp med. Vi hade kriterier att rita med och vi hade lekplatser med gungor och gungbräden. När vi var barn var leken en härlig källa till glädje, motion, lärande och kreativa uttryck. Men i fattiga områden är det inte på det sättet. Där leker barn på gatorna, nära avlopp och flodmynningar. Deras miljö är stressig, ohälsosam, och materiellt väldigt torftig. Vi var några vänner som började prata om det här, om att alla barn borde få uppleva glädjen av att leka med leksaker, och att något borde göras, säger Edsel Ramirez.

Så för några år sedan bad Edsel och hans vänner via social media vänner och bekanta om att donera leksaker, barnböcker och byggnadsmaterial. Det ledde till att organisationen Philippine Toy Library (PTL) startade 2012 och det första leksaksbiblioteket byggdes i Loyola Heights i staden Quezon. Nu finns 118 leksaksbibliotek runt om i Filippinerna och man har ett väl utvecklat samarbete med Jesuit Volunteers Philippines (utför service från en kristen tro) och Cartwheel Foundation (organisation som stödjer Filippinernas ursprungsfolk) som bistår med volontärer.

- Och vi fortsätter att jobba för att skapa fler leksaksbibliotek. Det här landet är stort, det är en arkipelag som består av 7 107 öar, och här finns många barn som behöver mer glädje och lek i sina liv, säger Edsel, nu är ordförande i PTL.

Leksaksbiblioteken är utformade på lite olika vis beroende på miljö och omständigheter. På ön Culion, med en totalyta av 415 km² vilket inkluderar 41 omgivande öar och med 25 000 invånare, finns tre olika uppsättningar. Dels ett stationärt bibliotek för förskoleverksamhet i den allmänna skolan Cabulihan Elem och dels ett annat stationärt bibliotek i dagcentret Libis, där leksaksbibliote-

Lekplats. - Det är många som inte har råd att köpa leksaker så vårt bibliotek är väldigt viktigt.

ket ingår i centrets utvecklingsprogram för barn mellan tre och fem år. När jag besöker Culion träffar jag Judela Marino som ansvarar för centret Libis och hon berättar att till dagverksamheten kommer omkring 40 barn varje dag.

- Det är många som inte har råd att köpa leksaker så vårt bibliotek är väldigt viktigt, och självklart får även barn som inte ingår i dagverksamheten komma hit och leka.

Dagcentret är en ideell verksamhet som startades av invånare som såg ett behov och de som arbetar på centret arvaras med donationer som man får in. Centret har några olika verksamheter men just dagverksamheten för barn har två personal, varav Judela är den ena. För sitt arbete får hon 400 kronor i månaden.

- Männen här är oftast jordbrukare och fiskare men för oss kvinnor är det

svårare att hitta jobb så detta är ändå något. Och samtidigt känns det bra att arbeta för att hjälpa andra, säger Judela.

När jag frågar hur det kom sig att det blev ett leksaksbibliotek just här berättar Judela att 2012 kom volontärer från Cartwheel Foundation till Culion för PTL:s räkning.

- Vi bor avlägset och vår ö har därför varit ett ganska eftersatt område och det är ofta sådana platser Leksaksbiblioteket vill prioritera. Man tyckte att vårt dagcenter var en lämplig plats och så fick vi ett leksaksbibliotek som invigdes i januari 2013.

Edsel Ramirez som just varit på återbesök vid Lipis dagcenter berättar för mig om den tredje varianten på Culion som är ett mobilt leksaksbibliotek som förflyttas till olika öar med båt. Bibliotekslådorna transporteras med hjälp av samarbetspartners till öarna där volontärer möter

Volontärer. – Utan alla fantastiska volontärer skulle inget av det här bli verklighet.

upp och samlar ihop barnen så de kan få leka, något som nu ingår i de utvecklingsprogram man har för barn.

– När barnen har fått sin lekdag, ja då packas leksakerna ner i sina lådor igen och skickas vidare med båt till ett annat samhälle på en annan ö. Vi hoppas med detta att också barn i mer avlägsna områden ska få uppleva glädjen med att leka. Ett ursprungsfolk här som heter Tagbanua har länge varit marginaliserat men vi säger till dem att även om de bor avlägset, och kanske inte lika modernt som vissa andra, så är deras barn lika viktiga som barn i städerna, säger Edsel.

Vid ett tillfälle när man kom med leksaksbiblioteket till ett samhälle blev det sådan glädje att personalen började gråta och då kom tårarna även hos Edsel erkänner han.

– Det är så starkt när man ser lyckan hos barn. Och leksakerna blir på ett sätt odödliga genom att de kan förflyttas och glädja generation efter generation.

Filippinerna är ett land fullt av utmaningar. Fattigdom, stora avstånd, svåra naturkatastrofer men även interna politiska konflikter som ibland får våldsamma uttryck. Edsel berättar att man haft ett mobilt bibliotek i Zamboanga på ön Mindanao i södra Filippinerna. Det sat-

tes snabbt upp genom hjälp av den buddhistiska välgörenhetsorganisationen Tzu Chi Foundation och Zamboanga Funds for Little Kids, som sedan fått namnet Yellow boat of Hope. Namnet kommer av att organisationen ordnade gula båtar så att barn som bodde ute på öarna skulle kunna ta sig till skolan. Tidigare hade de fått vada och simma för att överhuvudtaget kunna ta sig till skolan. Organisationen Yellow boat of Hope ställde med glädje sina båtar till förfogande för Leksaksbiblioteket.

– Men tyvärr förstördes våra bibliotek i Zamboanga under den väpnade konflikten som uppstod i september 2013 mellan regeringen och separatiströrelsen i området, säger Edsel.

Men händelser som dessa är inget som hindrar en person som Edsel från att fortsätta jobba med sin vision om leksaksbibliotek för alla barn i Filippinerna. Han säger att man nu önskar sätta upp ett flytande leksaksbibliotek söderut, för stamfolk som Badjao, även kallade för «Sea Gypsies», en urbefolkning vars kultur och försörjning är knutna till havet och där människorna ofta bor på husbåtar ute i vattnet.

– Det vore fint att ha en båt som enkelt kan åka runt till olika samhällen, där

hela båten är designad som en lekplats för barn.

Men det är inte bara barn ute på öar som man vill vända sig till, det finns även många barn på fastlandet som har behov och för dem har Edsel i sin önskelista ett mobilt bibliotek i en mindre lastbil. Tanken är att lastbilen ska åka runt till dagcenter, skolor, kyrkor och låta barn ta del av lyckan av att få leka med leksaker.

– Med detta hoppas vi också på att väcka lust och visioner om att sätta upp egna bibliotek ute i samhällena, och för det ska vi då tillhandahålla en praktisk beskrivning om hur man går tillväga. En manual helt enkelt.

Så idéer lider man inte brist på, men som alltid handlar slutresultaten om hur mycket pengar man kan dra in. Visst skänker människor leksaker men ibland behöver man även inhandla nya, och man behöver lådor att transportera leksakerna i, material till båtar, till hyllor och annat. Ändå är det viktigaste av allt enligt Edsel de människor som helt ideellt ställer upp för barnen.

– Utan alla fantastiska volontärer skulle inget av det här bli verklighet. ■

Vill du veta mer om Leksaksbiblioteket och/eller hjälpa till, gå in på länken här: <http://www.philippinetoylibrary.org/>

Adlibris

BIBLIOTEKSKUNDE

- ✓ Få 20% biblioteksrabatt*
- ✓ Bestill bøkene plastede og utrustede
- ✓ Enkel handel til gode priser

Med et utvalg på 11 millioner titler og alltid gode priser, er Adlibris den selvkclare bokhandelen for alle som er glade i bøker. Hos Adlibris handler du raskt og enkelt. Vårt mål er å være en god leverandør til bibliotekene når det gjelder alt fra utvalg til priser og leveringstider.

Ta gjerne kontakt med vår kundeservice om du har spørsmål.

*Gjelder bare norske fastprisede bøker i bokgruppene 2 - 9.

Norges største bokutvalg

Adlibris

Bibliotek forandrer liv!

Framtid for folkebibliotek - Nordisk bibliotekpolitisk konferanse

HORDALAND
FYLKESKOMMUNE

Halmstadkonferansen i Bergen **12.-14.juni 2016**

Foto: Designbyrået Karlens AS

Folkebibliotekene utgjør en enorm, mektig og effektiv infrastruktur som kan hjelpe samfunnet med å takle mange utfordringer. I et moderne, sekularisert samfunn er biblioteket en tradisjonell institusjon med solid legitimitet. Folkebibliotekenes potensial kan i enda større grad utnyttes til å bygge sterke felleskap og styrke hvert enkelt menneske.

PROGRAM

Søndag 12. juni.

Møte mellom bibliotektilsette på regionalt nivå i Norge, Sverige og Danmark

Mandag 13. juni. Politikk

Folkebibliotekets samfunnsoppdrag

Med direktør for Nasjonalbiblioteket Aslak Sira Myhre, professor ved Høgskolen i Oslo og Akershus Ragnar Audunson, statssekretær for svensk kultur- og demokratiminister Per Olsson, utviklingspartner Elsebeth Tank.

Bibliotek som motor i by- og stedsutvikling

Med Stadsarkitekt i Århus Stephen Willacy, og ordfører i Bodø Ida Maria Pinnerød

Bibliotek forandrer liv

Med bibliotekschef Birgitta Hjerpe og bibliotekarie Sofia Larsson, Norrköping Stadsbibliotek, og prosjektleder Anne Berit Helland, Bergen Offentlige Bibliotek

Tirsdag 14. juni.

Faglige trender Key Note av director Liz Mc Gettigan, Digital Library Experiences.

Det fysiske biblioteket

Med mellom andre bibliotekschef Anette Eliasson, Mölndals stadsbibliotek, bibliotekar Melissa Wieser, Allerød bibliotek

Det digitale biblioteket

Med mellom andre Utveklingsledare Viktor Sarge, Regionbibliotek Halland

Hva er 2020-utfordringene for bibliotekene?

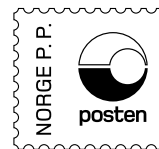
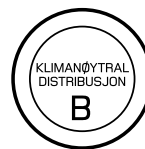
Perspektiv fra tre nordiske land

Med biblioteksjef Kristin Danielsen, Deichmanske bibliotek, chef for hovedbiblioteket i Århus Knud Schulz, og statsbibliotekarie i Stockholm Katti Hoflin

Program og påmelding: www.hordaland.no/halmstadkonferansen2016

Arrangører:

Hordaland fylkesbibliotek i samarbeid med Bergen Off. Bibliotek, Kultur Halland, Mölndals stadsbibliotek, Aarhus Kommunes Biblioteker.

Returadresse: Bok og Bibliotek
DB Partner AS, Postboks 163,
1319 Bekkestua

Driter norske foreldre i barnas utdanning?

Gode egenskaper i lesing bidrar til at eleven får med seg skolepensum raskere og bedre. Å være en god leser gir derfor et solid fortrinn. Ofte handler dette om et konkret tilbud på skolen. Likevel overrasker det meg at foreldre involverer seg så lite.

Jeg er for tiden på turne i Oppland for å snakke om lesning og hvordan bøker blir utgitt. Jobben er å oppmuntre og motivere ungdomsskoleelevene til å plukke opp en bok i fritiden. For mange er dette like fjernt som å høre på kassetter. Hvorfor? Spør de. Hvorfor skal vi lese, det er så kjedelig!

Da har du misforstått, svarer jeg. Lesing er som sykling. Det er verken kjedelig eller spennende. Det kommer selvfølgelig an på hva du leser. Om du sykler nedoverbakke i T-skjorte og shorts en junidag, er det diggere enn en kraftig oppoverbakke i øsende, pøsende regnvær i oktober.

Slik det med bøker også. Du må finne den som passer deg, svarer jeg.

Hvert år utgis det over 400 titler som kan treffe en lesende ungdom. Jeg tror at minst en av disse bøkene vil kunne vekke en leseglede hos samtlige. Være den boka som gjør at de glemmer å gå av bussen, ikke klarer å slutte å lese på natta før du har lest et kapittel til. Den boka du tar med deg til frokost om morgenen, den opplevelsen du husker til du blir godt voksen.

Problemet er å finne denne boka blant de tusenvis av titlene som finnes der ute. Den som vekker lysten til å lære. De heldige har bibliotek på skolen der det jobber motiverte og spreglærde bokvisere. Og det er markante forskjeller på skoler som har og ikke har dette tilbudet.

I skolesammenheng er god leseegenskap vitalt for at eleven raskere og bedre får med seg skolepensum. Det gir et solid fortrinn i utdannelsen og siden karrieren. Evnen til å tilegne seg informasjon

gjennom tekst er ikke noe vi er født med, men noe som må læres og deretter trenes. Likevel overrasker det meg at foreldre involverer seg så lite.

Jeg kjører inn på en parkeringsplass på enda en skole. En lærer forteller meg at den flotte kunstgressbanen er blitt til virkelighet gjennom dugnad. Foreldre har jobbet og stått på i mange hundre timer for å få den banen der, sier han stolt. Og jeg skjønner ham. Det er virkelig et bra anlegg med lysmaster og det hele. Det som ikke er bra, er at den samme skolen ikke har et skolebibliotek.

Med stigende arbeidsledighet, dalende oljepriser (som kommer til å forbli lave en stund), større økonomiske forskjeller mellom vestkantvenstre som kan hyre vaskehjelp (slik at de kan tenke) og oss andre, vil utdanning bli et stadig viktigere kort for oppvoksende ungdom.

Vi setter av flere hundre timer til dugnad for den lokale klubben. Ikke alle kommer til å bli utenlandsproffer, svært få kommer til å kunne leve av idretten, faktisk. Mens stadig flere dropper ut fra videregående står foreldrene maktesløse og ser katastrofen skje. Barna skylder på økt forventningspress. Jeg tror ikke forventningene er blitt høyere, jeg tror dessverre at lesekunnskapene og konsentrasjonen har blitt svakere. Derfor føles kravene for noen nærmest umulig mellom øktene på sosiale medier.

Sett i dette lyset er det veldig rart at ikke foreldre tenker dugnad når det kommer til sine håpefulles utdanning. Jeg har nemlig fremdeles til gode å se foreldre med malerkost og bokkasser som

Steffen Sørum, forfatter.

bygger skolebibliotek. Eller som bytter ut Liverpooldrakta med en kindle til jul. Eller dropper den dyre boblejakke og heller gir et privat kurs i fransk. En slik tanke virker fremmed for de fleste, men det burde den ikke.

Det vi forfattere ser på skolene burde bekymre foreldrene. Barn på skoler uten bibliotek, eller som ikke har bibliotek i nærmiljøet, er ofte dårligere lesere og mindre opptatt av litteratur. Etter forfatterbesøk er elevene likevel entusiastiske. Selv de som satt på bakerste rad og som var skeptiske før timen startet, sier nå. – Jeg vil lese boka di! Men flere vet ikke hvor de skal få tak i den, de har aldri kjøpt en bok, men samtlige har tilgang til Netflix og timevis med annen underholdning. Det holder meg noen ganger våken om natten. ■

Teksten sto på Sørums blogg "Indre Oslo Kjemp!" 28. januar, og er gjengitt her med tillatelse fra forfatteren.